Özgürlüğe Kaçış

Hüseyin Torun

Hüseyin Torun Özgürlüğe Kaçış Ceylan Yayınları

Ceylan Yayınları

ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ

2001 İsviçre-İspanya

Hüseyin Torun

ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ
Hüseyin Torun

Yayın Numarası: 271
Belge-Anlatı
Birinci Baskı: Mart 2015-İstanbul
ISBN: 978-605-9038-30-0
Redaksiyon & Düzelti: Ceylan Yayınları
Kapak/ Mizanpaj: Cikek Tasarım

Ceylan Basım Yayın ve Dağıtım - Tuncay Mat
Atatürk Bulvarı Ünlü İş Merkezi A-Blok
No: 23 Kat: 2 Unkapanı-Fatih/İSTANBUL
Tel/Faks: 0212 532 09 56
Sertifika No: 30042

ceylanyayinlari.net
e-mail: ceylanakademi@gmail.com
facebook.com/ceylanakademi
twitter.com/akademiceylan

Baskı-Cilt:
Ceylan Matbaa-Ahmet Uçar
Güven İş Merkezi B Blok No: 318 Topkapı/ İstanbul
Tel/Faks: 0212 613 10 79
Sertifika: 23352

Hüseyin Torun

Maraş ili Pazarcık ilçesi Çınarlı Köyünde dünyaya geldi. Eğitim Enstitüsü mezunu. İki dönem yedek öğretmen olarak çalıştı. Politik faaliyetlerinden dolayı 12 Eylül askeri faşist darbesi tarafından idamla yargılandı. Ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı ve on yıl boyunca birçok hapishanede kaldı. Halkın Birliği, Emeğin Bayrağı ve Atılım gazetelerinde çalıştı. Birçok demokratik kitle örgütünde yönetici olarak faaliyet yürüttü. Özgürlüğe Kaçış, yurtdışında işçi olarak yaşayan Hüseyin Torun'un ilk eseridir.

1982–1984 Diyarbakır, 1984 İstanbul, 1995 Buca katliamı, 1996 Ümraniye katliamı, 1996 siper yoldaşı ve 12 kızıl karanfilin Ölüm Oruçları ve Süresiz Açlık Grevleri, 1996 Diyarbakır vahşetinin On'ları, 26 Eylül 1999 Ankara Ulucanlar, 19 Aralık 2000 ve dört mevsimi bahar eyleyen F Tipi zindan muharebesinin tüm şehitlerinin; Türkiye ve Kürdistan devrim tarihinde zindanlarda şehit düşenlerin anısına.

GİRİŞ

Firar etmeye görsün insan. Firar, tutsaklıktan özgürlüğe kaçıştır. Tutsaklık ve zindanlar oldukça firarlar da kaçınılmaz olacaktır. Bir savaşımın iki kutbunu oluştururlar. Bu iki kutbun arasında bir zindan gerçeği ve yaşamı vardır. Ama bu yaşam uzun mu uzundur? Bunun. tutsağın zindanda yaşadığı ve yattığı süreyle bir bağlantısı yoktur. Bir anın bile uzunluğu tartışılmazdır.

Acının ve zulmün en katmerlisinin yaşandığı alanlardan birisi de zindandır. Tabi düşlerin de büyütüldüğü yerdir... Tutsaklık süresi, hayata, kavgaya, sevdaya, tüm güzelliklere ve özgürlüğe bağlılık duygusunun ve özlemin en yoğun olarak yaşandığı, filizlendiği anlardır. Bu bakımdan birçok değerin önemini, anlamını ve yaşama ilişkin ayrıntıları tutsaklık açığa çıkarır.

İnsanlık tarihinde zindanlar, çoğu zaman eğitici, öğretici ve geliştirici bir rol oynamışlardır. Kan davasıyla zindana düşen birisi; aydın, saygın, barış ve kardeşlik duygularıyla toplumun arasında yerini alabilmektedir. Sıradan bir eylem veya alakasız yere zulmün çarkları arasında öğütülmeye alınan insan, kendini eğitmiş ve yönetici kapasiteye sahip bir devrimci olarak dört duvar arasından çıkabilmektedir. Kendinden olan ve kendini bilenler için zindanlar bir "hayat okulu" işlevini görür. Buralardan süzülüp gelen ve kaybettiğimiz birçok değerimiz vardır.

Sınıfların ve halkların savaşım tarihi hapishanelerle aynı tarihsel sürece sahiptir. Buralardan geçmek zorunda bırakılan insanlar, özellikle de devrimciler ve komünistler mutlaka tutsaklığa inat, özgürlüğü önlerine hedef olarak koymuşlardır.

Örgütlü sınıf mücadelesinin gelişmiş olduğu ülkelerde, düşman, örgütlü mücadele yürüten devrimci güçlere, kadro ve militanlara karşı savaşımını sürekli bir biçimde sürdürmüş ve sürdürmektedir. Her ülkenin mücadelesinin dönem ve boyutuna paralel olarak düşman uygulayacağı tavrı belirlemektedir. Eğer izleyeceği politika halkların yoğun tepki ve protestosuna yol açacaksa devrimci kadrolar vahşi işkencelerden geçirildikten sonra bırakılmış ya da tutuklanmıştır. Örgütlülüğün, sınıfın ve halkların muhalefetinin geri olduğu, dibe vurduğu dönemlerde ise devlet, genel olarak sokaklarda ve devrimci üslerde yargısız infazlara, işkencede ve gözaltında kayıplara başvurmuştur.

Yargısız infazlardan kurtulabilenler, tutsak edilenler, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye ve Kürdistan'da da özgürlük tutsakları hapishaneleri zaman zaman "yolgeçen hanı"na çevirmişlerdir. Özellikle devrimcilerin ve komünistlerin kaldığı hapishanelerin altları adeta birer 'köstebek yuvasına' çevrilmiştir.

Sınıf ve ezen/ezilen mücadelesinde özgürlük tutsaklarını tecrit etme, kimliksizleştirme yerleri olarak görülen ve bu işlevi gören düşmanın "kaleleri" olan zindanlar, devrimciler tarafından birer kağıttan kaleye çevrilip delik deşik edilmişlerdir. Buralardan özgürlük eylemi gerçekleştiren devrimci tutsakların esasa yakını, devrime ve özgürlük mücadelesine kan taşımışlardır.

Özünü koruyan her tutsağın yüreğinin derinliklerinde inadına kavga, inadına özgürlük, inadına isyan, inadına umut ve inadına sevgi yeşerir sürekli.

İnsan bir kez tutku haline getirdi mi herhangi bir şeyi onun yolunda, çitler, sınırlar anlamsızlaşır. Bütün çitler, sınırlar yok olup ortadan kalkar. Bir tek hedefe; yani özgürlük ve zafere kilitleniyorsun. O anda sınır burasıdır. Bu sınıra ulaşmak için de inanç ve irade gerekiyor. İnanç ve iradenin buluştuğu anda pratik sergilenmeye başlar.

Her yanı kuşatılmış ve bütün projektörlerin çevrilmiş olduğu bir yerden firar etmek irade ve cesaret sorunudur. Feda ruhunu gerektirir. Feda ruhu özgürlük eyleminin merkezine oturtulmadan gerçekleştirmek mümkün değildir. Özgürlüğe kaçış girişimi olası

riskleri göze almak, her türlü dezavantaja rağmen eyleme kalkışmaktır. Bu eylemi göze alan tutsak birçok şeyi göze almak zorunda kalıyor. Şüphesiz bu eylem, özgürlük ve devrim kavgasına "bir nefes de benden" diyebilmek için gerçekleştirilmektedir. Eylemin sonunda her zaman özgürlük gerçekleşemeyebiliyor da. Burada bir çok versiyon giriyor devreye. Düşmanın imhasıyla karşı karşıya kalıp kurşunlanarak veya işkenceyle ölmek, tekrar demir parmaklıklar ve beton duvarların arkasına dönmek de var.

Özgürlük veya ölümsüzleşme dışında tekrar yakalanan özgürlük tutsağının, ondan sonraki yaşam karşısında hazırlıklı olması ve savaşımcı bir hatta durması önemlidir. Zindan yasaları orman yasalarıdır. Firara yeltenişte eylemi yarım kalan tutsağın karşılaşacağı zulüm ve tecrit, bütün zindan yaşamı boyunca kendini belirgin bir biçimde hissettirecektir. Bedeli ağırdır. Bir kez firar ettin mi, yakalansan her zaman firar edecekmişsin gözüyle bakılır sana. Buna, zindan yaşamında 'damgalanmak' denir. Düşman gözünde çok özel bir yere konursun! Çünkü zindanda bile düşmanın yasalarını hiçe saymışsındır. Bunlara hazırlıklı olan tutsak, bu özel uygulamaları bertaraf etmesini de bilir.

Yoldaşların, arkadaşların, dostların bir bölümü düşmanın şimşeklerini üstüne çekmemek kendilerine zarar gelmemesi için bu gibi durumlarda seninle mesafeli durabilirler. Bunları ve düşman tarafından zindan içinde zindanı yaşatmak için dayatılan ağır koşulları devrimci iradeyle aşabilirsin. Düşmanın bu yaklaşımlarını sana sınıf kinini kusmak olarak değerlendirip sınıf savaşımının taraflarının bu aşamadaki taktik savaşları olarak ele alıp değerlendirmek gerekir. Zindanlarda değişik kategorilerde hücreler vardır. Mutlaka her hapishanenin kendine, statüsüne ve tipine özgü bünyesinde bulundurduğu tutsak ve mahkûmlar için çok ağır koşullara sahip hücreleri var. Sindirilmek, teslim alınmak istenen özgürlük tutsakları ve mahkûmların yanı sıra zindanlarda firar eden tutsak ve mahkûmlar da, yaşama sınırı en alt kategoride olan hücrelerde tutulurlar. Bütün bunları düşmanından gelen bir saldırı olarak kabul edebiliyorsun ve bunun karşısında kendini tetikleyip karşı bir direnç gösterebiliyorsun. Yanıbaşında olmayıp uzakta olan ailen sana yazmıyor, görüşüne gelemiyorsa onu da anlıyorsun. Ancak istemeyerek veya iste-

yerek tutsak yoldaşların, arkadaşlarının ve dostlarından bazıları düşmanın uygulamalarına boyun eğip, yanıbaşında aynı havayı teneffüs ettiğin zindanın içinde seninle mesafeli duruyor. Bu davranışlarıyla nesnel olarak tecrit içinde tecridin en ağır ve katlanılmasını yaşatıyorsa; bu, bir özgürlük tutsağının en ağır zindan yaşamı ve anıdır. Tablonun bu yanı şüphesiz yaşanmıştır. Düşman tekrar ele geçirdiği özgürlük eylemcisini yoldaşlarının, dostlarının, arkadaşlarının ve bütün tutsakların huzuruna çıkarıp; gözdağı vermek, bu tür eylemlerden caydırmak için; "Kim bunlarla oturur, dolaşır, yemek yer, çay içer, volta atar, komününe alır ve yardımcı olursa aldıkları cezanın aynısını alırlar, infazları yakılır, mektup, gazete, kantin, görüş, hamam, mahkemeye çıkmama, çamaşır yıkamama, havalandırmaya çıkartılmama ve hücre cezası alabilirler" derler. Bazen bu tehdide boyun eğenler de çıkar. Ancak genelde özgür tutsakların ve mahkumların zindan yoldaşları ve dostları, her türlü bedeli göze alarak tutsak yoldaşlarını sahiplenirler. Ailesi bütün yasaklara rağmen inadına yazar, inadına görüşe, mahkemesine gelirler. Bu durumlarda özgürlük tutsakları kazanır, hayatlarını yeniden şekillendirip idame ettirmede daha az zorlanırlar. Düşman bu durumda zindanın bu muharebesini kaybeder. Psikolojik üstünlük özgürlük tutsaklarının eline geçer. Yaşam bu aşamadan itibaren daha fazla anlamlaşır ve güzelleşir.

Bütün dezavantajlara rağmen, düşman, karşısında teslim alamayacağı kararlı bir duruş ve direniş gördüğü zaman süreç içerisinde seninle uğraşmaktan vazgeçmek zorunda kalır. Ancak zayıf gördüğü, düştüğün zaman diğer tutsaklara karşı onurunla, kişiliğinle oynayacak kadar üstüne gelir ve senin iradeni kırmaya, teslim almaya çalışır.

Bunda düşmanın temel amacı yeni eylemlere karşı caydırıcı bir hat izlemektir. Zindanda teslimiyetin insan yaşamındaki iç hesaplaşmada yarattığı tahribat çok derindir. Düşmanın en acımasız olarak yüklendiği nokta da burasıdır.

Bütün bu hesapları yapan özgürlük tutsakları, fedai bir duruş sergileyerek düşmana ideolojik, politik ve psikolojik bir darbe vurarak özgürlük mücadelesinde maddi birer güç olabilirler.

ÖZGÜRLÜK DÜŞÜ

Burada anlatılanların hepsi yaşanmış olaylardır. Özellikle 12 Eylül'ün en çetin döneminde gerçekleşen özgürlük eyleminin, belleklerde yaşayan bir anı olarak kalması ve unutulmaması için yazma gereği duydum. Bellek yitiminin ve değerlerin yoğunca erozyona uğradığı koşullarda bu yaşanmış eylemin unutulmasına gönlüm razı olmadı. Şimdiye kadar yazılmamış olması bile yeterince bir duyarsızlıktır. Zindanlarla yatıp, ölümler, vahşet ve katliamlarla kalktığımız bugünlerde dört mevsime yayılan görkemli direnişe bir katkıyı bu şekilde sunmak için bu dönemin şanlı direnişi teşvik edici oldu.

Bunun gibi yaşanmış ve belleklerde yitirilmiş binlerce örnek vardır. Umarım duyarlı olan, herkesin bildiklerini ve yaşadıklarını birer deneyim olarak halklarımızla paylaşma sorumluluğunu hissederek bundan sonra duyarlı olmaya ve anlatmaya çalışırlar.

Konu özgürlük eylemi olduğu için bu son eyleme kadar geçen iki firar anısını da burada, bir diğerini ise son firarı anlatırken içinde bir ayrıntı olarak ele alıp anlatacağım. Bunları her zaman tutsaklığa isyan duygusunun bende var olduğunu vurgulamak için anlatma gereği duyuyorum. Tabii en son firar, sıcak mücadele içinden ve alanından kopup Avrupa'ya "firar" etmek oldu. Avrupa'ya çıkış/kaçış özünde mücadeleden kaçıştan başka bir şey değildir. Ama buna rağmen duyarlı olan ve kendisine insanım diyen herkesin Avrupa'da da yapabileceği çok şey vardır. Yeter ki istensin, samimi olunsun, umut tükenmesin,

örgütlü mücadelede ısrar edilsin. Devrimci kavganın, denetim, disiplin ve iradesi tanınsın. Her türlü olanak imkân vardır ve tanınmaktadır dürüst devrimcilere.

***

Şubat 1976. Maraş'ın Çarşıbaşı semtinde bir grup arkadaşla birlikte THKO geleneğinin çıkardığı Halkın Kurtuluşu haftalık gazetesini akşam saatinde sokakta propaganda yaparak satıyorduk. THKO'lu ve Halkın Kurtuluşu taraftarı olmadığımız halde devrimci dayanışma amacıyla gazeteyi okumak için alıyor ve aynı zamanda satışına da yardımcı oluyorduk. Yine bir gün gazete satışı yaparken, polis ve sivil faşistler taşlı-sopalı ve bıçaklı olarak bize saldırdılar. Silahlı gözcülerimiz ve korumalarımız kaçtılar. Biz iki kişi faşistlerle baş başa kaldık.

Gazeteyi dağıtan ve sorumlu olan Ali Solak isimli arkadaş aldığı bıçak darbesiyle kulak arkasından yaralanmıştı. Faşist ablukadan kurtularak bir pastaneye sığındı. Yaralı olduğunu görünce yardım etmek için ben de arkasından içeri girdim. Pastaneci ve müşteriler korkuyor, faşistler dışarı çıkmamızı istiyorlardı. Yüze yakın eli sopalı, zincirli, satırlı gözü dönmüş uşak ruhlu faşist kapıda bekliyordu. Polisi aradık..

Çok acı bir durum. Devrimcilerin bazen yaptıkları böylesi hatalar, küçük yerleşim bölgelerinde yeni yeni devrime sempati duyan devrimciler üzerinde güven sarsıcı olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bizi korumakla görevli olan silahlı gözcülerimiz faşist güruha cevap olmayınca azgın, ağzı salyalı güruh tarafından köşeye sıkıştırıldık. Bir süre bekledik korumalarımız gelmeyince, faşist devletin sivil faşistlerine karşı, resmi faşistlerini bir "kurtuluş" umudu olarak çağırmak zorunda kaldık. Pastane içindeki müşterilerin huzurunda polisle pazarlık yapmaya çalışıyorduk. Müşteriler işin ayırdında olmadan dışarıdakilerin suçlu, bizim ise suçsuz olduğumuzu polise anlatmaya çalışıyorlardı. Polis bizi tehdit edip dışarı çıkmamızı istiyordu. Polisin, faşistlerin olası bir saldırısı karşısında bizi korumayacağını biliyorduk. Sonunda işyeri sahibinin ve müşterilerin de rahatsız olması karşısında ikna olan polis, dışarıdaki faşistlere, "Sağolun arkadaşlar siz yapmanız gerekeni yaptınız. Bunları biz teslim alıyoruz gereğini

yapacağız. Bize güvenebilirsiniz. Artık müşterileri daha fazla rahatsız ve tedirgin etmenizin gereği yoktur. İşyeri sahibi bir dostumuzdur. İşyerine zarar gelebileceğinden korkuyor. Artık dağılın ve evlerinize gidin" şeklindeki hitabından sonra faşistler çekildi. İşyeri çalışanları ve müşterilere "Özür dileriz" dedik. Bunun üzerine bizleri alkışladılar ve polisler olası bir tepkiden korktukları için arabaya kadar bizi kelepçesiz alıp götürdüler. Geceyi işkencede geçirdik. Sabah mahkemeye çıkıp tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldık

8–9 Haziran 1976'da Antep'te "Düztepe Olayı" oldu. Düztepe Semti'nin Nuripazarbaşı Mahallesi'nde Mehmetali Öztoprak ve İlhan Emre adlı iki THKO'lu devrimci militanın kaldığı ev asker-polis tarafından kuşatılmıştı. Haber kısa zamanda bütün Antep'i sardı. Bu bölge; Kürt, Alevi, işçi-emekçi ve devrimcilerin yoğun olarak yaşadığı ve devrimcilerin egemen olduğu bir yerdi. Kısa bir zamanda binlerce insan Nuripazarbaşı Mahallesi'ne aktı. Yüzlerce asker ve polise karşı, silahlarıyla, sloganlarıyla ve yürekleriyle iki gün boyunca militanca, destansı bir direniş ve savaş sergileyen bu iki yiğit devrimci, kuşatıldıkları evin bombalanması ve dozerlerle yıkılması neticesinde şehit düştüler.

Olayı duyup Nuripazarbaşı Mahallesine akın edip gelenler arasında ben de vardım. Örgütsüzlüğün, çaresizliğin izlerini bütün hücrelerimize kadar yaşadık. Kadınlar ağıt yakıyor, içeridekilerin yakınları ve tanıdıkları bağırıyor,-çağırıyor ve isyan ediyordu. Bu arada kitle içinde ihbar edenin oradaki gerici fırıncı olduğu fısıldanıyordu. İhbar eden fırıncının dükkanının önünde toplanan kalabalık öfkeyle saldırıp fırına ciddi hasar verdi. Çatışma yerinde ise polis bizim de içinde olduğumuz kalabalığı kendisiyle ev arasında kalkan olarak kullandı. İçerideki devrimciler halka ateş etmemek için asker ve polisle rahat biçimde çatışamıyorlardı.

Bu olaya ilişkin olarak Antep ve Maraş bölgesinde operasyonlar başladı. Ortalığı zulüm kasıp kavuruyordu. 31 Mayıs '71'de Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alparslan Özdoğan'ın Nurhak'ta katledildiklerinde olduğu gibi Pazarcık ve köylerinde yine bir cadı avı başlatıldı. Kürtler ve Aleviler bu olay

bahane edilerek gözdağı verilip tehdit edildiler. Onlarca Kürt, Alevi, devrimci, demokrat ve yurtsever gözaltına alındı ve tutuklandı.

Halkın Kurtuluşu gazetesinin dağıtımını yaparken gözaltından dolayı hakkımızda gıyabi tutuklama kararı verilmiş; Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından. Köyümüzün yanıbaşında Tomsuklu Jandarma Karakolu olmasına rağmen aşiretimizin nüfuzlu yapısından dolayı karakoldan gelip rastgele ev basmıyorlardı. Bir gün iki jandarma gelip, tebligatımın olduğunu ve karakoldan almamı söylemiş. O anda evde yoktum. Haberim olduğunda da gitmedim. İkinci kez geldiklerinde birileri benim çalıştığımı köye 200-300 metre mesafedeki tarlada olduğumu söylüyor. Öğlen paydosunda hepimiz ağacın gölgesinde yatıyorduk. Jandarmalar bizi uyandırdılar. Beni götürmek istediler. Ancak bizimkiler ve çevredekiler buna müsaade etmediler. Sabahleyin karakola gelmek koşuluyla anlaştık.

Dayım gidip karakol komutanından durumu öğreniyor. Bir şeyin olmadığını, bir mahkeme tebligatının olduğunu, benim gidip onu imzalayıp almam gerektiğini söylüyorlar. Sabah ben, babam ve dayım karakola gittik. Beni nezarete aldılar. Babam ve dayım komutanın odasına geçtiler. Komutan yerinde yoktu. Tabii kandırılmıştık. Komutanın yerine bakan subay;

-Ne tebligatı. Bu çocuğu biz aramıyoruz. Adana, Maraş emniyetinden istemiş. Maraş da bizim yakalayıp kendilerine teslim etmemizi istiyor. Suçu tehlikeli, Maraş'a gidecek. Oradan da belki Adana'ya gönderebilirler.

Bizimkiler benim haklılığımın mahcupluğuyla yüzüme bakmadan belki Maraş'ta görüşemeyebiliriz diye biraz para verip köye döndüler.

Bir askeri cipe bindirilerek Maraş'a getirildim. Yörükselim Mahallesi'nde bulunan eski Maraş Kapalı Hapishanesinin karşısında bulunan yeni yapılmış askeri binanın en üst katını MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı) kullanıyordu. Beni direk getirip MİT'e teslim ettiler. İçeri almadan binanın koridorunda beklettiler. Sonra tanıdığım 4 kişiyi daha getirdiler. İkisi, Halkın Kurtuluşu gazetesini satmamızdan dolayı benimle beraber yakalanıp yar-

gılananlardı. Burada gazete davasından dolayı alındığımızı anladım. Daha önce dosyanın Maraş'tan Adana DGM'ye gönderildiğini biliyordum.

Bu ara bölgenin birçok nüfuzlu kişisi MİT'e telefon ediyor. Saygın avukatlar, kişiler, avukat amcamın oğlu ve bizim aile, askeri binanın önüne gelmişlerdi. Sonra avukatlar içeri girip görüştüler. Çıkarken bize,

-Buranın yapacağı bir şey yokmuş. İki kişi serbest bırakılacak, 3 kişi de Adana'ya götürülecek. Size burada dokunmayacaklar. Adana'da da sizi mahkemeye götürüp daha önce yargılandığınız bir dosyadan ifadenizi alacaklar. Yeni bir sorgu değildir. Gelen tebligatnameyi bize verdiler. Hatta bizim başka bir araçla sizi takip edebileceğimizi de söylediler. Talimatla ifade vermenizi söyledik kabul etmediler. İfadenizi DGM'de vermeniz gerekiyormuş. Gelen talimat böyle. Bize biraz teselli verdiler. Bir sivil, avukatlara "Burada aileleri varsa gidene kadar görüşebilirler ve ihtiyaçlarını karşılayabilirler" dedi. Bu serbestlik endişelerimizi önemli ölçüde ortadan kaldırdı. En azından burada işkence görmeyeceğimiz rahatlığı sardı bizi. Diğer 4 arkadaş, ben yakalanana kadar 4 gün gözaltında kalmışlar. Epey hırpalanmışlar ve üst başları perişandı. Ellerimiz kelepçesiz koridordaki bankların üzerinde oturuyorduk. Benim ailem geldi. Beraber oturduk. Dışarıdan beş dürüm kebapla ayran getirdiler, yedik.

Saat 14.00 sıraları siyasi şubenin 3 tane işkenceci polisi gelip MİT dairesine girdiler. Ellerinde bir yazıyla çıktılar. Üçümüzün ismini okudular ve diğer ikisi kaldı. Akrabalarım da benimle vedalaşıp binadan çıktılar. Ellerimize kelepçe vurup, cipe bindirdiler. Biz üçümüz arkadayız, üç polis ise önde. Yolda moralimizi bozmak için sürekli psikolojik konuşmalar yapıyorlar ve bize laf atıyorlardı. Gavurdağı'ndaki Misis Restaurant'ta durdular. Yine kebap yedik. Ayran ve çay içtik. Bu arada Misis'in ayranı meşhurdur. Paramızı kendileri verdiler. Sözde kendi ceplerinden verdiklerini ve o kadar kötü kişiler olmadıklarını da vurguladılar.

Adana'nın Bahçe İlçesinden sonra Çukurova başlıyor. Buradan Adana'ya kadar dümdüz bir ova ve dümdüz gelişli-gidişli asfalt yol. Cip, normal yol hızının iki katı üstünde bir süratle seyrediyor. Yolun ortasında zikzak çizip duruyor, bazı arabaları

geçince havalarını basıyorlardı. Bir kamyonu sollarken karşıdan bir araba çıktı ve hemen kamyonun önüne kırdılar. Biz öndeki taksiye, kamyon da arkadan bize vurdu. İki arabanın arasında pres olduk adeta. Bizim ciple kamyon şarampole yuvarlandı.

Bize, "Durun çıkmayın" dediler ve kendileri arabadan fırladılar. Başka arabalar da durdu. Kelepçe anahtarlarını kaybettiler. Ben tek kelepçeliydim, beni çıkardılar. Diğer iki arkadaş sıkışmıştı, kelepçeyi açmadan çıkaramıyorlardı. Anahtarları aramaya başladılar. Toplanan kalabalık polislerin üzerine yürüdü. Polis olduklarını ve suçluları mahkemeye götürdüklerini söyleyerek kimliklerini kalabalığa gösterdiler. Bu arada silahlarına sarılıp havaya ateş ettiler ve telsizle polisi çağırdılar.

Kalabalığın da yardımıyla anahtarları buldular ve arkadaşları arabadan çıkardılar. Bir arkadaşım kolundan yaralıydı. Benim sağ bacağım boydan boya sıyrılmıştı. Polisin birisinin kafasından kan akıyordu. Şoför polisin de ayağı ve kolu incinmişti.

Yolda bir Mercedes durduruldu. İki polis ve bizi bindirdiler, Adana'ya götürdüler. Yaralarımızı tedavi ettiler. Bu arada gece olmuştu. Bizi DGM binasının olduğu yerdeki karakola götürdüler. Polisler bize öyle iyi davranıyorlardı ki bize yemek getiriyorlar ve ne isteğimiz olursa yerine getireceklerini söylüyorlardı.

Bir süre sonra bir savcı ve iki polis karakola geldi. Bizi bir odaya aldılar. Önce sağlığımızı sordular. Sonra trafik kazasının nasıl olduğu konusunda ifademizi almak istediklerini söylediler. Biz olayı olduğu gibi anlattık. Aşırı hız ve hatalı sollamadan suçun polislerde olduğunu söyledim. Diğer arkadaşlarımın da buna yakın ifadeleri olmasına rağmen, polisi suçlamaktan kaçınıyor gibiydiler. Ben, polisin toplananlara silah çektiğini ve havaya ateş ettiğini söylememe rağmen, onlar böyle bir şey görmediklerini belirttiler.

Gece saat 22.00 sıralarıydı. Karakol görevlileri bizi yandaki büyük binanın içine koyup merdivenlerden yukarı çıkardılar. Koridorda bir kapının önünde bizi beklettiler. Yarım saat sonra koridorun öbür ucunda bir kapı açıldı; kısa, tıknaz ve iri göbekli biri pijamalarıyla bize doğru geliyordu. Bizi pis pis süzüp içeri girdi. Askerlerin davranışlarından önemli biri olduğu anlaşılı-

yordu. Yarım saat geçtikten sonra merdivenlerden bir kadının topuk ve askerin postal seslerini duyduk. O tarafa döndüğümde genç bir kadın ve bir askerin geldiğini gördüm. Bizi görmezden gelip direk içeri girdiler. Kısa bir aradan sonra asker beni içeri aldı.

Uşaklığın ve işgüzarlığın sınırı yoktur. "Düztepe Olayı" soruşturmasına bakan savcı, iddianameye delil toplamak için bizim de ifademizi alma gereği duyuyor. Gecenin bu saatinde çıkıp geliyor. Görev ve makam ciddiyeti bile yok. Kraldan çok kralcı geçinen bir unsur.

İçeride lüks koltuklar, karşımda sekreter ve daktilosu, uzun mu uzun ceviz kaplamalı bir masa var. Masanın arkasında ortada pijamalı ve iri göbekli diye tarif ettiğim adam duruyor. Beni içeri getiren asker beklememi söyledi. Pijamalı adam sandalyeyi göstererek oturmamı istedi. Gözüm masadaki isimliğe ilişti. Üstünde, "SAVCI YAŞAR DEĞERLİ" yazılıydı. Bu "ünlü" savcı unvanlı cellâdın, İbrahim Kaypakkaya'nın katili olduğunu biliyordum. Zaten öncesinde heriften hoşlanmamıştım. İsmini öğrenince de heriften tamamen iğrendim ve kinle, nefretle bakmaya başladım.

-Yaz kızım. Asaf oğlu Türkan'dan olma 10.05.1959 doğumlu, Kahramanmaraş İli Pazarcık ilçesi Çınarlı Köyü nufusuna kayıtlı, aynı yerde mukim şahıs Hüseyin Torun huzura alındı ve soruldu.

Yukarıdaki kimlik tespitimi önünde duran kâğıda bakarak yazdırıyordu.

-... tarihinde Halkın Kurtuluşu adlı bir mecmua satarken yakalanmışsınız. Ne diyorsun?

-Ben Halkın Kurtuluşu diye bir gazete satmadım. Bir tanıdığım öğrenci arkadaşıma saldırmışlardı ve yaralıydı. Yardım etmek istedim. Sonra polis geldi ve bizi alıp götürdü. O zaman da böyle ifade verdim.

-"Yaz kızım," deyip söylediklerimi tekrarlayıp yazdırdı. Bu arada terliklerini şapırdatarak odanın içinde dolaşıyordu.

-Halkın Kurtuluşu örgütünden kimleri tanıyorsun?

-Kimseyi tanımıyorum. Benim bir ilgim ve alakam yoktur.

-Ali Solak (Benimle birlikte gelen arkadaşların isimlerini sayarak) ve... isimli şahısları nereden tanıyorsun?

-Son iki kişi ile olay günü karakol ve mahkemede tanıştım. Ali Solak ise benim gibi öğrencidir okuldan tanıyorum.

Ben bu şekilde anlatırken, odanın içinde dolaşan savcı denen şahısı haberim olmadan sol kulağımın dibine okkalı iki tane yumruk indirdi. Gözlerim karardı, başım döndü. Neredeyse yere düşeceğim. Duyduğum acının haddi hesabı yok. Bu darbeden dolayı kulak zarım zedelendi. Bugün halen etkisi devam etmektedir. Tabii bu arada ipini koparmış kuduz köpek gibi, kin kusarak, hırsından soluyarak küfür edip duruyordu.

-Çocuk mu kandırıyorsun? Bilmiyormuş, tanımıyormuş, yapmamış, etmemiş. Ulan köpek, adamın asabını bozma. (Bu arada ayağımın kaval kemiğine bir tekme attı. Ayakkabısı ayağında olmadığı için fazla acımadı. Biraz sendeledim.) Senin esamen bile yoktur. Sizin gibi piyonların şeflerini ben konuşturmuşum. Doğru dürüst anlatıyorsan anlat. Yoksa seni polislere teslim ederim. Bülbül kesilir, gelir yalvarırsın. O zaman da bir önemi kalmaz. Kendine eziyet ettirmeden anlat. Dua et şimdi zamanım yok. Ben sana ne yapacağımı bilirdim, tehditleri savurup durdu.

Savcılıktan sonra polise gitmeyeceğimizi düşünüyordum. (Oysa simdi hapishaneden bile gelip götürüyorlar. Hukuku guguk yaptılar. Her şeyi polis belirliyor.) Baştan beri de ifadem bu mealdeydi. Değiştirmek gibi bir niyetim de yoktu.

-Peki şimdi nerede bu Ali Solak?

-Bilmiyorum? (Bu cevabı verirken yine kuduz köpek saldırısına uğrayacağımı düşünüyordum ve tetikte bekliyordum.) O zaman okuldan atılmıştı. Ondan sonra nereye gitti ve ne yapıyor bilemiyorum.

İfademin bu bölümünü de tutanağa geçirdi. Ama herif "bilmiyorum" kelimesine adeta gıcık oluyordu. Burada inisiyatifini kaybediyor ve saldırganlaşıyordu. Gözlerinden ateş fışkırıyordu. İfademi okudum, imzaladım ve beni aşağı indirdiler.

Diğer iki arkadaşın ifadeleri de saat gece 02.00'ye kadar sürdü. Onları da benim yanıma getirdiler. Bizi indirdikleri yer işkence yeri olarak kullanılıyormuş. Kan ve irin kokuyordu. Ter kokusu sinmişti her yere. "Düztepe Olayı" ile ilgili gözaltına alınanların sorguları burada yapılmış. Kalorifer borularında askı ipleri, peteklerde kelepçeler, falaka sopaları, elektrik manyetosu, bir sürü cop ve sopa. Yerler, duvarlar ve banyo küveti hep kan izleri ve lekeleriyle doluydu. Orada, o gece sabaha kadar betonun üzerinde ya oturup bir yerlere yaslanarak ya da uzanarak yatmaya çalıştık.

Sabah erkenden kalktık. Her tarafımız kaskatı kesilmişti. Elimizi yüzümüzü yıkadık. Saat 09.00 sıralarıydı. Askerler bizi DGM binasının ikinci katındaki bir mahkeme salonuna çıkardılar. Bir nöbetçi hâkim geldi. Bir de kâtip vardı. Önündeki dosyaları şöyle bir karıştırıp gözden geçirdi. İsimlerimizi okudu ve sonra kimlik tespitimizi yaptı. Gıyabi tutukluluk kararını kaldırıp vicahiye çevirdi. Görevsizlik kararı verip bizi Adana Asliye Hukuk Mahkemesi'ne gönderdi.

Adana Adliye Sarayı'na bizi bir ring arabasıyla götürdüler. Babam ve dayım da gelmişlerdi. Ring arabasına binerken bizi gördüler. Adliyeye gittiğimizi söyledik. Yanımızda 3 tane jandarma var. Koridor tıklım tıklım insan dolu. Jandarmaya tuvalete gideceğimi söyledim. Ben, diğer bir arkadaşla beraber kelepçeliydim. Kelepçemi çözdü, tuvalete girdim, zaten tuvaletin önünde bekliyorduk. Tuvalet ihtiyacımı giderdikten sonra pencereden dışarı baktım. Adliye'de tamirat yapılıyordu. Pencerenin önüne sıva ve inşaat kumu yığmışlardı. Baktım kimse gözükmüyor, ikinci kattan kum yığınının üzerine atladım. Adliyenin arkasıydı. Duvardan atlayıp ana caddeye çıktım. İlk sokağa kadar yürüdüm. Sokağa girince koşmaya başladım. Yarım saatten fazla koştum. Sürekli sokak ve cadde değiştiriyordum.

Yorulmuştum. Terlemiştim. Artık yavaş yavaş yürüyordum. Bir lokantanın önüne geldiğimde açlık hissim üst boyuta çıktı. Girdim lokantaya, elimi-yüzümü yıkadım. Üstüm başım epey perişan bir haldeydi. Sağımı-solumu biraz temizlemeye çalıştım. Saçımı düzelttim. İçeri girdim ve iç tarafta bir masaya oturdum. Gelen garsona kuru fasulye ile pilav söyledim. Yemek yerken

baktım dayım ve babam kızgın kızgın geliyorlar. Lokantayı geçtiler. Takip edilebilirler diye seslenmedim. Biraz ilerleyince peşlerine düşecektim. Onlar da dönüp lokantaya girdiler. Karşı tarafta dip köşede boş bir masaya oturdular. Beni görmüyorlar. Babam konuşup duruyor. Sinir küpü olmuş. Konuşmalarından ciddi bir şeyin olmadığını anladım. Ben de bunun üzerine yanlarına gittim. Babam beni dövmek için kalktı ama dayım bırakmadı. Adliyede yaşanan gelişmeleri bana aktardılar. Kalktık, beraber köye döndük.

***

Yıl 1977. Sultanahmet Piyerloti Caddesi'ndeki haftalık Halkın Birliği gazetesinde çalışıyordum. Kel Amca gazete ile ilgileniyordu. Büroyla Kel Amca arasındaki irtibatı ben sağlıyordum. Büro dışında belli gün ve aralıklarla randevularımız oluyordu. Gazetenin baskıya gireceği hafta bunlar daha da sıklaşıyordu. Redaksiyondan geçmiş yazıları alıyordum ve yeni gelenleri veriyordum.

Randevu dışında Kel Amcanın beni beklediğini söylediler. Randevu yerine gittim. Amcayla buluştuk. Beyazıt'taki Kapalıçarşı'nın arkasındaki sokaklarda hem dolaşıyor, hem de konuşuyorduk. Konuşmalar daldan dala dolaşıyordu. Sonuçta Muhtar'ın (Ali Mercan) burada olduğunu, benimle beraber çalışıp-çalışmadığımı İstanbul'da görüşüp-görüşmediğimi sordu.

Antep'ten İstanbul'a gönderildim. İlişki kurdum. Beni gönderen Seyit'in samimi bir arkadaşı bizim taraftarımızdı. Çapa Tıp Fakültesi Dahiliye Kliniğinde kalıyordu. Onun yanına gitmiştim. Normalde gençlik içinde çalışacak ve uygun görülen bir okula kayıt yaptıracaktım. Bir yoldaş benimle görüştü. Sadece "Üç Dünya Teorisi" konusunda ne düşündüğümü sordu. Bir saati aşkın bunun üzerinde konuştuk. Sonra benimle ilişki kurulacağını söyledi ve gitti. On günü aşkın bir süre sonra bana gönderilen haberde; istersem Antep'e geri dönebileceğimi veya İstanbul'da kalıp, herhangi bir işte çalışabileceğimi söylemişler. Orta yerde kaldım. O ara Çapa'daki grupla C. Şener ilgileniyordu. Onların bir iki toplantılarına Zülküf vasıtasıyla katıldım. Tabii benim ideolojik seviyem onlardan daha ileriydi. Durumumu Cemal'e an-

lattım. Yeniden bir ilişki kurulana kadar Çapa ve Cerahpaşa'daki arkadaşlarla ilgilenmemi istedi.

Çapa'da barınma durumum zorlaştı. Yenikapı ve Sefaköy'deki inşaat işçisi taraftarlarımızın yanında kalmaya başladım. Sefaköy'deki dernek ve Aksaray'daki hastane işçilerinin sendikası uğrak yerlerimdi. Ancak, zaten sınırlı olan arkadaşların bütçesine yük oluyordum. Bunun için zaman zaman arkadaşlarla restorant ve inşaatlarda çalışmaya başladım.

Sefaköy'deki eve Uzun gelip gidiyordu. Bir gün Uzun'la Muhtar beraber geldiler. Örgütle yeni baştan örgütlü çalışmaya başlamam, Muhtar'la görüşmemden sonra başladı. Benim dergide çalışmamı istediler. Daha önce de sık sık büroya gidiyor, yardımcı oluyordum. Genellikle abone işleri ve çeşitli yerlere dergi götürmek gibi. Bazen sokakta propaganda yapılarak gazete satışlarına da katılıyordum. Daha sonra Beyoğlu Tepebağı Gazinosu'nda, Elazığ zindanlarında işkenceyle katledilen devrim şehidi Pir Ahmet Solmaz yoldaşı anmak ve "Üç Dünya Teorisi"ni tartışmak için düzenlenen bir gecede Muhtar'la karşılaştım. Burada Muhtar, Pir Ahmet Solmaz yoldaş üzerine bir türkü söyledi.

Bir görüşmede Kel Amca; Muhtar'ın "Üç Dünya Teorisi"ni kabul ettiğini ve ayrılıp Aydınlık'a geçtiğini söyledi. Biz, "Üç Dünya Teorisi"ni kabul ederken Muhtar reddediyordu. Biz reddetmeye başladık, o kabul etti. Hatta o zamanlar, "Devletler Bağımsızlık, Milletler Özgürlük, Halklar Devrim İstiyor" şeklinde bir şiarımız vardı. Muhtar yaptığı bir marşta bu şiarı; "Milletler Özgürlük, Halklar Devrim İstiyor" şeklinde nakarat olarak kullanıyordu. Eleştirmemize rağmen, O, ancak böyle kafiye uyuyor diye eleştirileri geçiştiriyordu.

Bir gün sonra, Sefaköy'deki dernekte, Muhtar'ın da katıldığı bir tartışma toplantısı düzenlendi. Muhtar bir varlık gösteremedi, hatta konuşturulmadı bile. Zaten normalde konuşma ve tartışma yetisi hayli zayıftı. Hemen aynı gün, benim Antep ve Maraş'a gitmem gerektiği söylendi. Muhtar'ın durumu resmi olarak iki yere iletilecekti. Her iki yeri de iyi bildiğimden benim gitmem uygun görülmüş. Bir hafta içinde dönmez ve aramazsam, yakalandığıma yorumlanacak ve bazı değişiklikler yapılacaktı.

Gece Çayırağası otobüslerine binerek Antep'e geldim. Bir arkadaşla beraber Yukarıbayır'a doğru gidiyorduk. Muhtar'la başka bir Aydınlık'çıyı eski garajlar civarında gördük. Bizi görünce hemen hızlanıp gittiler. Onlar benim, biz onların ne için geldiğini biliyorduk. Emaneti Seyit'e verdim. O gece Antep'te kalacak, sabahleyin Maraş'a geçecek ve Cemal'le görüşecektim.

Maraş'ın Karamaraş Mahallesi'nde Cemal'le görüşerek notu kendisine verdim. Biraz konuştuk. Trabzon'a okula gitmek için hazırlığını yapmıştı ve o gece yola çıkacaktı. Ayrıca bulunduğu alanla artık ilişkisini de kestiğini söyledi. Beni Yörükselim Mahallesinde bir arkadaşla görüştürüp onunla konuşmamı sağlayacaktı. Bu arada getirdiğim pusula kendisinin üzerindeydi ve açmadı.

Acelesi olduğu için bir piyasa taksisi ile gidecektik. Birbirimizi tanımıyor numarası yapacaktık. Ana caddeye geldiğimizde piyasa taksisine el ettim ve taksi durdu. Cemal acelesi olduğunu, kendisinin de binmek istediğini söyledi. Beraber taksiye bindik.

Aynı mahallede dedem, teyzem ve amcalarım oturuyordu. Ayrıca ortaokul ve liseyi bu mahallede okumuştum. Takside Cemal'e, bu mahallede mi oturuyorsun diye sordum. Mahallede oturduğunu, akrabalarımı tanıdığını ve beni de mahallede gördüğünü ancak hiç tanışma fırsatının olmadığını belirtti. Böyle bir konuşmayla şehre girdik. Şeyhadil Caddesi'nden Adliyeye doğru iniyorduk. Adliye binasının köşesini dönünce polis kontrolüyle burun buruna geldik.

Cemal, ceketinin alt küçük iç cebine koyduğu notu çıkarıp yere bırakırken polis fark etmiş. Polis Cemal'i iyi tanıyordu. Halkın Birliği Gazetesi'nin Maraş temsilciliğini yapıyordu. Bundan dolayı bir iki kez gözaltına alındı. Dernek ve örgütsel çalışmalardan dolayı da göze çarpmış biriydi. Zaten daha yeni gözaltına alınıp bırakılmıştı. Polis eğilip notu alınca Cemal çantasını kaptığı gibi fırladı. Bir polis benim yanımda kaldı, diğerleri Cemal'i kovalamaya başladılar. Bir çıkmaz sokakta duvarı aşamayınca yakalanıp Kıbrıs Caddesi'nin üzerinde bulunan Terörle Mücadele Şubesi'ne götürülüyor.

Beni ve taksiciyi Çocuk Parkı'nın yanında bulunan Merkez Karakolu'na götürdüler. Karakola girer girmez kaba meydan dayağı faslına tutulduk. Sürekli niye kaçtınız diye soruyorlar, küfrediyorlar. Ancak cevap almak ve gürültüden bağırtıdan bir şey duymak mümkün değil. Taksici yalvarıyor, suçsuz olduğunu söylüyor. Esas operasyonu yapan polisler gelene kadar bir temiz dayak yedik. Beni zaten tanıyorlardı. Ondan dolayı da sorgusuz sualsiz dayağımı yiyordum.

Taksiciyi aldılar. Bizi nasıl ve nerede aldığını anlattı. Bizim takside ne konuştuğumuzu ve nereye gittiğimizi sordular taksiciye. Garajlara gittiğimizi ve birbirimizi tanımadığımızı, birbirimize sorduğumuz sorulardan ve konuşmalarımızdan anladığını söyledi. İkimizin devrimci olduğunu biliyorlar. Ancak beni Halkın Kurtuluşu'ndan, Cemal'i ise Halkın Birliği'nden biliyorlar. Cemal'i tanımadığıma biraz ikna olmuş gibiydiler. İfadem taksiciyle uyum sağlıyordu. Taksiciyi bıraktılar. Benim anlattıklarımı gerçekçi bulmadılar. "Terörle Mücadele"ye gidince her şeyin anlaşılacağını söylediler ve alıp Cemal'in yanına götürdüler.

O kısa süre içinde Cemal'e bir hayli işkence yapmışlardı. Gazeteden dolayı alındığında, gördüğü işkenceleri basına teşhir etmiş ve polisi mahkemeye vermişti. Zaten bundan dolayı da öfkeliydiler. Bu işkenceye rağmen Cemal not dahil hiçbir şeyi kabul etmemişti. Notun devrimcilere ait olduğunu anlıyorlar, İstanbul'dan geldiğini de biliyorlardı. Muhtar'ın kim ve bu "Üç Dünya Teorisi"nin ne olduğunu ise bir türlü çözemiyorlar ve bizden öğrenmek istiyorlardı. Beni falakaya yatırdılar. Falakanın yanı sıra, sağdan soldan tekmelerle vuruyorlardı. Ayaklarıyla ağzıma basıp nefes almamı engellemeye çalıştılar. İnsanın (tabii kendisine insanım diyenler için) aklının almayacağı türden küfürler ediyorlardı. Yeryüzünün en kişiliği bozuk ve ahlaksız insanların polisler, özellikle de sorgucu, işkenceciler olduğunu düşünüyorum. Bunların sağlam bir aile ilişkisine sahip olduklarına kesinlikle inanmıyorum. Bunlar, annelerinin, kız kardeşlerinin, eşlerinin (ki varsa), kızlarının ve çocuklarının yüzlerine nasıl bakıyorlar diye hep düşünmüşümdür. Bu notu benim getirdiğimi iddia ediyorlardı. Notu birilerine vermek için gittiğimizi söylü-

yorlardı. Notta derhal bölgedeki insanların bilgilendirilmesi isteniyordu. Yörükselim'de kime gittiğimizi soruyorlardı. Sonuçta bize bir şey kabul ettiremediler. Cemal'i bıraktılar.

Beni bırakmadılar. Pazarcık'ın beni aradığını söylediler. Bütün hafızamı zorladım ama ne için olduğunu çıkaramadım. Geceyi Çarşı Polis Karakolu'nda geçirecektim. Karakol komiseri amcamın kayınbabası ile arkadaştılar. Benim karakolda olduğumu Ali Amca'ya bildirmesini istedim. Ali Amca'ya telefonla bildiriyor ve böylece gözaltına alındığım öğrenilmiş oldu ve tabii duyan geldi.

Öğlene doğru beni alıp Pazarcık Jandarma Komutanlığı'na teslim ettiler. Pazarcık'ta, Halkın Kurtuluşu Davası ve Adana Adliyesi'nden kaçışımla ilgili arandığımı öğrendim. Beni bir jandarmayla beraber karşıdaki, adliye binasına gönderdiler. Jandarma saf birine benziyordu. Kapıda dosyayı içeri verdi. Beklememizi söylediler. Epeyce bekledik, çağırmadılar. Bir fırsat bulsam da yine kaçsam diye tasarlıyorum. Jandarmaya kelepçeyi açmasını, içeri girip ne olup bittiğini sormak istediğimi söyledim. O da beklemekten sıkılmıştı. Kelepçeyi açtı, içeri girdim. Hâkim; "Ne var, ne istiyorsun?" diye sordu. Dosyamın içeri verildiğini ancak şimdiye kadar çağrılmadığımızı söyledim. "Dışarı çık, çağıracağız" dedi, sinirlenerek çıktım. "Ne oldu?" diye sordu jandarma, "Tamam her şey bitti, serbest bırakıldım ve sen gidebilirsin" dedim. Jandarma ön kapıya doğru yönelince, ben de arka kapıdan dışarı çıkarak koşmaya başladım ve bir tanıdığın evine gittim.

Jandarma karakola gidince beni soruyorlar. O da bırakıldığımı söylüyor. Normalde tutuklu birisi tahliye edilince karakolda bırakılıyor. Tam bu sırada telefon geliyor, benim mahkemeye getirilmem isteniyor. Bunun üzerine kaçtığım bildiriliyor. Firar davasından dolayı tutuklanıp mahkemeye giderken yeniden firar ettim. Bir saate yakın çarşıda sağı solu aradıktan sonra vazgeçiyorlar.

SON ÖZGÜRLÜK EYLEMİ

En son özgürlüğe kaçış eylemi ferdi değil, üç yoldaşın kolektif ve örgütlü bir eylemidir. Bu çalışmada esas olarak bu firar eylemini anlatacağım. Bu eyleme katılanların gerçek isimlerini kullanmayacağım anlatım içinde. Halk tarafından bilinen kod adlarını kullanacağım.

Ancak bu eylemde yer alan, bugün yine zindanda olan (2001) ve F Tipi tecrit ve izolasyona karşı direnen yoldaşımın ismini kitabın yazarlarından biri olarak kullanacağım. Bu yoldaşımın direniş, azim ve kararlılığını onurlandırmak için bunu yapma gereği duyuyorum.

Konusu hapishane olduğu için kitabın gelirini yurtdışında "Özgürlük Tutsaklarıyla Dayanışma Komitesi"ne, yurt içinde de F tipi zindan muharebesinde önemli rol oynayan "Demokratik Mücadele Platformu"na bağışlıyorum.

Bu eylemi gerçekleştirenlerden birisi yaklaşık 7-8 yıl önce örgütlü devrimci mücadeleyi bıraktı. Avrupa'da örgütsüz olarak serbest araştırmacı yazar olarak çalışmalar yürüttüğünü biliyorum. İkincisi yine Avrupa'da işçi ve Atılım Gazetesi'nin muhabirliğini yapmaktadır. Üçüncü yoldaşımız şu anda yine hapishanede tutsak.

ZİNDAN GERÇEĞİ

Anlatacağım konu hapishanelerle ilgili olduğu için hapishaneler gerçeği üzerinde biraz durmakta yarar var. F tipi hücre saldırısı ve özellikle 26 Eylül 1999 Ulucanlar katliamı ile Burdur katliam girişiminin ardından İsviçre'de DETUDAK (Devrimci Tutsaklarla Dayanışma Komitesi) tarafından düzenlenen panellerde Atılım Gazetesi adına yaptığım konuşmayı buraya aktarmak istiyorum. Şu anda 4 mevsime yayılmış olan ve 315. gününü geride bırakarak halen devam eden Ölüm Orucu direnişi de, zindan gerçeği üzerinde durmayı koşullamaktadır.

***

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye ve Kürdistan'da da zindanlar kan emici sömürücülerin en önemli saldırı merkezlerinden biridir.

Tutsak insanın bütün benliğini, umudunu, değerlerini, teslim alma, silikleştirme ve ajanlaştırma ihanetini dayatmak için zindanlar icat edilip kurulmuştur.

Burjuvazinin zindan politikası; insan kişiliğinin ve kimliğinin ezilmesi suretiyle "tam bir sindirme, köleleştirme"dir. Özellikle devrimci tutsakları teslim almak için mevcut olanların yanına durmaksızın çeşitli biçimleriyle yenileri eklenmektedir. Bunların en son örneği, izolasyon amaçli F tipi hücreleridir. Tarihsel olarak ve bugün, zindanlar adli mahkûm ve devrimci tutsaklarla sürekli tıka-basa dolmuş ve taşmıştır.

Zaman zaman çıkarılan "af" ve şartla salıverme gibi uygulamalarla hapishanelerin dolum kapasitesini düşürmeye çalışmaktadırlar.

Savaş dönemleri dışında en fazla devrimci şehit; sokaklarda, işkencede ve zindanlarda verilmiştir. Bu, sınıf mücadelesinin kaçınılmaz bir sonucudur. Çünkü sınıf mücadelesinin her zaman en önemli alanlarından biri de zindanlar olmuştur.

Zindanlarda düşmanla her an, her saniye, her dakika ve her saat yüzyüzesiniz. Düşmanın varlığını en ince ayrıntılarına kadar hücrelerinizde hissedersiniz. En kıran kırana ve en sıcak çatışma, en eşitsiz koşullarda zindanlarda yaşanır.

Devrimciler ve komünistler için zindanlar, hem eğitim alanı hem de direniş merkezleri olmuştur. Tutsak düşen devrimciler mücadeleyi kesintisiz olarak içeride de sürdürürler. Bundan dolayıdır ki özgür tutsaklar denilir. Özgür tutsak anlayışı zindanı kabullenmemenin sonucudur. Özgür tutsaklar zindan yaşamını-tutsaklığı reddederler. Her fırsatta demir parmaklıkları ve duvarları aşarak özgürlüğe adım atmışlardır.

Devrimcilerin, komünistlerin ve yurtseverlerin ideolojik donanım, kararlılık ve mücadeleci yanlarını en iyi öğrendikleri ve geliştirdikleri yerlerden birisi de hapishaneler olmuştur. Uzun yılların birikimiyle oluşan zindan deneyimi aramızdaki ayrılıkları belirlemiş; aynıların aynı, ayrıların ayrı yerde olmasını netleştirmiştir. Başarılı örnek olarak kalıcı ve sonuç alıcı devrimci birliklerin tohumu, temeli ve adımları zindanlarda daha çok atılmıştır. Orada, bizim bizden başka dostumuz yoktur. Düşman karşısında birbirimize sarılmak ve tutunmak zorundayız. Dolayısıyla, zindanlar ayrıştırıcı olduğu gibi, uzakları yakın eyleyip bizi birbirimize yakınlaştırmıştır da.

Devrimci kalmayı başaranlar, devletin "ıslah etme" politikasına karşı ağır bedeller pahasına sürekli savaşmışlardır. Böylece devrimci özlerini korumayı, insani özelliklerini diri tutmayı ve geliştirmeyi başarmışlardır.

Zindanlarda devrimcilere yapılan saldırı; ideolojik, politik, psikolojik ve fizikidir. Düşmana karşı verilen muazzam irade savaşları sergilenmiştir. İnadına devrimci hatta kalmada ısrar

edenler için sınıf mücadelesi, en açık ve sert biçimiyle, çıplak olarak sorguda ve hapishanelerde sürer. Zindan mücadelesi bir sıcak temas ve çatışma anı gibi anlık değil süreklidir. Taraflar daima birbirlerini kollarlar.

12 Eylül döneminde dizginlerinden boşanmış faşist terör nedeniyle zindanlar, eşitsiz güçlerin bitip-tükenmez cephe savaşı alanına dönüştü. Büyük bedeller pahasına dökülmeler de olsa kazananlar yine de devrimci mücadele ve devrimciler oldu.

"İşkencehane, zindan ve mahkeme, sınıf mücadelesinin dolaysızca sürdüğü üç alandır. Sermayenin faşist diktatörlüğü, komünist ve devrimcileri bu alanlarda yenilgiye uğratmak için kural tanımaz vahşi bir savaş yürütür. Her komünist; düşüncelerinin, ideallerinin, değerlerinin sınavdan geçtiği, muharebenin en çıplak, en yoğunlaşmış biçimiyle yaşandığı işkencehaneden başlayarak sosyalizmin neferi ve bayraktarı olduğu, karşısında sömürücülerin, zulmedenlerin, soykırımcıların, katiller sürüsünün temsilcilerinin bulunduğu ve iki iradenin, iki sınıfın, iki ideolojinin çatıştığı bilinciyle hareket eder. "Zindanda şüphesiz bir devrimci ve komünist için tayin edici olan şey, yaşıyor olmak değil, nasıl yaşadığıdır. Bu açıdan dışarıda ya da içeride olmak bir ayrıntıdır." (Proleter Doğrultu, Devrimci Sosyalist Teorik ve Politik Dergi, sayı: 6, Temmuz-Ağustos 1996)

Faşist diktatörlük veya genel olarak burjuvazi, zindanları sürekli olarak birer esaret ve teslim alma kampları haline getirmek ister. Buna karşın devrimciler ve komünistler, zindanları birer okul haline getirme kavgasını vermiş ve bunu çoğunlukla da başararak burjuva faşist politika ve uygulamaları kendi evinde hüsrana uğratmışlardır.

"Komünist birey geleceğin dünyasına ait bir insandır. O, bunu, sürdürdüğü komünist yaşam tarzıyla ortaya koyar." (agy) Zindanlarda devrimci ve komünistlerin özlerini korumalarına yol açan temel prensiplerden birisi de budur.

Özellikle 12 Eylül'de dışarıda ve içeride faşist devlet terörüyle beraber söz, hak, örgütlenme ve özgürlüklerin gasp edilmesiyle birlikte, zindanlarda da ideolojik olarak teslim alma politikalarıyla baskı ve işkenceler sistematik hale getirilmişti.

Bugüne kadar devrimciler, yaşamları pahasına zindan direnişlerinde sayısız zaferlere imza atmış, başı dik, onurlu bir duruş sergilemiş, bu süreçlerden yüzlerinin akıyla çıkmışlar. Düşmana onlarca kez yenilgiyi tattırmışlardır. Her saldırı ve politikaya denk düşen direniş silahları kullanılmış ve mevziler yaratılmıştır. Eylem plan ve biçimleri hayata geçirilmiştir. Barikatlar, işgaller, yemek boykotları, sayım vermeme, süreli ve süresiz açlık grevleri, ölüm oruçları, ideolojik, siyasi ve askeri yaptırım ve dayatmalarını kabullenmeme, tek tip elbise giymeme, işkenceye ve saldırıya karşı fiili direniş, bu dönemin ortaya çıkardığı en önemli mücadele biçimleri olmuştur.

Zindanlardaki irade savaşında faşizmi alt eden bir hattan yürünerek bugüne gelinmiştir. Birleşik devrimci irade ve mücadele sonucu faşizmin otoritesi zindanlarda sarsılmıştır. Bunun için faşizmin sözcüleri sık sık "Cezaevlerini biz yönetmiyoruz" diyorlar. Bunu söyleten, kuşkusuz devrimci irade ve savaşım, devrimci eylem birlikleri, dayanışma ve mücadele olmuştur. Bundan da anlaşılacağı gibi özgür tutsakların zindanlardaki en büyük silahı örgütlülükleri ve dayanışmaları olmuştur.

Bugüne kadar tüm yolları denemesine rağmen devrimcileri teslim alamayan burjuvazi, artık, F tipi hapishanelerde tecrit ve kimliksizleştirme saldırısıyla üst boyutta, uzun vadeli, kararlı ve stratejik bir savaşı özgürlük tutsaklarına, zindandakilere ve devrimci harekete dayatmıştır.

Zindan saldırısı, devrime, mücadeleye ve devrimci militan kesimlere yapılan bir saldırıdır. Özellikle 90'lı yıllarda yeni bir stratejik saldırı süreci başlatılmıştır. 12 Nisan 1991 tarihinde çıkarılan 3713 sayılı "Terörle Mücadele Yasası" veya kamuoyunda bilinen adıyla "Şartla Salıverme Yasası" bunun startı olmuştur. Bu süreç, Eskişehir tabutlukları denilen hücre tipi hapishanenin açılış-kapanış muharebesine yol açmıştır. En yakıcı olarak bu saldırı Buca katliamı ile başlatılmıştır. Buca'yı Ümraniye, Diyarbakır, Ulucanlar, Burdur, Bergama izlemiş ve en son olarak 19 Aralık katliamıyla 2000 yılında doruğa ulaşmıştır. Halen F Tipi ve diğer zindanlarda bu saldırı ve direnişler yoğun çarpışmalar biçiminde sürüyor.

Özellikle Ulucanlar vahşeti F tipine geçişin bir provası, başlangıcı niteliğindeydi. Burada açık bir mesaj vardır. Faşizm, silahlı mücadeleyi ve devrimci zoru savunan örgüt ve partileri hedef almıştır.

Yeni zindan politikasıyla esas olarak faşizm, diz çöküşü dayatmak ve teslimiyet istiyor. Saldırı stratejikti ve birçok versiyonu içinde barındırmaktadır. Saldırı; fiziksel, düşünsel, ideolojik ve politik olmak üzere stratejik ve çok yönlüdür. Bunun için bu yeni süreçte tam bir vahşet, tam bir intikam politikası sergilendi.

Faşizm korkuyor. Korktuğu için de saldırganlaşıyor. Bir elinde çivili sopası, diğer elinde "demokrasi demagojisi" ile saldırıyor. Çivili sopayla kafamızı parçalayıp, diri diri yakarak, kurşunlayarak, bizi, bu "demokrasi" cilalı faşist rejime razı etmeye, diz çöktürmeye çalışıyorlar.

Televizyonları, gazeteleri, satılık kalemleri ve bütün silahlı-silahsız, resmi-sivil kuvvetleriyle üzerimize gelmekteler.

Dün devrimcileri marjinalleştirmek istiyorlardı. Düzen sınırları içinde kalmak, yasaları zorlamamak, aşmamak koşuluyla parti kurmayı, muhalefet etmeyi ve politika yapmayı dayatıyorlardı. Kimi reformistler ve düzen içiciler bunun üstüne atladılar. Tasfiyeciliğin değirmenine su taşıdılar. Bundan da güç alan faşist diktatörlük, bugün devrimcileri dağıtmaya, un-ufak etmeye, hareketsiz kılmaya, kuşatmaya ve yok etmeye çalışıyor. Belli sayıda devrimcinin varlığı bile faşist diktatörlük için bir tehlikedir ve korkmasına yetiyor. F tipi stratejik zindan saldırısını bu pencereden ele aldığımız zaman gelen yok edici dalganın önemini o zaman daha iyi kavrarız.

Zindanlardaki devrimci ve komünistler, emperyalizm ve sömürgeci faşist rejimin ideolojik-siyasi boyutlu saldırı dalgaları karşısında büyük bir kararlılıkla devrimci bir irade ve siyasal duruş sergilediler. Sergilemeye de aynı kararlılıkla devam ediyorlar.

1996 Ölüm Orucu ve Süresiz Açlık Grevi süreci ve sonrasında görüldü ki, karşıdevrimci irade ile devrimci-komünist irade arasında çıplak, çarpıcı ve sert çatışmalar yaşanıyor ve

yaşanacak. Bunun için Buca, Ümraniye, Diyarbakır, Ulucanlar, Burdur ve 19 Aralık katliam ve saldırıları çok kanlı oldu.

Faşizmin saldırıları devrimci savaşım ve direnişle geçici de olsa püskürtülüyor, mevziler ve haklar korunuyor, ideolojik ve siyasi kazanımları oluyor. Ancak özgürlük tutsakları cephesinden de bu kazanımların faturası epeyce ağır oluyor.

Faşist rejimin asıl sıkıntısı, zindanlara egemen olamaması, zindanların devrimciler için bir eğitim alanı olması ve tutsakların "ıslah edilmesinin" başarılamamasıdır. Bu nedenle saldırılarını kendince uygun koşullarda yoğunlaştırdı ve yoğunlaştıracak.

Ulucanlar ve 19 Aralık katliamları teslim olmayanlara, devrimciliği yaşamaya ve devrimci kalanlara, direnenlere karşı planlanmış, örgütlenmiş ve hayata geçirilmiştir. Bu, aynı zamanda devrim ve sosyalizm davasına, umuda, geleceğe, işçi sınıfı ve ezilen halkların kurtuluş mücadelesine ve onun devrimci öncülerine yönelik bir saldırıdır.

Ölümüne direnişlere rağmen, sömürgeci faşist rejimi bu derece kanlı, saldırgan ve pervasız kılan nedir? Bunu birçok yönüyle irdelemek mümkün. Ancak en önemli nedenlerden birisi şudur: Toplumsal duyarlılığın zayıf oluşu ve kanıksamadır. Faşizmin giderek çoğalan bu türden baskı ve katliam politikalarına karşı, sadece devrimci ve komünistlerin değil, işçi sınıfı ve emekçi halklarının güçlü, birleşik bir karşı koyuşunun ve tepkisinin ortaya konulamaması ve örgütlenememesinin de payını hesaba katmak gerek.

Faşist rejim, katliamlara karşı olan toplumsal tepkinin ve devrimci hareketin zayıflığından yararlanarak hücre tipi hapishane politikasını hayata geçirdi. F tipi tecrit yaşamını daha da katmerli hale getirmeyi dayattı ve dayatmaktadır

Her zaman olduğu gibi faşizmin zulüm makinesinin dişlileri bu kez de zindanlarda hızlı devir yapmaya başladı. Buca, Ümraniye, Diyarbakır, Ulucanlar, '96 ÖO ve SAG, 19 Aralık ve F tipi muharebesinde onlarca öncü devrimci savaşçı barbarca ve hunharca katledildi ve yüzlercesi de yaralandı.

Diyarbakır, Ulucanlar, Burdur ve 19 Aralık sıradan saldırılar değil, önceden planlanan bir faşist politikanın sergilenmesiydi.

Bunlar gösterdi ki, bu pratik, bütün devrimci harekete yapılan doğrudan bir saldırıdır. İnsani değerlere, insanın insanlığına yapılan saldırılardır. F Tipi ile insanlık öldürülmeye çalışıldı, çalışılıyor. Bu saldırıda, burjuvazinin çok sert bir strateji ile işe koyulduğu tam olarak görülmektedir.

Burada da gördük ki, devlet ölümün olduğu her yerdedir. Devlet, hapishanelerde katledilen devrimcilerin katilidir. Bugün devlet hapishanelerde devrimci öldürmeyi bir hak olarak görmekte.

Devletin öldürme "özgürlüğünü" ortadan kaldırmak, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi veren güçlere düşmektedir. Emekçi halkların, işçi sınıfının, devrimci örgütlerin birleşik mücadelesiyle, zindanlardaki öncülerine ve savaşçılarına kitlesel sahip çıkmasıyla bu senaryo ancak tersine çevrilebilir.

Özellikle hapishanelere yönelik tecrit politikasının durumun ciddiyeti ve saldırının stratejik oluşunu görmeli, oluruna ve kendiliğindenciliğe bırakmadan, devrimci görev ve sorumluluklarımıza acilen sarılmalıyız. Tutsaklara yönelik saldırılar, devrime ve sosyalist ideoloji ve değerlere yönelik saldırılardır. Özgürlük tutsakları, faşizmin bu saldırı ve vahşetine karşı bedenlerini ölüme yatırırken tam bir devrimci sorumluluk ve feda ruhuyla hareket ediyorlar. Siper yoldaşlığı ilişkisi, güveni, sadeliği ve sıcaklığı içerisindedirler.

Bugün saldırıları, ölümleri adeta kanıksamışız ve kabullenmiş gibiyiz. Direnen bedenlerde değil ama bu kavgada önemli derecede rolü ve yeri olan dışarıdakilerde bir yorgunluk hali var. Kendi kendini tekrarlayan yani birbirinin tekrarı olan ve sonuç almayan eylemlerle gün kurtarılmaya, görev savuşturulmaya çalıştırılmakta oysa. Özgürlük tutsaklarına karşı görev ve sorumlulukların bilinciyle hareket edilmeli. Tarihsel, güncel ve siyasal gelişmeler bizi kaçınılmaz devrimci görevlerle yüz yüze bırakıyor. Bu görev ve sorumluluklarımız hiçbir gerekçe ile göz ardı edilemez.

Dışarıdaki mücadele ile zindan mücadelesi aynı ruh, aynı inat ve aynı eylem hattında birleştirilmeli ve bütünleştirilmelidir. Bu görev gerçekleşirse saldırıların önüne geçmede önemli bir kilometre taşı olacaktır.

Özgür tutsakların faşizmle girdikleri irade çatışmasında dışarıdaki ve uluslararası alandaki devrimci güçlerin pratiğine ve faşist diktatörlük üzerinde baskıların yaratılmasına yoğun ihtiyaçları vardır. Şüphesiz sermaye ve faşizmin saldırılarını işçi sınıfı ve emekçi yığınların gücüne, mücadelesine dayanarak püskürtmeyi hedeflemek, bu perspektifle yürümek; aşağıdan gelen tepkileri, hoşnutsuzlukları, rahatsızlıkları ve homurdanmaları toplamak, birleştirmek, büyütmek, örgütlemek ve seferber etmek bugünkü devrimci çalışmanın ve görevin en acil, en yakıcı temel ve güncel konusudur.

Komünist, devrimci parti ve öncü güçlerin geliştireceği ortak dayanışma ve eylem birlikleri üzerinden tek bir iradeyle ilerlenmesi, zaferi taçlandırmanın ön ve esas koşuludur. Bunu, her komünist ve devrimci insan yürekten hissetmelidir.

Devrimci ve komünist güçleri hangi görevler bekliyor? Bizlerin bir araya gelmesi düşmanın katliamlarından sonra olmamalı; olası gelişmeleri, geleceği bugünden görerek önceden bir araya gelip adımlar atılmalıdır. Her türlü grupçu kaygı, önyargı ve rekabetten uzak, gücümüz ve olanaklarımız ne olursa olsun birleştirmeli, rutin yaşamı bırakıp gündeme odaklanarak faşizme yüklenmeliyiz.

Faşizm, bize saldırırken görüş ayrılığı, örgüt ayrılığı, ulus-mezhep ayrılığı yapmıyor. Hepimize topyekûn saldırıyor. Bunun için hayatın her alanında her düzeyde eylem birliğini gerçekleştirmenin önünde hiçbir engel yoktur, olmamalıdır. Safını devrimden yana belirleyen herkes bu bilinçle hareket etmelidir. Bu konuda devrimci deneyim ve birikim zenginliğine yeterince sahibiz. Denizleri kurtarmak için canını ortaya koyan Mahirler, Kızıldere direnişinde, İbrahim Kaypakkaya'nın Sinan Cemgillerin ihbarcısı muhtarı cezalandırma eyleminde, '82-'84 Ölüm Orucu, '96-'2000 SAG ve Ölüm Orucu, 19 Aralık, Ulucanlar, Burdur vb. direnişlerine yönelik saldırı ve katliamlarına karşı sergilenen mücadelede birleşik bir savaş pratiği ve devrimci sahipleniş ruhunu görürüz.

Zindan direnişlerinde ve diğer alanlarda ölümsüzleşenlerimiz bize yürünecek hattı mesaj olarak defalarca verdiler ve veriyorlar. Bu görevi şehit ve siper yoldaşlarımızın, dört mevsime yayılan direniş güllerimizin bir vasiyeti olarak görmeli ve kavramalıyız.

Ancak birleşerek yaşamı faşizme, burjuvaziye dar edebiliriz. Şehitlerimizin vasiyetini yerine getirecek ve hesabını soracak olan devrimi taçlandırabiliriz. İnsanın, insanlığı katlediliyor. Geleceğimiz öldürülüyor. Buna sessiz kalamayız.

Düşman bize sınıf kinini kusuyor ve sınıf tavrı sergiliyor. Bizim de devrimci ve sınıf kinimizin olması gerekiyor. Çoğumuz zindanlarda yatmışızdır. Veya bir yakınımız yatmıştır, yatıyordur. Zulme defalarca yakinen tanık olmuşuzdur. Çektiklerimizin hesabı için veya vefa borcumuz için bir adım değil birkaç adım atalım. Bugünkü faşist tecrit saldırıları karşısında bırakın devrimci olmayı, insani özelliklerini kaybetmemek bile sessiz kalmamaya, bir şeyler yapmaya yeter. Yıkmak istediğimiz düzenin en güçlü kuruluşu TÜSİAD bile “vicdanımıza seslenmeliyiz“ çağrısı yapabilmektedir.

Yeni süreçte düşman, devrime ve sosyalizme saldırısını ilk olarak hapishanelerde başlattı. Bu savaşı kazanmamız önemlidir. Özellikle ideolojik bir yenilgi almamız, içeride ve dışarıda mücadelemizin ağır bir darbe alması demektir. Devrimciler zindanlarda bizim adımıza da savaşıyor ve ipi göğüsleyerek direniyorlar. Öncülerimizi sahiplenmek, korumak, devrimci idealimizi yaşatmak için ne gerekiyorsa yapmalıyız.

Yoldaşlarımız, siper yoldaşlarımız bedel ödemekten çekinmediler. Sıra bizde. Geleceğimize dair bu kavgada onları yalnız bırakamayız. Ölümlerimizin ve gazilerimizin sayısının artışını önlemek için harekete geçmek zamanıdır. Durmak yok. Durup beklemek, seyirci kalmak yok. Yeniden ayağa kalkmanın ve daha fazla ileri atılmanın şimdi tam zamanıdır. Giderek yoğunlaşan ve artan faşist kuşatma ve ablukayı yarmak için kendimizi silkelemeliyiz. Süreç böyle bir süreç, an böyle bir andır. Bugünü doğru kavrayıp gerekeni yapmazsak, yarın çok geç olabilir. Tarihin hükmü kendi kollarımızdan geçer.

ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ

Zindan muharebesindeki yaşantımızda yoldaşlarımız, dostlarımız; demir parmaklıklar ve beton duvarlar hayatımızın acılı, sevinçli ve güzel anlarıdırlar. Zindanlar başlı başına bir okul ve hayat üniversitesi işlevi görürler. Her anı engin deney, tecrübe ve anılarla doludur. Nice yaşanmış anılar ve gerçekler kitaplaştırılmış, filmleri, belgeselleri çekilmiş, televizyon programlarına konu olmuş, panellerde ve konferanslarda gündemimize girmişlerdir. Nice duvarlar bu kanlı tarihin ve şanlı direnişin tanıklığında dile gelmişlerdir. Direnenler, zindanların tarihini hep övünülecek, anılacak ve yaşatılacak bir tarih kılmışlardır.

Acılar, özlemler, yoksunluklar, yoksulluklar ve açlıklar diyarıdır da hapishaneler. Ama hepsi bu değildir. İşkencelerin, ölümlerin, çürümelerin ve ihanetlerin yanı sıra direnişler, kazanımlar, zaferler, insanlığın yeniden doğduğu ve yeşerdiği yerler de olmuşlardır. Hepsi, sınıflar ve zıtlar mücadelesinin yarattığı değerlerdir. Burjuva düzeninin hapishanelerinde barikatın bir yanında burjuvazi, diğer yanında da devrimciler ve komünistler vardır. Devrimciler ve komünistler, hapishanelerde şanlı sayfalar açtılar. Demir parmaklıklar ve beton duvarlarda hayatı yeniden, yeniden yeşerttiler.

Başarılar, başarısızlıklar, isyanlar, direnişler, faşistlerle devrimcilerin zindan çatışmaları; acının, yokluğun, varlığın, zaferin, kaderin ve kendini feda ruhunun, ölümü küçük düşüren ölüm oruçlarının oluşturduğu bir direniş kalesi ve baskı, sindirme mekânlarıdır zindanlar.

Hapishaneden dışarıya, dışarıdan hapishaneye bakan pek çok pencere vardır. Bu pencerelerden bakan insanın bakış açısı ve nedeni kendince bir duruşu sergiler. Dolayısıyla, hapishanede yaşamı önemli kılan, düne, bugüne ve yarına bakış açısıdır. Sergilenen duruş ve alınan tavır, anlamlı kılar tutsak için mahpushane yaşamını.

Milyonlarca görüntüden herkes durduğu yere göre düşünür. Her yaklaşım, bakış değişik bir düşünüşten doğar. Evde, dışarıda ve yaşamın her alanında yoldaşlarla, dostlarla, yürüyüş ve eylemdeki duruşumuzla, hapishanede de düşmanla duruşumuz arasında fark vardır.

Düşman, her an, her saniye ve her dakika yaşamımızın ayrıntılarında, hücrelerimizde hissedilecek derecede düşmanlığını göstermektedir. Bu açıktır. Düşmandan düşmanlığını bekliyorsun. Buna karşı tetiktesin, tedbirlisin, temkinlisin ve anın gereklerine göre tutum alıyorsun.

Hapishanedeki en önemli noktalardan birisi de dostunu ve düşmanını iyi belirlemektir. Çünkü koğuşlarda, üçlü ve tekli hücrelerde günün 24 saatinde düşmanla sıcak bir temas vardır. Dostluklar sağlamsa, kavgada devrimciyse, samimiyse; düşmana karşı savaş da, direniş de zorludur, güçlüdür ve yenilmezdir. Bu ön koşul her zaman kendini hissettirir.

Her düşüncenin bir sınıfsal temeli vardır. Şüphesiz devrimci saflarda yer alan birçok devrimci çevrenin de tekabül ettiği sosyal tabaka ve sınıfsal temelleri vardır. Herkes sınıfının ve adına hareket ettiği kesimin sınıfsal ve toplumsal çıkarlarını savunur.

Bu genel doğrular çerçevesinde baktığın zaman; hapishanedeki insan çeşitlerini yaşam ve davranışlarını çok daha iyi anlar ve tahlil edebilirsin. Özellikle adli mahkûmlarla aynı koğuş ve havalandırmaların kullanıldığı yerlerde yaşama, insan psikolojisine dair çok şey öğrenebilirsin. Toplumu, insanları tanımada hapishaneler birer laboratuar gibidir. Adli tutuklusuna ve devrimcisine kadar bir arada olduğun zamanlar olur. Devrimci örgüt, parti, çevre, kişi ve kadroları burada yakinen daha iyi tanıma ve izleme şansına sahipsin. Marksizmi Leninizmi gerçekten savu-

nanlar, proletarya davasına koşulsuz hizmet edenler hapishanelerde kendilerini, yoldaşlarını, dostlarını ve insanları daha somut gözlemler, test ederler.

Düşman her zaman aramızdaki görüş farklılıklarını, ayrılıkları ve zayıf yanlarımızı hesap eder. Saldırı planlarını ve politikalarını da bunun üzerine oturtarak yoğunlaştırmıştır.

Devrimciler hapishanelerde düşman karşısında genelde birlikte olmayı başarmışlardır. Bu birliğin ilkeli, mücadeleci özüne inanılarak yaklaşılmasında elbette sorunlar vardır, tartışmalıdır. Her somut eylemin, bazen de gücün, aradaki ilişkileri, tutarlılıkları ve güvenin önemi büyük olmuştur. Burada herkesin kendi içinde bir hesabı vardır. Bu hesap çerçevesinde yaklaştığı ve yaklaşacağı da açıktır. Düşman bizi kollar ve ona göre adımlarını atar. Gerçek dostluklar ve düşmanlıklar hayatın engin ve derin pratiğinde belli olur. Her an her şey kendi zıddına dönüşebilir. Düşman bellidir. Ama dostluklar da her daim baki kalmayabilir. Herkesin tavrını belirleyen sınıfsal duruşudur, çıkarlarıdır. Eşyanın tabiatı gereği olması gereken de budur.

Zindan direnişlerinde dostluklar ve birlikler sağlamsa, düşmana kök söktürür, taleplerini kabul ettirir, zindanı yaşanır kılar, üretken kılar, mücadele alanı ve direniş mevzisi haline getirir ve verdiğin savaşın meyvelerini toplarsın. Aksi durumda kendi kendinle didişir, hesaplaşır, yeniden yeniden aynı taleplerin, sorunların etrafında döner durursun. Bu nedenle de dışarısı gibi hapishanelerde de talepler ve mücadele süreklidir. Şüphesiz, sonucu güç, inanç, irade ve doğru politikalar belirleyecektir. Bunun uzun veya kısa vadeli olması, birlikteliğimiz ve örgütlü gücümüzden geçer.

Zindan direnişlerinde mert, kararlı, inançlı devrimci dostlarımız vardı. Bunların çoğunluğu bugün halen kavga alanlarında varlıklarını şu veya bu oranda sürdürmektedirler. Düşmandan ağır darbeler yediklerimiz de oldu, kazanımlarımız da. Bu muharebelerde devrimciler arasında, içerde ve dışarıda saflaşmalar yaşandı. Aynılar aynı, ayrılar ayrı yerlerde konumlandılar.

Bugün Malatya'da konuşlandırılmış bulunan 2. Ordu Komutanlığı'nın merkezi 1983 yılından önce Konya'daydı. 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Kayseri, Niğde, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir ve Konya'dan oluşmaktaydı. 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bölgesinde iki tane Sıkıyönetim Askeri Hapishane vardı. Bunlardan birincisi Konya 2. Ordu Komutanlığı Dutlukırı Sıkıyönetim Askeri Hapishanesi, ikincisi Yurtiçi Doğu Bölge Komutanlığı'na bağlı ve mülkiyeti Sabancı Holdinge ait olan ve cuntaya tahsis edilen işkenceleriyle ünlü Kayseri Hava İndirme Tugayı sınırları içinde bulunan Zincidere Sıkıyönetim Askeri Hapishanesi'ydi. Bu bölgede mücadelenin en gelişmiş ve örgütlü olduğu yer Kayseri'ydi. Kürdistan, İstanbul ve Ankara'dan sonra işkencesiyle en ünlü olan yer Kayseri Zincidere işkencehanesidir.

12 Eylül askeri faşist darbesi geldiğinde Dergo, Korek ve Gege, Kayseri'de TKP/ML Hareketi'nin militanları olarak faaliyet yürütüyorlardı. Korek ve başkaca iki yoldaş, TKP/ML Hareketi'nin Genel Sekreteri İrfan Çelik yoldaşın 14 Eylül 1980 günü Davutpaşa Hapishanesi'nde öldürülmesi ve 12 Eylül askeri faşist darbesini protesto etmek amacıyla; 27 Eylül 1980 gecesi gerçekleştirdikleri yazılama, afişleme ve bildiri dağıtma eyleminden sonra polis ve jandarmayla girdikleri saatlerce süren çatışma sonucu yakalandılar. 12 Eylül faşist cuntasının Kayseri'deki ilk tutsaklarımız olarak bu yoldaşlar destansı bir direniş sergileyip, süreci başlangıçta lehimize, yeni yakalanacak olanlara direniş mevzisi ve geleneğini bırakmada önemli bir rol oynadılar.

Bir sempatizanımız örgütün bazı malzemelerinin saklandığı yeri bilmektedir. Zayıf bir karaktere sahip olan bu sempatizanın yakalanması üzerine, Gege, bir sempatizanımızı da yanına alıp malzemeyi emniyetli bir yere aktarmaya gider. Bu sempatizanımız çözülür. İşkenceden kurtulmak için malzemenin yerini gösterir. Düşman pusuya yatar. Gege ve yanındaki yoldaş pusuya düşerler.

Gege, yakalandığı andan başlayarak en ağır işkenceye tabi tutuldu. Bu işkence 6 ay sürdü. İşkencecileri kendi inlerinde yenen, dize getiren şanlı bir direniş sergiledi. Bu direniş, 12 Eylül

faşizminin zindanlarında ve işkence tezgâhlarında devrimci harekete ve özellikle de Hareketimize moral üstünlüğü sağladı. Birçok kesime 12 Eylül faşizmine rağmen direnilebileceğini pratiğiyle ispatladı. Direniş mevzisini yoldaş daha da güçlendirdi.

Dergo, 20 Temmuz 1981 şafağında kaldığı evi bilen tek kişinin çözülmesi sonucu iki yoldaşıyla birlikte yakalandı. Kayseri, Kahramanmaraş ve Gaziantep'te 20 Temmuz 1981-17 Şubat 1982 tarihleri arasında kesintisiz olmak üzere toplam 8 aya yakın bir süre işkenceli sorguda kaldı. Mart ayının ortasında tekrar Kayseri'ye götürüldü.

Böylece Kayseri'de Harekete yönelik gözaltı ve tutuklama saldırısı sonuçlanmış oldu. Saldırı işkencehanede devam etti. Bu saldırılarda esas olarak TKP/ML Hareketi'nin (bugünkü MLKP'yi oluşturan bileşenlerden birisidir) işkencede direniş geleneğine denk düşen bir tutum sergilendi.

20 Mart 1982'de, Konya 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde ilk duruşmamız olacaktı. 19 Mart sabahı otobüsler ve askeri eskort eşliğinde Konya'ya götürüldük. Diğer tutukluların yanına konulduk.

Çeşitli yerlerden gelen tutuklularla vardığımız ortak görüş şuydu:

1-İşkenceyi ve işkencecileri mahkemede teşhir edip yargılayacağız.

2-İşkence tespiti için tutukluların doktora muayene ettirilmesi gerekiyor. Bunun için mahkemenin bir karar çıkarması talep edilecekti.

3-Savunma için bir arada olmamız gerekiyor. Buna en uygun yer ise mahkemenin bulunduğu yer olan Konya'dır. Mevcut olan ve bu dosyayla ilişkisi bulunan bütün tutukluların Konya'ya getirilmesi ve yargılamanın tutukluların katılımıyla yapılmasında ısrar edilecekti.

4-Avukatlarla görüşmeden kimlik bildiriminin dışında sorgu vermeyeceğiz. Mahkemeye çıkarken avukatlarımızla önceden görüşmemiz mümkün olmamıştı. Hatta çoğumuzun avukatı vekâlet vermemişler, vekâletnamelerini mahkemede sunacaklardı.

İşkenceli sorgulardaki devrimci tutum ve direniş çizgisinin bölgede olumlu bir etki yaratmış olmasından ve bizim mahkemedeki kararlı duruşumuzdan dolayı taleplerimiz kabul edildi. İşkenceyi ve işkencecileri de mahkeme tutanaklarına geçirtmeyi başarmıştık.

20 Mart 1982 tarihinden itibaren 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Dutlukırı Askeri Ceza ve Tutukevi'nde kalmaya başladık.

DUTLUKIRI SIKIYÖNETİM ASKERİ CEZA ve TUTUKEVİ

Tutuklu olarak konulduğumuz yer; Konya Polis Koleji (okulu) olarak inşa edilmiş 3'er katlı 2 bina ve her bina ikişer bloktan oluşuyordu. Birbiriyle bağlantılı T şeklindeki binalar, arkadan bakınca 'U' şeklinde bir görüntü veriyordu. 12 Eylül askeri faşist darbesi gerçekleştirilince inşaat halindeki bina çarçabuk bitirilip hapishaneye çevrilmiştir.

Hapishane, 2. Ordu Komutanlığı ınıntıkası içinde Dutlukırı denilen bir yerdeydi. Konya'ya 10 kilometre mesafesi vardı. Bomboş geniş bir bozkırda oluşan bir arazi parçasının ortasına inşa edilmiş. En yakın yerleşim birimi olan iki köy beşer kilometrelik uzaklıktaydılar. Konya ile hapishane arasında, Meram denilen ormanlık, bağ-bahçe ve hafif dağlık bir bölge vardır. Burası piknik alanı ve park bölgesi olarak da kullanılıyordu. Geri tarafı ise boş ve çıplak bir bozkırdan ibarettir.

Binalardan birincisi nizamiye, hapishanenin koruma birliği tarafından kullanılıyordu. Yaklaşık olarak 150-200 asker kalıyordu. İkinci binanın birinci bloğu ise mahkeme salonları, savcılık, hapishane idaresi, çay ocağı, santral, mahkeme, idare, hapishane personeline ait depolar, tutuklular ve ziyaretçi bekleme yerleri vb. olarak kullanılıyordu.

İkinci bloğun giriş kapısının yanında asker gardiyanların yemekhane ve günlük hapishane işlerini idare ettikleri bir oda vardı. Buraya kapı altı deniliyordu. Hemen yanında gardiyanların yattığı koğuş vardı. Koğuş kapısı yemekhanenin içindeydi.

Yemekhane kapısının yarım metre ilerisinde demir mazgallarla bir barikat oluşturulmuştu. Oradan itibaren hapishane başlıyordu. Hapishaneye giriş koridorunun öbür ucunda avukat ve ziyaretçi görüş kabini vardı. Koridorun sağında gardiyanların yeri ve küçük bir koğuş vardı. Burası genelde geçici tutuklular için kullanılıyordu. 5-6 kişilik bir yerdi. Solda büyük bir koğuş bulunmaktaydı. Hapishanenin bütün tuvaletleri bu bölümdeydi. Havalandırmaya buradan çıkılıyordu. Ayrıca lavabolar da vardı.

İkinci katta iki tane büyük yemekhane vardı. İki yemekhanenin arasında ise küçük bir kantin bulunuyordu. İki lavabo bölümü ve bir depo vardı. İki lavabonun arasında bir yarım duvar örülmüştü. Üzerine aynalar yerleştirilmişti. Ayrıca bireysel temizlik sırasında kullanılan sabun, diş fırçası ve tıraş malzemesi gibi şeyler duvarın üzerine indiriliyordu. İkinci lavabo bölümü kapalıydı, kullanılmıyordu. Fazla, kırılmış ve işe yaramayan sandalye, dolap ve masa vb. eşyalar buraya konuluyordu. Buranın içinden de tutukluların kullandığı depoya gidiliyordu. İki lavabonun arasındaki yarım duvarın üzerindeki boşluktan rahatlıkla öbür tarafa geçilebiliyordu.

Üçüncü katta büyük bir koğuş ve büyük bir yemekhane bulunuyordu. İkisinin arasında mahkemeye çıkmak için gelen kadın tutukluların konuldukları bir yer vardı. Bu hapishanede kadın tutuklu yoktu. Konya kapalı hapishanesinde tutuluyorlardı. Bu katta ikinci katın lavaboları ve deponun üstündeki yer mescit olarak kullanılıyordu. Gardiyanlar da namazlarını burada tutuklularla birlikte kılıyorlardı.

Hapishanedeki koğuş ve yemekhanelerin duvarlarının esası boydan boya demir mazgallı pencerelerden oluşuyordu. Yatakhane ve yemekhanelerde kendini adeta dışarıda hissediyordun. Dışarıdaki yaşamla adeta iç içeymişsin gibi bir hava oluşuyordu insan da.

Hapishanenin yanıbaşında 10 dönüm kadar bir alan tel örgüyle çevrilmişti. Burada voleybol, futbol, basketbol ve spor yapılıyordu. Volta atılıyordu. Hatta bazen gruplar halinde tartışmalar da oluyordu.

Çok ciddi bir güvenlik yoktu. Tel örgüyü biraz aralayarak dışarı çıkılabilinirdi. Ziyaretçilerle temas sağlamamak koşuluyla serbestçe sohbetler ediliyordu. Küçük çocuklar tellerin arasından veya üstünden içeri alınabiliyordu. Bu vesileyle dışarıdan içeriye bazı şeylerin alındığı da oluyordu.

İlk dönemler koğuş kapıları kapatılıyordu. Yemekhanelerin ve koridorların, tuvalet ve lavaboların kullanımı serbestti. Havalandırmaya çıkıldığı zaman, havalandırma saati bitene kadar içeri girilemiyordu.

12 Eylül'ün hapishanelerde uyguladığı "karıştır-barıştır" politikası burada çok sınırlı tutsak dışında esas olarak kabul görmüştü. Yemekhane, koğuş ve havalandırma faşistlerle beraber kullanılıyordu. İdarenin gösterdiği masada yemek yenilecek ve yatakta yatılacaktır uygulaması vardı.

Hapishanede kısmen kendi halimize olduğumuz çok 'rahat' bir ortam mevcuttu. Sıkı bir disiplinden ve baskıdan söz edilemezdi. Cumhuriyet ve Tercüman gazetelerinin dışında bütün günlük gazeteler alınıyordu. Çeşitli el işleri yapılıp sergiler açılıyordu. Yabancı dil dersi çalışmak serbestti. Bunun için her türlü olanak sağlanıyordu. Sanatsal ve edebi çalışmalar yapılıyordu. 12 Eylül'den sonraki şairlerin bir bölümü (yani Yeni Sesler) Konya Dutlukırı kökenlidirler.

Tarih ve din dersi uygulamaları burada da yapılmaktaydı. Faşistler ve devrimciler uygulamaları kabul edip uyduklarından, hapishane idaresi de içeride tutukluları kendi hallerinde serbest bırakmayı tercih etmişti. Ciddi bir problem yaşanmadığı için bu düzen giderek gevşetilmek koşuluyla devam ettirilmiştir.

Normalde siyasi savunma yapmak, hapishanelerle ilgili mahkemelerde şikâyetlerde bulunmak pek kabul görmüyordu. Savunmadan anladıkları da pek yoktu zaten. O günkü nöbetçi subay mahkemeye giderken elindeki dokümanları alır, şöyle bir göz atar ve tekrar verirdi. Avukatların getirdiği belgeleri, mahkemenin ve savcılığın verdiği dokümanları almak serbestti. "Yasak olmayan" kitaplar alınabiliyordu. Ziyaretçilerin getirdiği para, yiyecek ve giyecek eşyası alınabiliyordu.

Yemekler Ordu Merkez Komutanlığı'ndan geliyordu. Her gün üç kez üçer çeşit yemek veriliyordu. Dışarıdan sebze, meyve ve konserve türü şeyler alınabiliniyordu. Pişirilecek şeyler hariç her türlü yiyecek ve içecek alımı, kırtasiye, giyim vb. şeyler günlük olarak alınabiliniyordu. Yemek, beslenme ve barınma gibi koşullar iyiydi. 15 günde bir banyo yapılıyordu. Ringlerle başka bir yere banyo yapmak için gidiyorduk gruplar halinde. Banyo süresi 15 dakikaydı. Şikâyet konularından birisi de buydu.

İşkenceden ve baskıdan bıkan, zorunlu ders, spor, havalandırmaya inerken ve çıkarken sıra halinde esas duruşta önünden geçtiğin askerlerin her birinden cop yemek, her gün keyfi olarak dayaktan geçmek, her an aşağıya, sorguya gitme korkusu içinde yaşayan, Mamak, Diyarbakır, Kayseri Zincidere vb. yerlerdeki uygulamalarını bilen, duyan, yaşayan tutsaklar, Konya Dutlukırı pratiğiyle karşılaştıklarında biraz şaşırıp rehavete kapıldıkları oluyordu.

Tabii cunta bu uygulamayı bilinçlice yapıyordu. Böylece insanları çok daha rahat devrimci düşünce ve kimliğinden koparmayı başarabileceklerini düşünüyorlardı. Bilinçli bir politikaydı bu uygulama. 2. Ordu Komutanı Bedreddin Demirel CHP'li olduğundan bu hapishane "rahattır" propagandası yapılıyordu. Oysa Kayseri Yurtiçi Doğu Bölge Sıkıyönetim Komutanı Rıza Güven'in, CHP'li ve Alevi olmasına rağmen Kayseri'deki uygulamalar, işkenceler, işkencede üç devrimcinin öldürülmesi gibi insanlık dışı katliamcı yönler görülmek istenmiyordu.

Bizim, Dutlukırı Hapishanesi'ne geleceğimiz gün hapishane idaresi koğuşlar, yemekhaneler ve katlar arasındaki kapıları ve demir mazgalları kapatmış. Bizi ikinci katta bulunan yemekhanelerin birisine koyup gündüzleri ise mahkemenin yanındaki bekleme salonunda tutmayı düşünüyorlarmış. Bir nevi hapishanedeki diğer mahkûmlardan bazılarını izole etmeyi tasarlıyorlarmış. Dosyamızda yargılanan bazı yoldaşlar daha önce buraya getirilmiş ve burada yatıyorlardı. Hapishane temsilcisi, Korek ve İ. H. Akyol'un yoğun girişimleri sonucu, hapishane idaresi kadın

tutsaklar dışında hepimizin diğer tutuklularla birlikte kalmamızı kabul etti. Diğer durumda mahkeme kaç gün sürerse bütün tutukluların haklarının %80'i gasp edilmiş veya kısıtlanmış olunuyordu.

Hapishane girişinde, kapı altında üstümüz başımız arandı ve kimlik tespiti yapılarak içeri alındık. Zincidere Askeri Hapishanesi'nden getirilirken bütün özel eşyalarımızı beraber yanımıza almıştık. Getirdiğimiz eşyalarımızdan günlük olarak kullanacaklarımız ve mahkeme için lazım olanları seçtikten sonra geri kalanlar emanete alındı.

O zamanlar şöyle bir uygulama vardı. Mahkemeye gidenler mahkemesinin uzaması durumunda, yüzleştirmeler dosyası ağır olanların gidip gelmesi sırasında doğacak güvenlik sorunları gibi nedenlerden dolayı, bulunduğu yerdeki en yakın hapishaneye konuluyorlardı. Öğrenmiş olduğun yeni bilgi ve durumları daha önce kaldığın koğuşa taşımaman için eski koğuşuna konulmuyordun. Bundan dolayı hapishanede kalan eşyanı aldırman bir sürü problem doğuruyordu. Bundan dolayı çalınan ve kaybolan eşyalar için birçok dava açıldı, dilekçeler yazıldı. Sonunda bu tür problemlerin önüne geçmek için tutukluların eşyalarını yanlarında götürmelerinin önündeki yasak kaldırıldı.

Yoldaşlarımız, bizi tanıyan devrimciler, beraber işkence gördüklerimiz ve meraklılar bizi karşılamak için birinci katın koridoruna dolmuşlardı. Tabii birinci kucaklaşma yoldaşlarlaydı. Ancak bütün yoldaşları tanımadığımızdan bizimle kucaklaşan, tanımadığımız herkes o anda yoldaş sayılıyordu. Ama bazılarının bizi karşılamasındaki farklılığı hissedebiliyorduk.

Yoldaşlarımızın işkencedeki şanlı direnişinin yarattığı etki ve hapishanelerinde devrimci kimlik ve onuruna sahip çıkınada ısrar ettikleri biliniyordu. Bundan dolayı Korek ve arkadaşları Kayseri'den, İ.H.Akyol ve dosyasında yer alan yoldaşlar ise Mamak'tan geldikleri zaman bazı yoldaşlar ve devrimciler çeşitli kaygılarla geri davrandı. Uzun süre yoldaşlarla aralarına mesafe koydukları için devrimciler tarafından bile tecridi yaşamışlardır. Yoldaş, heval, devrim, faşist, gerici ve komünist sözcüklerine bile tepki gösteriliyor. "Bu işler bitti artık, siz de bırakın. Daha

neyin peşindesiniz. Bugüne kadar bizi yanlış yönlendirip aldattığınız yetmedi mi? Devrimci-faşist ayrımı yoktur. Bakın hiç problem çıkıyor mu? Biz kardeş kardeş bir arada yaşıyoruz" gibi geri davranışlar sergileyenler de olmuş.

Genel anlamda Ankara ve Kayseri dışında İç Anadolu Bölgesi'nde devrimci mücadelenin düzeyi ve yaygınlığı ideolojik, siyasi bilinç ve örgütsel bakımdan oldukça zayıftı. Bundan dolayı 12 Eylül yönetiminin uyguladığı "karıştır-barıştır" politikası burada ciddi bir karşı koyuş olmadan hayata geçmiştir. Esas olarak ideolojik, siyasi ve askeri yaptırımlara uyulmuştur. Bunlar genel olarak siyasi ve örgütsel geri taraftar ve sempatizan kitlesi olmasıyla birlikte; ileri, örgütlü ve bilinçli kimi kadrolar da bu duruma göz yumup sessiz kalmışlardır. Bu tutumla, rahat ortamlarının bozulmadan sürdürülmesini sağlamışlardır. Bazı siyasi tutsaklar, tutumlarını namaz kılıp oruç tutma ve faşistlerle beraber kalacak kadar ifrata vardırmışlardır.

Bizim hapishaneye gelişimiz sayıca az olan arkadaşlara ve yoldaşlarımıza moral kaynağı olmuş, güç vermiştir. Bu durum bazı siyasi çevrelerini rahatsız etmişti. Çünkü yoldaşlarımızın önceden beri faşistlere ve geri tutumlarına karşı sergiledikleri devrimci tutum daha da güçlenecekti. Bundan dolayı pek sıcak karşılanmadığımız söylenebilir.

Biz zaten Kayseri Zincidere gibi bir işkence merkezinde ve hapishanesinde bile devrimci tavrımızı koymuştuk. Bu biliniyor. Hapishanede kalışımız kesinleşince hepimiz bir yemekhanede olmamak üzere istediğimiz arkadaşlarımızla birlikte kalmamıza ses çıkarılmadı. Hapishane idaresi fazla sorun istemiyordu. Bazı şeylere göz yumarak "başarıyla" yönetiyormuş gibi gösterdiği hapishanenin düzenini sorunsuz, gürültüsüz sürdürmek istiyordu. Koğuşlarda ve yemekhane masalarında faşistlerle birlikte oturmadık. Yataklarımız yan yana değildi ve aynı masada oturmuyorduk. Yoldaşlarla aynı yemekhane ve koğuşları birlikte paylaşıyorduk. Bu, yavaş yavaş diğerlerine de yansıdı. Herkes istediğiyle aynı yemekhanede olmak koşuluyla aynı masada oturmaya başladı. İdarenin belirlediği koğuşta kalmak koşuluyla herkes istediğinin yanında yatmaya başladı. Faşistlerin ve devrimcilerin yemek dağıtıcıları, koğuş sorumluları belirlendi.

Komün yaşamının adımları atılmaya başlandı. Önceden de gizli olarak bu sürdürülüyordu. Ancak dışa pek yansıtılmıyordu. Bu sadece bizden değil, mücadelede istekli olan diğer bazı örgütlerin de direngen militanları hapishanene gelmeye başladıkça onlarda da olumlu yönde kıpırdanmalar ve değişimler oluyordu. Hatta, birlikte bazı şeyler de paylaşılıyordu.

Süreç içinde idarenin Milli Eğitim Müdürlüğü ve müftülükle anlaşmalı din, tarih ve milli güvenlik dersinde tartışmalar başladı. Oruç zamanı sürtüşmeler yaşanır oldu. Faşistlerle zaman zaman kavgalar çıktı. 20 Temmuz 1982 ve 5 Eylül 1982 olmak üzere hapishanede iki isyan oldu. Birinci isyanda Dergo sanık konumunda, ikincisinde ise yaralıydı.

Oruç zamanı sigara içildiği ve iftardan önce devrimciler yemek yediği için faşistlerle aramızda kavga çıktı. Koridorlarda başlayan kavga yemekhanelere sıçradı. İkinci katta koridordaki faşistleri dövdük, kendilerini zor yemekhaneye atıp kapıyı kapattılar.

Bu arada üçüncü katta bazı arkadaşların faşistlerin arasında kaldıklarını öğrendik. Biz yukarıya yöneldiğimizde Mehmet Ali Büyüközdoğan adlı arkadaşın ciddi olarak yaralanıp kanlar içinde olduğunu gördük. Faşistler kaçıp mescide saklandı. Bu sırada askerler içeri girdi.

Faşistler, Mehmet Ali'ye kinliydiler. Özel olarak fırsatını bulup tek olarak kalleşçe aralarına almışlar. Seydişehir Alüminyum İşletmeleri'nde örgütlü olan Maden-İş Sendikası'nın Başkanlığını yaptığı dönemde faşist örgütlenme ve faşistlere göz açtırmamış. İki metre boyunda 100 kiloyu aşkın cüsseli bir arkadaştı. Konya'da işkencede olumlu tavır göstermiş iki kişiden biriydi. Hapishane idaresi ilk dönemlerde onurunu kırmak ve teslim almak için birkaç kez yüklenmiş, işkence etmiş. Ancak sonuçta geri adım atmak zorunda kalmıştı. Devrimcilerin dışında gardiyanların ve faşistlerin de saygısını ve sevgisini kazanmış bir arkadaştı. Gardiyanlar ve faşistler biraz da çekiniyorlardı. Bu arkadaşın yumuşama ve gevşemelerin olmasında, hapishanede yapılan elişi konularında büyük rolü olmuş.

TKP/ML Hareketi davasından 30-40 kişi kadardık. 5 kişiden oluşan bir hapishane komitemiz vardı. Ayrıca eğitim gruplarımızı da oluşturmuştuk. Dergo, hapishane sorumlusu yoldaşa bu hapishaneden firar etme olanağının olduğunu söyledi. Bu yoldaş, "Biraz bekleyelim, Rıza Yıldırım ve Baki Orhan arkadaşlar kesin idam cezası alırlar. Onlar da buraya gelsinler, o zaman hayata geçirelim" dedi. Bu iki yoldaş, biz ve avukatlar mahkemeye dilekçeler verdik, Konya'ya mahkemeye getirilmeleri için. Dosyaları bizim dosyaınızla birleştirilmişti. Ancak bir türlü bu arkadaşları getirtemedik. Araya zaman girdi. Bu arada kaçış olanağımızı sağlayacak asker ayrıldı. Dolayısıyla bu plan suya düştü.

Hapishanede koşullar giderek değişmeye başlıyordu. Devrimciler açısından safların belirlenmesi ve faşistlerle ilişkilerin koparılması olumlu sonuçlardı. Geldiğimiz günden itibaren beni 'firara çağıran' bu hapishanenin koşullarında olumsuzluklar artıyordu.

Hapishanede çıkan isyanlardan dolayı hücre 'cezaları' veriliyor. Bunları çekmek için Konya'nın içine götürülüyorduk. Dergo'nun da birinci isyanda 'cezası' vardı.

Sık sık çıkan isyan, olay ve gerginliklerden sonra hapishanede denetimler ve teftişler sıklaştı. Yeni düzenlemeler ve değişimlerin olacağı sinyallerini alıyorduk. Çok sınırlı sayıda kısıtlamalar da oldu.

Hücre 'cezaları' bittikten sonra hapishane komitesi olarak aramızda firarı somut olarak tartıştık. Birkaç alternatif üzerinde durduk. Mahkeme günü ziyaretçiler arasına karışıp gidebilirdik. Kapı altında nöbet tutan askere rüşvet vererek gidebilirdik. Havalandırma saatinde tel örgüleri geçmeyi deneyebilirdik. Bunlarda risk oranı oldukça fazlaydı. Firardan dolayı baskılar, kısıtlamalar artabilir, "huzurları" kaçabilir diye sorun çıkartacak devrimciler de çıkabilir kaygılarımız vardı. Ya da başkaları da o anda kaçmaya yeltenebilirdi. Bu da eylemimizi riske sokabilirdi. Askerler ve faşistler tesadüfen görebilirlerdi. Bunların her biri risk faktörüydü.

Özgürlük eyleminin başarısında en önemli sığınağın gecedir. Karanlık bazı gerçeklerin üzerindeki sis perdesidir. Dolayısıyla,

bizim gizimizi karanlıkta yapmamız gerekiyordu. Üstelik özgürlük eylemi özel bir eylem biçimidir. İllegalite sınırlarını en uç boyuta yükseltmek ve sınırlı, dar, son derece güvenilir kişilerin bilmesi gerekiyor. Aksi takdirde plan suya düşebilir.

Hapishaneye gelişimden kısa bir süre sonraydı. İkinci katın lavabolarının önündeki koridorda bulunan pencereden mahkemelerin olduğu bloktaki çay ocağı ve santrale bakıyordum. Her zaman kafamda firarı düşünüyordum. Çünkü tutsaklığa inat özgürlüğü içimde hep diri tutuyordum. Pencereden aşağıya baktığımda dikine inen demirlerin uçlarının pencerenin demir çerçevesine (kasasına) kaynak olmadıklarını gördüm. Bu, aklıma, firarın buradan olabileceği fikrini getirdi.

Eni bir metre, yüksekliği iki metre demir çerçeveli ve demir parmaklıklarla çevrili bir pencere. Önce yatay olan demir parmaklıkları kaynak etmişlerdi. Dikey olarak konan demir parmaklıkların alt ve üst uçları boşluğa geliyordu. Sadece bir demirin ilk yatay demire kaynağını söktüğün zaman ve diğer yatay demirleri de biraz aşağı ve yukarı eğdiğin zaman bir insan rahatlıkla geçebilir. Bu andan sonra etüt çalışmalarına başladım.

Firar endeksli olarak hapishanedeki ilişkileri, asker gardiyanların yerini, karşı blokta kimlerin ne zamana kadar kaldıklarını, askerlerin nöbet değişim saatlerini öğrenme konusunda yoğunlaşmaya başladım. Eylem planımın bütün detaylarını hazırlamadan arkadaşlara açmayı düşünmüyordum.

Özellikle geceleri nöbetçilerin ve askerlerin davranışlarını onlara çaktırmadan izlemeye koyuldum. Üçüncü kattaki koğuştan bütün ayrıntıları görebiliyordum. 1-3-5-7-9-11 olmak üzere tekli saatlerde askerlerin nöbet değişimleri oluyordu. Karşı mahkeme bloğunda çay ocağına bakan asker saat yedide geliyordu. Santralci de aynı saatlerde geliyordu. Bunların dışında gece veya erken saatlerde gelen kimse yoktu.

Gece saat 21.00'den sonra yemekhaneler kapatılır, koridorlar boşaltılır, koğuşlara gidilirdi. Özellikle gece saat 11.00-12.00'den sonra hapishanede sessizlik hakimdi. İçeride ne nöbetçi ne de gezen kimse olurdu.

İki tane T şeklinde bina birbirine birleştirilmişti. Dolayısıyla, iki blok arasında U şeklinde bir boşluk oluşuyordu. Hapishane mahkeme binalarının arka cephesiydi. Pencerenin olduğu yerde de ayrıca U şeklinde bir boşluk vardı. Bu boşluğu bir tek karşı bloktaki çaycı görebiliyordu. Nöbetçiler ve gardiyanlar göremiyorlardı. Bir yanı depo ve lavaboların olduğu yerin çıkıntısı konumundaydı. Diğer yer gardiyanların yemekhane, koğuş ve geçici gelenlerin konulduğu küçük koğuşun dış cephesiydi. Koğuş boştu. Gardiyan koğuşunun mesafesi ise 20-30 metre kadar vardı pencereye.

Hapishanenin arka cephesinde binaların bitiminden sonra 2-3 metre mesafe boşluktan sonra bir beton sur vardı. Hapishane ve diğer binalar 1 metre aşağıdaydı. Surdan 5 metre sonra da bir tel örgü çekilmişti. Nöbetçiler bu tel örgünün arkasında nöbet tutuyorlardı. U biçimindeki binaların arasındaki boşlukta binalarla sur arasındaki mesafede her iki blokta da tel çekilmişti. Bu U boşluğu bina ve tellerle çevrilmiş kullanıma açık olmayan bir alandı. Yine mahkeme bloğu ve ikinci bina ile askerlerin kullandığı birinci bina arasında tel örgü çekilmişti.

Bir gün mahkemedeyken bekleme salonunun penceresinden dışarı baktım. Askerlerin binasının arka cephesinde nöbetçi kulübesi yoktu. Askerlerle yaptığım sohbetlerde geceleri sadece binanın içinde bir-iki noktada nöbet tutulduğunu öğrendim.

Top oynadığımız zamanlarda bilinçli olarak topu hapishanenin arkasındaki U biçimindeki boşluğa atıyordum. Nöbetçi askere topu alacağımı söylüyordum. Tedbir alarak müsaade ediyorlardı. Birkaç kez tekrarlanınca arka cepheyi en ince ayrıntısına kadar inceleme şansını elde ettim. Arka cephedeki yaklaşık bir kilometrelik mesafede üç tane nöbetçi kulübesi vardı. Hapishaneye en yakın olanı depolarımızın olduğu kısmın hizasındaydı. İkincisi havalandırmanın orta yerinde, üçüncüsü ise dışa doğru havalandırmanın en ucundaydı. Hapishanenin dış güvenliğinde esas tedbir ön cepheden alınmıştı. Dev projektörlerle aydınlatılmıştı burası. Koğuşların yeri, bakış alanı ön cepheyi görecek şekildeydi. Hapishane her türlü probleme karşın ön cepheden izlenmeye alınıyordu. Sadece üçüncü kattaki ko-

ğuşun üç cephesi vardı. Her üç cephe de hapishanenin arkasını görmüyordu.

Askerler gece nöbeti sırasında kulübeler arasında volta atıyor, çoğunlukla gelip orta kulübede buluşup sohbet ediyorlardı. Ayakta uyuyanlar, mektup yazanlar veya radyo dinleyenler dahi oluyordu. Nöbet mangası uygun adımlarla arkadan gelip yeni nöbetçiyi bırakıp eski nöbetçiyi alıp ön cepheden dönüp koğuşlarına gidiyorlardı. Bu, bütün hapishane alanı ve nizamiye kapısına kadar yarım saatlik bir zamanı alıyordu.

İlk başlarda koğuşlarda yatma saatinde sayım yapılırken genelde herkesin oturması isteniyordu. Sadece hastalık, uyuyor olmak vb. nedenlerden dolayı yataklarda birilerinin olup olmadığına bakılarak sayım yapma şeklinde esnemeler oluyordu. Bütün sayım bitince de koğuş kapıları kapatılıyordu. Bu arada istense koğuş dışında gizlenme olanağı olan yerlerde çaktırmadan kalınabiliniyordu. Başka koğuşlarda bile bazen kalınıyordu.

Yıkadığımız çamaşırlarımız, çarşaf ve nevresimlerimizi koğuşların pencerelerinin dışındaki pencerelere ve askerlerin nöbet tuttuğu dış tel örgülere olmamak şartıyla aradaki tel örgülere serebiliyorduk. Biz, havalandırmanın bitim saatine doğru yıkayıp seriyorduk. Islak oldukları için toplatmıyorlardı. Battaniyeleri serdiğimizde 2-3 gün kalıyordu. Tabii bunu bilinçli bir planın parçası olarak yapıyorduk.

Özgürlük eylemi planını şöyle kurmuştum. İkinci katın firar edeceğimiz penceresine ve karşısındaki pencereye akşamüzeri çarşaf ve nevresim sereceğiz. Nöbetçinin yanındaki sur ile hapishane duvar arasındaki boşlukta bulunan tellere çarşaf, nevresim ve battaniye sereceğiz. Gece lavabo ve depo arasında kalan ikinci lavaboya gireceğiz. Burada bulunan eski, kırık ve fazla sandalye, masa ve dolapların içinde saklanacağız. Burada ayarlayacağımız masa ve sandalyenin ayaklarından demir boruyla demiri kanırtıp çıkacağımız deliği açacağız. Çarşaflarla aşağı ineceğiz. Nöbetçinin hareketini izleyip karşı surun dibine geçeceğiz. Burada birinci bina nizamiye ile ikinci bina arasındaki boşluktan geçip gideceğiz.

Beş yoldaş oturup firar planının üzerinden tartışmaya başladık. Her birimiz firar planı üzerinde ikna olduk ve bu özgürlük eylemini gerçekleştirmeye karar verdik. Diğer yoldaşlar da bilgi toplama, yeri inceleme ve izlemeye koyuldular. Bu süre içinde bazı detayları ele alıp tartıştık ve daha iyi gözlemledik.

Çok dikkat etmemiz gerekiyordu. Faşistlerin, idarenin, askerlerin, gardiyanların ve devrimcilerin gözü özellikle Dergo ve Korek'in üzerindeydi. Fazla göze batmıştık son dönemlerde. Her adımımız izleniyordu. Bunu biliyorduk. Mahkemelerde, hapishane olaylarında ve çıkan isyanlarda fazla göze batmış, cezalar da almıştık.

Geçmişte Antep ve Maraş'tan Konya, Ankara ve İstanbul'a giderken Adana-Konya yol güzergâhı kullanılıyordu. Adana, Mersin, Konya ve Ankara'ya gitmiştim. Bu çevreyi tamamen olmasa da önemli ölçüde biliyor ve tanıyordum. Ayrıca biraz bilgi de topladım, hapishanedekilerden ve ziyarete gelenlerden.

Konya-Ereğli ilçesinden olan genç bir arkadaş örgütüyle problemi çıkınca bizimle kalmak istedi. Diğer yoldaşlarımızın muhalefetine rağmen ben düşündüğüm firar planı çerçevesinde bizimle kalmasında ısrar ettim. Tabii ben ısrarımı, beraber İngilizce çalışmamıza dayandırıyordum. Sonuçta kabul edildi. Yar Yayınları'nın sahibi Osman arkadaş ve Muhammed ile yaptığım sohbetlerde zaman zaman hapishanenin karşı mıntıkasındaki ilçeler, köyler, yollar ve arazinin durumuna ilişkin sohbetlerimiz oluyordu. Tabi bunları ekonomik, sosyal, siyasal ve dini durumlara ilişkin Konya üzerinde yaptığımız tartışmalardan öğreniyordum. Bu şekilde bölge ve çevre hakkında bilgi topluyordum.

İnsanların ideolojik, örgütsel seviyeleri ve ruhsal yapılarından dolayı eylemimizi riske sokmamak için doğrudan bir şey soramıyorduk. Böyle bir eylemde bize en çok yarayacak bölge ilişkileri ve alanlarını kullanamıyorduk. Bunu ancak bölgenin devrimcileri yapabilirdi. Bu ciddi eylemde risk göze almayacaktık. Bu bizim en büyük dezavantajımızdı.

Bölge için topladığımız bilgiler pek sağlam değildi. Çünkü çaktırmadan dolaylı bilgi aldığımız insanların kendileri hem bilirkişi değillerdi hem de bulundukları çevreyi yeterince tanı-

mıyorlardı. Ereğlili olan Muhammed'e, "Ereğli hapishaneye göre hangi tarafa düşüyor?" diye sorduğumuzda, Ulukışla tarafını gösteriyordu. "Bozkır neresi?" derdik, Çumra'yı gösterir. Bu işi şaka-gırgır yaptığımız ve arkadaşlara takıldığımız kalabalık eğlenceler sırasında yapıyorduk. Dolayısıyla Konyalıların bize verdikleri yön tayinleri bana pek güven verici ve sağlıklı gelmiyordu.

Bizim için önemli olan bir nokta ise 12 Eylül döneminde başlatılan sürekli yol kontrollerinin devam edip etmediğiydi. Bunu dolaylı bir şekilde gelen ziyaretçilerden öğrenebiliyorduk. Bir yoldaşımızın veya dostumuzun, tanıdığımızın ziyaretçisiyle görüşebiliyorduk. Bu konuda bir problem yoktu.

Hemşerim Mehmet Ali'nin eşi Ayşe köylümdü. Her hafta ziyarete gelirdi. Hapishaneye ziyarete gelenlerden en duyarlı, girişken ve çeşitli ihtiyaçlarımızı karşılamada tereddütsüz en fedakar davrananlardan birisiydi. Sosyal, siyasal ve güncel sorunlarla biraz ilişkiliydi. Yolda gelip-giderken kocasından dolayı aramalarda herhangi bir sorunla karşılaşıp karşılaşmadığını soruyordum. O da bize olup bitenleri anlatırdı. Uzun süreden beri özel bir durum olmadığı sürece Konya giriş ve çıkışlarında arama ve yol kontrollerinin yapılmadığını öğrendik. Bu, bizim için artı puan oluşturan bir gelişme olmaktaydı.

Tarih 5 Eylül 1982, Dutlukırı Askeri Hapishane. İ.H. Akyol, Korek, Gege, Dergo ve Yadigâr bir toplantı yaparak firar eylemini tartıştık. Hepimiz şunun bilincindeydik. Bu, çok ciddi bir eylemdi. Riskleri hayli fazla olan bir pratikti. Firar girişimi başlamadan görülüp yakalanabilir, daha hapishane sınırları içindeyken fark edilip askerlerce taranıp öldürülebilirdik. Yakalandığımız sair yerlerde sorgusuz ve yargısız infaza uğrayabilirdik. Bu eyleme başlayanların her şeyden önce en önemli ve en büyük risk olasılığının ölüm olduğunu bilmeleri gerekiyordu. Yani, işin ucunda ölüm vardı. Ölümü göze alıp bu ölümcül özgürlük eylemine adım atmaları gerekiyordu.

Sağ yakalanma halinde işkenceli sorguya tutulmak vardı. Mahkemede ağır bir cezayla çıkmak da söz konusuydu. Normal koşullarda bile firar eden tutsak sürgünleri yaşar, hücrelerde süründürülür, keyfi yasak, baskı ve hak sınırlamalara tabi tutulabi-

liniyordu. Hele askeri faşist cunta gibi olağanüstü bir dönemde bunun daha katmerlisini göze almak gerekiyordu. Üstüne üstlük o günün koşullarında bazı tutsaklar bize karşı mesafeli davranabilirdi. Özgürlük eylemcileri 'iyi halden' yararlanamaz, infazı yanar. Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre infazdan faydalanamaz, aldığın cezanın tamamını yatmak zorunda kalırsın. Hapishane isyancının, firar edenin ve tünel kazanın sicili kabarık, dosyası kırmızı çizgilerle doludur. Hapishane içinde 'ceza' üstüne 'ceza'ya, baskı üstüne baskıya maruz kalırsın. Bu damgayı bütün hapishane yaşamı boyunca en ağır biçimde ensesinde hisseder. Ziyaret, açık görüş, mektup yazma ve alma, gazete, dergi ve kitap alman ve okuman yasaklanabilir.

Biz bütün bunları tartışıp konuşarak, bu eyleme ve bu sonuçlara hazır olduğumuzu belirterek onay verdik. Bu eylemi gerçekleştirirken dışarıdan örgütümüzün bizlere ihtiyacı olduğunu, bu vasıflara sahip olan ve mücadelenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek arkadaşların firar etmesi gerektiği prensibinde birleştik. Bu, bizim açımızdan böyleydi. Öyle de olması gerekiyordu.

İkincisi, idam cezası almış ve cezasının onaylanmasına kesin gözüyle bakılan diğer devrimci örgütlerden devrimciler vardı. Bazı arkadaşlar en azından bunları da götürmek gerektiğini, bunun daha ahlaki ve devrimci sorumluluk gereği olduğunu savundular. Bu olasılığın üzerinde bir hayli tartıştık. İlkin, sayı arttıkça eylemin riski artıyor. Koğuş dışında fazla insanın kalması dikkat çekerdi. Dışarı çıkma anına kadar pencereden insanlar indiğinde kalacak yer fazla müsait değildi. İndiğin yerden karşıya geçiş nöbetçinin dönüş, atacağı volta ve dalgınlığına bağlıydı. Karşı surun dibinden geçerken uyanık asker ve gardiyanlar tarafından görülme riski vardı. Açık alanda yapılan bir özgürlük eyleminde sayı ne kadar az olursa başarı şansı ona paralel olarak artacaktır. Bu bir tünelden gidişe benzemiyor. Tünel firarında tesadüf ön plana çıkıyor. Risk faktörü diğerine göre daha azdır.

Diğer örgütlere sorma durumunda kim ve kaç kişi olacağı konusunda aralarında tartışma konusu yapacaklardı. Bu hem süreyi uzatacaktı hem de öğrenilme ve bilgi sızması olasılığını daha da arttıracaktı. Bu konuda eylem risk altına girecek, başarı oranı düşmüş olacaktı.

Bütün bu vb. olasılıklardan dolayı Dergo, diğer örgütlerin bu özgürlük eylemine dahil edilmesine karşı çıktı. Bu konuda gelecek eleştirileri de kalan yoldaşlar eylemden sonra karşılarlardı. İlkin bu eylemin hapishanede kalan yoldaşlardan habersiz, bizim kendi başımıza gerçekleştirdiğimiz söylenecekti. Eğer bizleri soracak olurlarsa, sayım yapılma durumlarında devrimci örgütlerin sorumlularına hazırlıklı olmaları açısından bilgi verilecekti. Devlet firarı anlayana kadar da rastgele konuşmamaları özellikle belirtilecekti. Olası bir durumda bu şekilde hareket edilecekti.

Eylemden sonra hapishanedeki yoldaşlarımız ve bütün devrimcilerin devlet tarafından saldırıya uğrayacağına kesin gözüyle bakıyorduk. Akşama doğru havalandırmadan koğuşlara alınırken sayım yapılarak içeri alınıyordu tutuklular. Bu sırada firarın kuşkusu sezilirse diğer örgütlere ve yoldaşlarımıza haber verilecekti. Önceden anlaşılmazsa firar ancak akşam saat 17.00'de içeri girildiğinde anlaşılacaktı.

Ayrıca kaçtığımız yerin hemen fark edilmemesi için yoldaşlar kamuflenin korunmasını sağlayacaktı. Pencerenin önünde durup sohbet edip, volta atarak başkalarının orayı açığa çıkarmasına mani olacaklardı.

Aslında güvendiğimiz aileler vasıtasıyla örgütten birilerinin gelip bizimle görüşmelerini talep ettik. Fakat bu istemimiz gerçekleşemedi. Bu konuda çok fazla güvenebileceğimiz aile yoktu. Örgütle de ilişki kuramadık. Dolayısıyla dışarıdan yardım alabilme şansımız yoktu. Sadece kendi güç ve olanaklarımızla bu eylemi gerçekleştirecektik.

En zor olanı, gidecek olan yoldaşları tespit etmekti. Bu konuda temel ölçü örgütün ihtiyacına cevap verebilecek yoldaşlar olmalıydı. Devrime bağlı ve mücadeleye istekli olan yoldaşlar, cezası ağır, yani idamlık olan veya idam cezası alabilecek yoldaşlar öncelikli sıraya konulacaktı. Yoldaşlar bireyciliğe düşmemek için kendilerini önermekte tutuk davranıyorlardı. Sorumlumuzun ağzından laf almak ve konuşmasını beklemek hayli zaman alıyordu. Önermede ortamımızda bir sessizlik hakim oldu. Baştan beri bu özgürlük eyleminin üzerinde yoğunlaşan, düşünen ve planlar hazırlayan Dergo, bu sessizliği bozdu.

Dergo'nun düşüncesine göre bu eylemde en fazla beş kişi olmalıydı. Bu sayı aşılırsa eylemin riske girme olasılığı yüksekti. Bizim belirlediğimiz kriterlere göre gitmesi gerekenler hapishane komitesi içinde yer alan yoldaşlar olmalıydı.

Hapishane sorumlumuz İ. H. Akyol, firar etmeyi düşünmediğini açıkladı. İşkencede ifadesi yoktu. Hareketin kuruluş döneminden beri bu mücadelenin içindeydi. Düşman konumunu biliyordu. Bir-iki ciddi olmayan ifade dışında devletin hakkında kullanacağı delil yoktu. Ancak buna rağmen 146/1'den idam cezası isteniyordu. Fakat bu yoldaş, mahkemenin geldiği aşamaya göre tahliye olma olasılığının belirdiğini söyledi. Bunu biz de görebiliyorduk. Zaten bir sonraki mahkemede buna karar verilecekti. Avukatlar da bu mahkemede tahliye olabileceğini, olmazsa bile yattığıyla çıkabileceğini düşünerek bırakılacağını söylüyorlardı. Kendisi için bu olasılığı daha yüksek buluyordu.

İkinci etken olarak, örgütümüzün bu eyleminden dolayı gelecek saldırıları göğüslemek ve kalan yoldaşları sahipsiz bırakmamak için de kalması gerektiğini söylüyordu. İkna olmamak koşuluyla bu gerekçelerini haklı bulup yoldaşın kalmasına razı olduk. Zorla götürecek halimiz yoktu. Gitmek istemiyordu. Bu tamamen isteğe bağlı bir sorundu. Bizim göz önünde tuttuğumuz veya esas olarak üzerinde durduğumuz, hepimizden çok birikim ve kapasitesiyle örgütümüzün bu yoldaşa daha fazla ihtiyaç duyduğuydu. Kendi düşüncesi ise diğer dört yoldaşın gitmesi yönündeydi.

Bundan cesaret alan Y.Y. Zorlu yoldaş da; "Ben ceza alsam bile ağır bir ceza almam, yakında tahliye de olabilirim. Hatta istenen cezayı verseler bile en fazla 5-6 ay içinde tahliye olurum. Eylemi riske atmamak ve diğer yoldaşın belirttiği gerekçeleri de göz önünde tutularak ben gitmeyi düşünmüyorum" dedi. Diğer yoldaşın durumunu bir hayli tartıştığımızdan dolayı fazla uzatmadan kabul ettik.

Sonuçta komite olarak ve her birimiz kendimizi bu eyleme önererek aday olduğumuzu açıkladık. Toplantıdan sonraki gün, yani 6 Eylül gecesi Gege, Korek ve Dergo hapishanede bu özgürlük eylemini gerçekleştireceklerdi. Bugünü seçmemizin bir nedeni, Pazartesi görüş günü olmasıydı. Görüş günleri hava-

landırmaya çıkmıyorduk ve sayım gece saat 21.00'de oluyordu. Görüş günleri durum bize epeyce uzun zaman kazandırıyordu. Gerekli uyarılar, tavsiyeler ve dikkat çekilmesi gereken noktalar üzerinde duruldu.

12 Eylül'ün bu koşullarında 2. Ordu Komutanlığı Merkezi'nde ve bütün Türkiye'de 12 Eylül'den sonra ilk kez cuntanın hapishanelerinde böyle bir eylemin gerçekleştirilmesi düşmanda şok etkisi, Hareketimiz ve devrimcilerde psikolojik bir sevinç, moral üstünlüğü etkisi yaratacaktı. Tartışmasız bu eylemle cuntanın devrimci mücadeleyi teslim alamadığını, "bitti" diye propaganda edilen devrimci mücadelenin halen var olduğunu, hatta ölümüne bir devrimci eylemle özgürlüğe merhaba demek için bu eylemi gerçekleştirdiğimizi ispatlayacaktık. Bu eylemin başarısını bu perspektifle ele alarak ve göz önünde tutarak dikkatli ve sorumlu davranılmasının gerekliliği üzerinde duruldu.

Eylemin başlayacağı ana kadar bu özgürlük eyleminin sorumlusu hapishane komitesi ve hapishane sorumlusu olacaktı. Eylem başladığı andan itibaren ise Gege sorumlu olacak. Örgütle bağlantı kurulana kadar bu böyle olacak ve birlikte hareket edecektik.

Eğer sağ yakalanırsak (ister beraber isterse teker teker) sorguda ve mahkemede eylemin sorumluluğunu Dergo üstlenecekti. Dergo, buna gönüllü olarak aday olmuştu. Planı ve demiri kırma işini Dergo üstlenecek, diğerleri sadece gidilen gece haberdar olduklarını söyleyeceklerdi. Çıkıştan sonraki olası yaşayacaklarımız ve gelişmeler isim vermeden anlatılacaktı. Bu şekilde "örgütlü suç olmaktan" çıkartılacak, verilecek olan 'ceza'nın hafiflemesi sağlanmış olacaktı.

Planımıza göre saat 03.00'e kadar hapishaneden çıkıp Konya'nın dış semtlerinden birinde bir ticari taksiye binip Bozkır veya Mersin yakınlarına, oradan da Adana'ya gideceğiz. Tanıdığımız ve onların vasıtasıyla örgütle ilişki kurabileceğimiz aileler vardı. Şu veya bu şekilde aldığımız haberlerde bu ailelerin halen örgütle ilişkide olduklarını ve bir şeyler yapmaya çalıştıklarını biliyorduk.

6 Eylül gecesi, biz üç yoldaş sayımdan sonra depoların önündeki boşluğa girdik. Yataklarımızın yanındaki arkadaşlara gündüzden bu gece diğer koğuşta kalacağımızı söylemiştik. Sayım bitti ve sayı tamamdı. Sayının tamam olması önemliydi. Neyse ki bu işi de sorunsuz atlattık. Kimin hangi koğuşta veya yemekhanede olduğu önemli değildi.

Askerler her tarafı kontrol edip yemekhane ve koğuş kapılarını kilitlediler. Genelde koridorlarda, merdivenlerde ıslık çalıyor, türkü-şarkı söylüyor, coplarla tırabzanlara vuruyor, kendi aralarında boğuşuyor ve botlarıyla bir sürü gürültü yapıyorlardı. Bu tantanaları bir-iki saat sürüyordu. Bazen koğuş kapılarının önünde mahkûmlarla sohbet edenler de oluyordu. Tutuklular koğuşa girince hemen yatmıyorlardı. Sohbet ediyor, mektup yazıyor, dil çalışıyor, kitap okuyor ve savunmalar üzerinde duruyorlardı. Bu böyle belli bir süre devam ediyordu.

Pür dikkat dışarıdaki sesleri dinliyorduk. Belki her zaman öyle oluyordu ama sayımdan sonra tutukluların ayak yıkama, diş fırçalama ve çorap yıkamaları bir hayli uzun geldi bize. Saat 10.00'u bulmuştu. Kaldığımız yerin önündeki yarım duvar boşluğundan bütün konuşmaları, esprileri dinliyorduk. Bir süre sonra el-ayak çekildi ve sesler kesildi.

Gündüz pencerelere çamaşır, çarşaf ve nevresimleri kamufle için sermiştik. 2. ve 3. kulübelerin bizi görmelerini engellemek için ıslak battaniyeleri serip bıraktık. Pencereden aşağıya inmek için serdiğimiz bir nevresimi kullanacaktık.

3-4 sıra masa yan yana dizilmiş, üstüne sandalye, ranza, masa kırıkları ve fazlalıklar atılmıştı. Bunların altına girip saklandık. Üçümüz de galiba yaşantımızda en fazla ufak tuvalet ihtiyacımızı burada kaldığımız kısa süre içinde yapmışızdır. Soğuk betonun üstünde olmak ve heyecandan olsa gerektir ki sık sık idrar atma ihtiyacı duyduk. Çıkıp hemen yanımızdaki lavaboya işiyorduk. Bunun nedeni heyecan ve merak olduğu gibi, beton üzerinde uzun süre hareketsiz kalmaktan dolayı soğuk almak ve rahat hareket etmemekten kaynaklanıyordu. İnsan bir hedefe ve bir amaca kilitlendiği zaman istem dışı devreye giren her gelişmenin saniyesi bile saatler gibi uzun, ağır ve acı geliyor.

Hapishanede tamamen sessizlik hakim olduktan sonra, saat 24.00'ü geçince saklandığımız yerden dışarı çıktık. Bir masanın boru biçimindeki demir ayağını alıp çıkacağımız yeri açmaya başladık. Demiri bükmek sandığımız gibi kolay olmadı. Boruyu dikey inen demire takıp kanırttık. Dışa doğru kanırtmak zorundaydık. Ucu kısa olduğu için bütün gücümüzü veremiyorduk ve zor oluyordu. Kaynağı kıramadık. Eğdiğimiz biçimiyle geçeceğimizi düşünüyorduk.

Açtığımız yerden sırt üstü başımızı koyup ve kollarımızı da çıkardıktan sonra üstteki demirlerden tutup vücudumuzun geri kalanını çekiyorduk. Korek önce indi, ardından Dergo indi ve Gege inemedi. Bunun üzerine Dergo tekrar yukarı çıktı. Bütün çabamıza rağmen çıkamadı. Buranın üzerini biraz daha genişletmeye çalıştık ancak başaramadık. Gege iki kişinin gitmesini ve kendisinin kalmasını söyledi. Kabul etmedik. Korek'i zor bela tekrar içeri aldık. Üçümüz yeri genişletmeye çalıştık. Ama zaman bir hayli geçmişti. Bu gece gitmekten vazgeçtik. Kanırttığımız demiri tekrar biraz da olsa eski haline getirdikten sonra kamufle ettik ve yerimize girip saklandık. Kapılar saat 06'da açılıyordu. Yerimizden çıkıp kimseye görünmeden gidip elbiselerimizle yataklarımıza yattık.

Bir-iki saat uyuduktan sonra herkesle birlikte yemekhaneye indik. Bütün yoldaşlarımızla birlikte kahvaltımızı yaptık. Tabii bilen iki yoldaşın ne olduğunu merak ettikleri her hallerinden belli oluyordu. Kahvaltımız bitti. Gege ve diğer iki yoldaş gidip sohbet ettiler, biz ise temizliğe yardım ettik. Kimse bir şey çakmamıştı. Her şey kendi normal seyrinde devam edip gidiyordu.

Havalandırma saatinin dışında biz beş yoldaş bazen ikili, bazen de üçlü olmak üzere pencerenin önünde kaloriferlerin üzerinde oturarak sohbet ediyorduk. Böylece başkalarının pencereyi görmesinin önüne geçmiş oluyorduk.

Gün boyu tutuklular ve gardiyanlar bu pencereye ihtiyaç duymadılar. Burası merdiven başı düzlüğüydü. Lavabo bölümüne açılan bir kapı var. Onun dışında burası genelde lavaboya gidiş-geliş ve bu boşlukta volta atıldığı için sürekli kalabalık oluyordu.

Heyecandan akşam olmasını sabırsızlıkla bekliyorduk. Kendimi soğukkanlı sanıyordum ama oldukça heyecanlanıyordum. Ellerim, ayaklarım titriyordu. Akşamleyin gırgır şamata halinde geçti. Yoldaşlarla sırayla türkü, şarkı söyledik; anı, hikâye ve fıkralar anlattık. Bu konuda içimizde en beceriksizi Korek'ti. Dönüp-dolaşıp "Aha aha can Hatice, ben sana kurban Hatice" türküsünü söylüyordu. Aha ve Hatice diyemiyordu. "Umha Umha Can Xetice" diyordu. Gülmekten kırılıyorduk. Dergo'ya yalvarıyordu. 7 Eylül günü benim nöbetimdi. "Dergo, benim yerime sen söyle. Yarın senin yerine bulaşıkları ben yıkayacağım" diyordu. Biraz anılarımıza daldık. Oradaki ve dışarıdaki yoldaşlarımızla yaşadıklarımızı konuşarak bazen hüzünlendik, bazen üzüldük, bazen de neşelendik.

Bu gece de yataklarımıza gelmeyeceğimizi söyledik. Bir önceki akşam olduğu gibi gidip yerimize girdik. Her zaman olduğu gibi saat 10.00'da el-ayak kesildi. Bu gece askerler şamata yapmadılar. Erken bir çekilme ve sessizlik oldu. Acaba yerimizi fark mı ettiler? Bu sessizliği pek normal karşılamadık. Hiç bir şey olmamış gibi pusuda bekliyor olabilirlerdi. Aramızda çok yavaş olmak üzere sohbet ediyorduk.

Saat on buçuğu geçiyordu. Kalabalık ayak sesleri ve konuşmalar duyduk. Gelenler asker gardiyanlardı. Seslerinden tanıyorduk. Bulunduğumuz yerin kilitli kapısına anahtar takıldı ve anahtar çevrilirken çıkardığı ses neredeyse bütün binayı inletiyor gibiydi. Kapının açılması bize çok uzun geldi. Kalbimiz neredeyse yerinden fırlayacaktı. Kalp atışlarımızın sesinden başka bir ses yok. Havanın serin olmasına ve soğuk beton üstünde olmamıza rağmen ter bastı bizi. Nefeslerimizi tuttuk. Adeta cansızmışız gibi yerimizde kıpırdayamıyorduk. Her tarafımız uyuştu. Askerler önümüzden geçip deponun kapısını açıp depoya girdiler. Uyuyor olanları rahatsız etmemek, sessiz olmak gibi bir dertleri yoktu. Kaba saba ve bağırarak konuşuyorlardı. Bazen nöbetçilerin düdük sesleri kesiyordu konuşmalarını. Çünkü yat saatinden sonra mahkûmların konuşmaları ve ayakta dolaşmaları yasaktı. Bu tür durumlarda nöbetçi askerlere vur emri verilmişti. Üç cepheden koğuşların içi gözüküyordu ve koğuşlardaki bütün hareketler izleniyordu.

Aşağı-yukarı hepsi eğitimsiz, kültürsüz, geri bilinçli ve erkek egemen zihniyetin kültürüyle yetişmişler. Kadınları birer cinsel meta aracı olarak görüyorlardı. Askerlikteki 'aç-aç' konser gecelerindeki dansözler hakkında konuşuyorlardı. Haftalık çarşı izinlerinde ilişkiye girdikleri kadınlarla neler konuştuklarını ve onlara neler yaptıklarını kendinden geçmiş gibi kahkaha atarak anlatıyorlardı. Askerliği bitirmeyi, kadınlarla istedikleri kadar ilişkiye geçmek için istiyorlardı. Sohbetlerinde evleneceği kadına dair hiçbir sevgi belirtisi anlatılmıyor, bu kadın düşmanı, tacize her an hazır ve seks manyağı zihniyetiyle yetişmiş insanlar genelde asker ocağında yetiştirilip eğitiliyorlar. Bir insanı işkenceci, tacizci, katil ve öldürmeye her an eğilimli biri olarak yetiştirmek erkek egemen cinsiyetçi kültürünün ve eğitim tipik bir biçimidir. Normal yaşamda bu askerlerin anlattıklarına tanık olup da sessiz kalmak söz konusu olamazdı. İlk kez bunlarla hemcins olmak ve erkek olmaktan utanç duydum. Eğlence ve kültürel etkinlikler kapsamından askerdeyken ben de bir konsere gitmiştim. Konserden sonra dansöz oynatıldı. O askerler resmen o anda insan olduklarını unutuyor ve kendilerini kaybediyorlardı. Eğer bıraksalar, gidip o kadınlara saldıracak şehvetin esaretine kapılmışlardı. Kadını, kadın kimliğini ve kadın cinsini aşağılayan küfürler, bağırtılar, haykırışlarla deşarj olmaya çalışıyorlardı. Bir insanın ağzında o kelimeler ve küfürler nasıl çıkabiliyor. Bir insan özel olarak eğitilse bile bu kadar hakaret ve küfrü nasıl öğrenebiliyor? "Asker ocağı bir hayat okuludur" dediklerinin bir boyutu da bu olsa gerek.

Asker gardiyanlar kullandıkları alkollü içecekleri, saklandığımız bu depoda saklıyorlardı. Bir saate yakın burada yiyip içtiler. Aşağı yukarı hepsi sarhoştular. Biz altımıza kaçırmamak için kendimizi zor tutuyorken onlar eğleniyordu. Gardiyanların hepsi onbaşı ve çavuştular. Diyarbakırlı Hasan Onbaşı'nın dışındakiler koğuşlarına yatmaya gittiler. Hasan Onbaşı, oraları derleyip, toplayıp, içkilerini kamufleye ettikten sonra deponun kapısını kapattı. Tam bize doğru geliyormuş gibi yapıp yanımızdaki lavaboya geldi, küçük tuvaletini yaptı.

Nefesimizden hissetmiş olacak. Birden, "Kim var orada çık dışarı" dedi. Biziz dedik ve çıktık. Korkmuş gibi oldu. "Sakin ol bir şey yok" dedik. Kürt biriydi. Dini yanı ağır basıyordu. Devrimcilerin Kürtlere yaklaşımından ve bizim Kürt olmamızdan dolayı da bize ve devrimcilere karşı olan biri değildi. Zaman zaman ihtiyacı olduğunda bizden borç para aldığı ve başka şeyler aldığı da oluyordu. Bizi sayıyor, hatta seviyordu da. Bizden dolayı kendisine bir zararın gelmeyeceğini biliyordu. Bu nedenle ilk andaki şaşkınlık ve korku karışımı halinden sıyrılarak rahatlattı.

-Ne işiniz var sizin burada? Size yardım eden mi oldu?

-Hayır kimse görmeden buraya girdik biz.

-Peki niçin çıktınız?

-Mesciti aramak için koğuş dışında kaldık. Faşistler bütün şiş ve saldırı aletlerini orada saklıyorlar.

-(Mesciti aramak istememize bozulmuşçasına) Biz taraf tutmuyoruz. Orayı da arıyoruz. En azından bana güvenmeniz lazım.

-Tamam biz sana güveniyoruz. Ama belki diğerleri aradıkları yerlerde iltimas geçiyorlardır. Bunun için biz de aramak istiyoruz.

-O zaman gelin beraber gidip arayalım.

Üçüncü kata çıktık. Beraber mescidi didik aradık. Tabii bir şey bulamadık. Kendisine teşekkür ederek haklı çıktığını söyledik. Rahatladı ve tebessüm etti. Bizim bu düşüncemize inandı. Bize "Arkadaşlar bu tür konularda ne kuşkunuz varsa ve bir şey görürseniz kimseye çaktırmadan bana söyleyin, ben gereğini yaparım. Hele sizin bana bir sürü yardımınız oluyor. Benim yapabileceğim sınırlar içerisinde ne ihtiyacınız olursa çekinmeden söyleyin yerine getirmeye çalışırım. Yaptığınız kavgalarda sizden dolayı kaç kez arkadaşlarımla aramız bozuldu. Torun bunu iyi bilir. Öyle değil mi Torun" dedi.

-Evet öyle, doğru söylüyorsun.

(Hapishanedeki isyanlarda bizi aldıklarında subaylar bize işkence yapmalarını söylüyorlardı. Ayrıca faşistler gerici ve sağcı olan asker gardiyanları bize karşı kışkırtıyorlardı. Bunlar kor-

kularından subayların emrini yerine getiriyor, ideolojik ve dini eğilimlerinden dolayı çabuk gaza geliyorlardı. Hasan Onbaşı bunlara kızıyor ve uyarıda bulunuyordu. Kendi aralarında bir anlaşmazlık olduğunda geri duruyorlardı. Çünkü günün bütün saatlerinde bizim yanımızda oluyorlardı. Bunun için bizimle olduğu gibi genel olarak tutuklularla aralarını bozmuyorlardı. Bu tür durumlarda Hasan Onbaşı bizi kayıran bir pozisyondaydı. Bazen subayların yanında bize bağırmak, hakaret etmek ve hatta dayak atmak zorunda kaldıkları da oluyordu. Bu gibi durumlarda sonra gelip özür diliyorlar, subayın yanında yapmak zorunda olduklarını söylüyorlardı. Çünkü asker olduklarını, emir kulu olduklarını, askerliklerinin yanacağından korktuklarını belirtiyorlardı.)

-Git, anahtarları al getir, koğuşa girelim.

Önce niyetlendi. Sonra vazgeçti. Bizim samimiyetimize inanmıştı. Bizim firar edeceğimize dair en ufak bir kuşkusu bile olmamıştı. Çok rahat hareket ediyordu. Bizden korktuğundan dolayı rol yapmış olsaydı, mescidi aradığımızda kendisi kapıda gelen var mı diye nöbet tutmazdı. Kaçıp arkadaşlarına haber verebilir veya bağırıp, gürültü yapıp diğerlerinin duymasını sağlayabilirdi. Bunların hiç birisine teşebbüs etmedi. Bizi koğuşa koyması durumunda diğer arkadaşlarının da haberinin olması gerekecekti. Bu olmasa bile gecenin o saatinde koğuşa girdiğimiz vakit başkası da görebilirdi pek tabii. Bu da olayın er ya da geç duyulması demekti. Faşistlerin olası saldırılarından ve herhangi bir operasyondan dolayı genelde mahkûmlar tetikte olurlardı. En ufak bir ses dikkatlerini çekerdi. Meraktan ya uyanır bakarlardı ya da uyuyormuş gibi yapıp nelerin olduğunu izlemeye alırlardı.

-Ben nöbetçi değilim. Anahtarlar bende değil. Şimdi gidip anahtarları getirsem diğerleri kuşkulanırlar. Geç oldu. Koğuşun kapısını açsam bir sürü gören olur. Bu sizin için de ve benim için de iyi olmaz. Siz yine buraya girin. Yarın sabahleyin kimseye görünmeden diğerlerinin arasına karışırsınız. Bir şikâyetiniz, kuşkunuz olursa veyahut birinde herhangi bir şey görürseniz gelin bana söyleyin. Ben halleder, gerekeni yaparım. Bundan emin olabilirsiniz ve bana güvenebilirsiniz. Ne ben sizi gördüm ne de siz kimseye bir şey söyleyin.

Teşekkür ettik ve tokalaştık. Biz yine masaların altına, yerimize girdik. O da kapıyı kapatıp yatmaya gitti. Uyumayabilir, kuşkulanabilir ya da diğerlerine söyleyebilir diye bekledik. Bu arada her birimizin üzerinden 3 bin Türk Lirası vardı. Ayrıca uzun süredir üzerimde taşıdığım tüm beş binlik kâğıt para vardı. Bunu hapishanede bozduramıyorduk. Bu kadar parayı üstümüzde taşımamız da yasaktı. Gardiyan eğer bizi ele verirse 14 bin lira paranın üstümüzde çıkması dikkat çekerdi. Bu kadar parayla firar etmek istediğimiz rahatlıkla anlaşılabilirdi. 8-9 bin lirayı montumun cebine koyarak yemekhane kapısından bizim masaların olduğu yere doğru fırlattım montumu. Montumu sabahleyin aldıklarında hem parayı alırlar ve hem de en azından başımıza bir iş geldiğini anlayabilirler. Bu, aynı zamanda bir aksiliğin olduğu mesajını da arkadaşlara iletmemizi sağlıyordu.

Saat 01.00'e kadar bekledik. Bir şey olmadı. Zaten gardiyanların ışığı da yanmıyordu. Yerimizden çıktık. Kaynağı yerinden koparma çabamız saat 03.00'e kadar sürdü. Saat 05.00'e doğru aşağı indik. Önce Gege, ardından da Korek indi. Ben çıktığımız yeri kamufle ederek, herhangi garip bir görüntü olmadığına ikna olduktan sonra demir boruyu götürüp çıktığımız yere koydum. Çarşafı yukarı çektim. Normal yıkanmış bir çamaşır gibi serdim ve açtığımız yerden çıktım. Aşağıdakiler alttaki pencerenin demirlerine çıkıp beni tutarak yardımcı oldular ve bu şekilde aşağıya indim. Üçümüz de aşağıdaydık. İkinci aşamayı da hayata geçirmiştik. Artık hapishanenin dışındaydık. Özgürlüğe bir adım kalmıştı. Bu adımı gerçekleştirene kadar ne badireler atlattık. Akla karayı seçtik. Her şey planlandığı gibi gitmiyordu. Zamanla ilgili bir hayli problem yaşadık. Gün tutmadı, saat tutmadı. Ancak yapılacak bir şey yoktu. Bir kez adım atmıştık. Öyle veya böyle bu özgürlük eylemini gerçekleştirecektik.

Şimdi sıra, hapishane alanının dışına çıkmaktaydı. Burası çok önemliydi. Çok dikkat etmemiz gerekiyordu. Üç-beş dakika içinde yapmamız gereken geçiş işini çok iyi ayarlamamız gerekiyor. Nöbet değişimini bekledik önce. Değişim saat beşte oldu. Yine de saat 5.30'a kadar bekledik. Nöbetçinin hareketini izlememiz gerekiyordu. Ayrıca nöbeti bitenlerin nizamiyeye dönmeleri önemliydi. Hemen harekete geçsek onlarla karşılaşma

ihtimalimiz vardı. 50 metrelik bir mesafeyi geçerek karşı surun dibine vardık. Saat 06.00 olduğunda malıkemelerin bulunduğu binanın hizasındaki tel örgülerin dışındaydık.

Hava aydınlanmıştı. Sağda, solda dolaşan ve mıntıka temizliği yapan askerler vardı. Ancak hapishane alanını belirleyen tel örgülerinin dışındaydık artık. Çöp bidonlarının (konteynırlar) olduğu yere kadar geldik. Sivil giyimliyiz. Sanki saklambaç oynuyormuşuz gibi askerler bize gülüyorlardı. İşaret parmağımızı ağzımıza götürerek askerlere susmalarını söylüyorduk. Askerler hiçbir şeyin farkında olmadan mıntıka temizliğine devam ediyorlar. Bazen de dönüp bize bakıyorlardı. Kimisi de çöpleri getirip boşaltıyordu. Biraz uyanık olsalar, burasının bir askeri alan olduğunu düşünseler, bu sivillerin bu saatte burada işi ne ve niye yanlarında bir asker veya subay yok deseler manzarayı çakıp bizim firar ettiğimizi hemen anlayabilir ve bizi hemen yakalarlardı. Dedik ya, asker emir kuludur. Sadece emirleri yerine getirir. Askerliğin başladığı yerde mantık biter dedikleri de bu olsa gerektir. Bizim pratiğimizde bu net olarak ifadesini bulmuş oldu.

Başaramadığımız duygusuna üçüncü kez kapıldık. Bu iki gün içinde yaşadıklarımız bize bir ömür gibi uzun mu uzun geldi. Yaşadığımız stres hayli yıprattı. Her adım ve her saniye önümüze bir engel çıkıyordu. Hapishaneden çıkmıştık ama sevinecek şansımız ve zamanımız olmamıştı. Artık buradan çıkışımızın mümkün olmayacağını düşünüyorduk. Geri hapishanene dönemiyoruz. Saklanacak yerimiz de yok. Çıplak meydanda kaldık. Çaresizlik ve bir şey yapamamak ne kadar acı ve zor bir duygudur. Dini inançlarımız olsa kadere inanarak tanrıya sığınacağız. Ne yapacağımızı ve düşüneceğimizi de şaşırmış haldeyiz. İşin doğrusu biraz panik başlamış, basiretimiz bağlanmıştı. Yolumuza devam etsek sivil giyimimizden dolayı dikkat çekecektik. Bizi tanıyan askerlerle de her an karşılaşabilirdik.

Karşıya bakınca santralin arkasına düşen mahkemelerin ve hapishane idaresinin depo olarak kullandığı yerin altındaki bölümde bir kapının hafif aralık olduğunu gördüm. Burasının neresi olduğunu, niçin ve kim tarafından kullanıldığını bilmiyorduk. Son bir çare olarak oraya yönelelim dedik ve kalkarak hiç birşey olmamış gibi askerlerin arasından geçip gidip oraya

girdik. Burası kalorifer dairesiydi ve kömürler yığılıydı. Dip tarafta oldukça büyük kalorifer kazanları vardı. Kazanların arkasına girerek saklandık. Yakalanacağımızı düşünüyorduk. Ancak mümkün olan tüm olanakları da son noktasına kadar kullanmak istiyorduk. Arada bir kafamızı uzatıp kapının önünde gezen, dolaşan, içeri giren var mı diye kontrol ediyorduk. Bir iki kez içeri girip çıkanlar da oldu. Bu arada saat 10.00'u bulmuştu. Ancak hapishanede herhangi bir hareketlilik, kalabalık ve gürültü sesi duymuyorduk. Halen firar ettiğimizin anlaşılmadığını düşündük.

Ne yapacağımız üzerinde kafa yormaya başladık. Bir düşünceye göre karanlık olana kadar burada saklanalım, sonra da buradan çıkıp gidelim. Karanlık olana kadar firar anlaşılacak, dolayısıyla da civarda tedbirler alınacaktı. Bizim bu alanda çıkıp gitme şansımız kalmayacaktı. Ayrıca saklandığımız yerin aranması ihtimali de oldukça yüksekti. Diğer bir husus da kalorifer dairesinin kapısının kapatılabileceği ve bizim burada rehin kalıp çıkamayacağımızdı.

Diğer bir düşünce de saat 12.00'ye kadar burada saklanıp ondan sonra çıkıp gitmekti. Öğle üzeri herkes yemeğe gidiyor. Mahkemeler kapanıyordu. Tutuklular içeri giriyor, askerler ve gardiyanlar yemek yiyorlardı. Mahkeme duruşmaları için gelen ziyaretçiler buradan ayrılıyorlardı. Bu sırada el-ayak çekiliyor, ortalıkta kimse kalmıyordu. Nizamiye girişindeki asker de bu saatte yerinde olmuyordu. Bu fırsatı değerlendirerek çıkıp gidecektik. Başarırsak ne ala. Başaramama durumunda ise başka şansımız kalmıyordu.

Kalorifer dairesine girdiğimizden dolayı üstümüz, başımız kömür ve is olmuştu. Biraz da kendimiz bilinçli olarak yapmıştık ki, bizi görenler ya tamirci ya da orada çalışan teknik elemanlar olduğumuzu sansınlar. Yerimizden çıkarak binanın önündeki musluktan elimizi ve yüzümüzü yıkadık. Üstümüzü, başımızı silkeledik. Gayet soğukkanlı davranıyor ve hareket ediyorduk. Davranışlarımızda heyecana ve anormal bir harekete yer vermemeye çalışıyorduk. Mahkeme bloğu ile askerlerin nizamiye binasının arasına geldik. Tek tük sivil ve askerler vardı. Buradan geçiş çok önemliydi. Çünkü burayı atlatırsak gerisi kolaydı ama burada yakalanma riski çok yüksekti. Hakim, savcı, katip, mah-

keme kalemi, posta, subay ve askerlerden birinin bizi tanıma ve karşılaşma olanağı oldukça yüksekti. Grup şeklinde, birbirimizle konuşuyormuşuz gibi yüzümüzü kendi önümüze doğru eğerek yürümeye başladık. Normal insanlar gibi karşılaştığımız asker ve sivillere selam verip, merhabalaşarak yola devam ettik. İki binanın önündeki pist gibi olan beton alana geldik. Buranın bir ucu, hapishanenin önünden geçip havalandırmanın bittiği yerdeki girişin kapısı ve nöbetçi kulübesine kadar gidiyordu. Diğeri ise, yine bariyerli olan ve nöbetçi kulübesi bulunan nizamiye kapısına kadar gidiyordu. Öğlen paydosunda burada araçların geçişini sağlayan görevli asker bariyeri açık bırakıp yemeğe gidiyordu. Bizim geçeceğimiz yer kalorifer dairesinden nizamiye çıkış kapısına kadar 300-400 metrelik bir mesafeydi. Bitmez tükenmez bir mesafe geldi burası bize. Ayaklarımız bizi götürüyor ama yol bitmek bilmiyordu bir türlü. Nihayetinde nizamiye kapısının dışındaydık. Hafif bir sevinç vardı içimizde ama daha kurtulabilmiş değildik. Yüksek oranlı risk kendisini muhafaza ediyordu henüz.

Saat 12.30 civarında, gündüz gözüyle hapishane ve askeri alanın dışındaydık. Ancak, 2. Ordu Komutanlığı'nın kullandığı tel örgülerle çevrili alanın içindeydik. Hapishanenin ön cephesinin karşısında yer alan, askeriyeye ait otlak alana doğru hızlı hızlı yürümeye başladık. Mahkûmlar yemekhane ve koğuşlarında dikkatli baksalar bizi rahatlıkla tanıyabilirlerdi. Yaklaşık bir kilometre yürüdükten sonra tel örgüyü geçip askeri alanın dışına çıktık. Bir kilometre kadar daha yürüdük ve birkaç büyük ağacın olduğu bir yere geldik. Ağaçların altında oturduk. Yüzümüz ve gözlerimiz gülüyordu artık. İnancın, iradenin ve ısrarın sonucunda firarı gerçekleştirmeyi başarmıştık. Hapishanenin havalandırma saatiydi ve mahkûmlar havalandırmaya çıkmışlardı. Bulunduğumuz yerden hareketliliği izledik biraz. Olağanüstü bir şey yoktu görünürde. Her şey normal seyriyle devam ediyor gibiydi. Bu, firarın henüz anlaşılmadığını gösteriyordu.

Tonlarca yükü, yorgunluğu ve stresi sırtımızdan atmıştık. İki günün uykusuzluğu kendisini hissettiriyor, esnememize neden oluyordu. Şimdi kuş gibi hafiftik. En zor kısmını başarmıştık. Ancak daha önümüzde hala zorlu bir yolculuk oldu-

ğunu ve henüz bu yolun başlangıcında bulunduğumuzu biliyorduk. Sevincimizden dudaklarımız kulaklarımıza varmıştı. Yüreklerimiz göğüs kafesine sığmıyordu. Özgürlük bu olsa gerek. Kendi ellerimizle yarattığımız özgürlük daha bir anlamlı, yüce ve soylu bir duyguydu.

Mavi gök her zamankinden daha berrak ve parlaktı. Uzun zamandır yeşili yakından ve hiç böyle yeşil görmemiştik toprak kokusunu hiç böyle severek koklamamıştık. Her şey olağanüstü değişik geliyordu. Bir anda her şeyi görmek, özümsemek, koklamak, tatmak ve dokunmak istiyor insan. Sanki bir daha bunları göremeyecekmişiz gibi geliyordu. Hazır bulmuşken doyasıya değerlendirme isteği vardı içimizde. 3-4 ay firar eksenli özel spor yapmamıza rağmen özgürlüğün ve açık havanın verdiği yorgunluğu hissedebiliyordum. Ama bu tatlı ve hoş bir yorgunluktu. İlk etapta yürüdüğümüz tarlaların engebeli oluşu bizi bir hayli yormuştu. Ayaklarımız sızlıyordu. Tabii bunun en önemli etkeni yolun düz olmaması, arazide yürümemiz ve başaramama olasılığının verdiği stresti. Bu kısacık zamanda bir ömür tüketmiştik sanki. Oturduğumuz yerde ayakkabı ve çoraplarımızı çıkardık. Ayaklarımızı ovarak dinlendirdik.

Mahrumiyet, her şeyin değerini katbekat arttırır. Özgürlükte daha çok sevdik toprağı ve doğayı. Özgürlük, bir gül kokusuna hasretliği gidermenin tadındadır böyle zamanlarda. Bir türkü, bir özlem ve bir halay kıvamındadır. Daha kendimizi sağlam bir yere atmadan zafer sarhoşluğuna kapılmıştık. Davranışlarımızla tedbiri elden bırakmış ve düşmanı küçümseyen bir tutum içine girmiştik.

Dışarıda gürül gürül akan bir hayat ve bu akıntının içinde bizi bekleyen yarınlar vardı. Yaşamın dört bir yanındaki güçler, tüm baskı ve tutsaklıklara inat başkaldırmaya hazırlanıyor. Yeni bir yarını, yeni bir kavgayı, yeni bir günü ve yeni bir güneşi; yeni baştan kurmak için kalbimiz sevgi dolu, sade ve temiz bir şekilde atıyordu.

Düşmanın bizi tutsak etmesine rağmen hayatın içinde her şeyin akmakta olduğunu ve akacak olduğunu gördük. Bir kez daha anladık ki, bu hayat bizimdir ve bizim olacak. Bundan

başka yol yok. Çünkü hayat bir ırmaktır. Biz de bu ırmağın akan suyuyuz. Sonsuzluğa akan ırmakta yatıyor bizim ve bizim gibilerin geleceği.

Yaz bitti, sonbahar geldi. Ama içimizdeki yaz sonbaharı kavuruyor. Bu sene içimizdeki kışı, karanlığı en fazla ilkbahara devireceğiz. Yaprak gibi solan günü, dökülen yaprağı ilkbaharın hayat veren umutlarına evireceğiz. Mahpushane bize hep kışı yaşattı. Yüreklerimizdeki ateş taş duvarları ve demir kapıları ısıtmaya yetmedi. Şimdi sıra baharda, özgür baharımızda. Yaşamak istiyorsak, bizim için yaşam hep bahar olmak zorunda. Çünkü yarının yaşamı bahara sevdalı düşlerde ve baharda gizlidir. Bunun için, içimizde her zaman baharı yaşatmalı ve yeşertmeliyiz. Baharsız bir hiç olduğumuzu bu kısa zaman bir film şeridi gibi gözlerimin önüne serdi

Bizler zoru başaracağız/başarmalıyız. Özgürlük dediğin bir düş, bir tutku; özgürleşmek ise kolay değil, zor bir iş. Bir davaya, bir amaca bağlı olarak yaşamak güzel bir şeydir. Bu özgürlük eylemiyle zor olanı istedik ve başardık, bunu elde etmek için bir adım daha ileri atıldık. Zorun içinde her şeye yeni baştan giriyor, kuruyor ve yaratma savaşımı veriyorsun. Elbette bu düz bir yol değildir. Daha tehlikeli, daha riskli ve engebelerle dolu uzun bir yoldur bu özgürlük yürüyüşü. Tüm bunlara karşın direnmesini bilmek, baharı yeşertmektir önemli olan.

Kara Eylül son iki yıldır bize neler kazandırdı ve bizde neler alıp götürdü? Bizi ne bekliyor dışarıda? Bir bilinmezliğe doğru içimizdeki özgürlük ateşi tutkusunun yüce aşkıyla hızla daldık, gidiyoruz. İlk başta tozpembe bir tabloyla karşılaşacağımızı düşünmüyorduk elbette. Sonuçta bizim için aşılması gereken ve aşacağımız sancılı bir dönemin olacağı kesindi. İnanıyoruz ki, ilerleyen günlerimizde evimizin bahçesinde mutluluk çiçekleri boy verip, yeşerip açacaktır. Bu bahçenin birer çiçeği de bizler olacağız. Gidip hazıra konmak bizim harcımız olamaz ve olmamalıdır. Ortağı olacağız acının ve güzelin. İyiye ve güzele hep beraber varacağız. İşte bunun için kavgayı seçtik, özgürlüğe kaçtık; tutsaklığa, hapishanede yan gelip yatmaya elveda ve kavgaya merhaba dedik.

Direncin bittiği, yaşamın bir kâbus gibi karartıldığı, her şeyin son bulduğu denilen yerde; sıkıcı olduğu bir dönemde, biz devrimciler farklılığımızı koymalıyız tarihin satır aralarına. Korkunç badireler ve deryaları aşacak, önümüzdeki derinliklerde inadına boğulmayacağız. Kan emicilerin heveslerini kursaklarında bırakmak yazılıdır bizim bayrağımızda.

Bu öyle tarifsiz bir duygudur ki, hapislik, işkence, sürgün, 'ceza'lar, baskılar ve ölüm artık korkutmuyor; özgür hayat seni içine çağırıyor. Toprak çekiyor insanı, kavganın ve aşkın girdabına çektiği gibi. İnsan önce kaygılarını, içindeki korkuyu yenmeli ki, ondan sonra ideolojik, düşünsel ve fiziki olarak taş duvar ve demir kapıları aşması mümkün olsun. Bizim yaptığımız, firari düşlere hayat vermektir. Yoldaşlarımız ve devrimci dostlarımızla gün omuz omuza olma zamanıydı. İşte bunun için atılmıştık özgürlük denizine ve hayatın yediveren yeşiline.

Devrimciler için devrim günceldir. Bugün uzun soluklu bir koşu olan devrimi yaşamak ve gerçekleştirmek için acılarına, zorluklarına ve sorumluluklarına hep beraber katlanıp omuz vereceğiz. İnsan devrime emek ve çabasını katmazsa devrimin ürünlerini biçmesi de düşünülemez. Değişim, değiştirme ve dönüşüm de demek olan devrim için özveri, fedai ruh ve bedel ödemek kaçınılmazdır. Biz, bu bedeli ödemeyi kabullenerek özgürlüğe kaçışı gerçekleştirdik.

Nerede olursa olsun değişim için baş koymuş kararlı devrimciler, sosyalistler ve komünistler; var olanla yetinip onu yaşamayı alışkanlık haline getirdiklerinde, yeni yaşama ve değişen dünyaya ayak uyduramazlar. Bu bağlamda devrime ve devrimci gelişmelere ayak uyduramazlar. Hayatın gerçeğinin dışına düştüğümüzde yaşama tutunmada zorlanır eziliriz. Devrimcilerin farklılığı burada ortaya çıkar. Devrimciler, değişim ve dönüşüm yasalarını kendine rehber edinir, yaşamın devrimci ve diyalektik akışına uyar, ezilmeden, bitip tükenmeden ve yok olmadan yarına akarlar. Dününü, bugününü ve yarınını sağlam temeller üzerine kuranlar, her zorluğu inişli çıkışlı olsa da sonuçta bertaraf etmeyi başarırlar.

Doğada her olgu kendi yasa ve kurallarıyla işler. Buna uyum sağlayamayan ve aykırı bir çizgiden ilerlemeye ısrar edenler kendi sonlarını da hazırlamış olurlar. Doğanın diyalektik yasaları bizlerin de yaşamına yön veren yasalardır. Biz, kendi yasalarımızla hayatın içinde gelişip, dallanıp budaklanarak büyüyeceğiz. İşte o zaman her şey bizimle daha bir güzel olacak, devrimin aşk halini alacaktır. Çünkü gelecek bizimle var olacak. Bizimle yarının devrim duygusunu yaşayacak. Taş duvarlar, demir kapılar, kelepçeler, zincirler, hücreler yok olacak, yıkılacak ve bu yıkıntıların üzerinden yarına varacak; yepyeni bir dünya kuracağız. Yarının düşlerini kurmak ve büyütmek güzeldir. Aslında devrimci olan her şey güzeldir demek daha doğru olur. Yarınlar bizimle ve bizim içimizde güzeldir. Çünkü ona canı, kanı ve suyunu veren biziz. Bizim özgürlüğe kaçışımız yarın özgürlüğe kaçacak olanların yolunu açmalıdır ve açacaktır da. Böyle olmazsa bir anlamı olmaz. Kendini yeniden üretmeyen hiç bir eylem devrimci varlığını koruyamaz. Her eylem, yeni bir eylemin kilometre taşlarını döşer ve döşemelidir.

Planımıza göre hapishaneden gece çıkacaktık ve bir arabayla bölgeden ayrılacaktık. Ancak gerçek böyle olmadı. Yeni baştan bir durum değerlendirmesi yapmamız gerekti. Bölgeden uzaklaşamadan anlaşılacaktı eylemimiz. Bunun için arabayla gitme seçeneği ortadan kalkmaktaydı. Bizim için en güvenli yol, gideceğimiz yere yürüyerek gitmektir. Rotamız, Ereğli-Bozkır üzerinden Adana istikameti olacaktı. Buna göre geceleri yürüyecek, gündüzleri ise yatacak ve saklanacaktık.

Ben, Ereğli yolunu ve istikametini bulunduğumuz yerden direkt olarak tarif ediyorum. Korek ve Gege ise dik açı olarak sağı gösteriyorlar. Aramızdaki tartışma sonucu oylama yaptık. Oylama sonucu Korek ve Gege'nin dediği yöne doğru yürümeye başladık.

Aramızdaki tüm sorunları demokratik bir tarzda çözüyorduk. Herkes düşüncesini belirterek, birbirimizi ikna etmek için tartışıyorduk. Tartışma sonucu çoğunluğun görüşü geçerli görüş olarak kabul ediliyordu. Azınlıkta kalan da çoğunluğun görüşüne uyum sağlıyor, tek başına hareket etmiyordu. Başını alıp ayrı bir tarafa çekip gitmiyordu. Tartışma ya da konuşma şansımızın olmadığı

durumlarda eylem sorumlusu Gege'nin düşünce ve kararlarını tartışmasız uygulama temel prensibinde birleşmiştik. Son sözü söyleme yetkisini Gege yoldaşa bırakmıştık. Bu eylem süresince bu yoldaş yetkisini her zaman demokratik danışma yöntemiyle kullandı. Bizim düşüncelerimize her zaman önem verdi ve saygı gösterdi. Bu eylemin bize öğrettiği en önemli deneyimlerden birisi de uyguladığımız devrimci demokrasi ve birlikte hareket etmek ruhuydu.

Çıplak araziden çıkıp ekili araziye girdik. Dört bir yanımız sebze ve meyve bahçeleriydi. Bulunduğumuz yerde bizden başka oralardan geçen ya da çalışmak için bulunan insanlar da vardı.

Tarlaların arasındaki sınırda ve kanalların içinde yürüyorduk. Birkaç kişiye selam vererek yolumuza devam ettik. Kadınlı erkekli bir grup domates ve patlıcan tarlasında çalışıyorlardı. İçlerinden biri kızgın bir halde bağıra çağıra hızla bize doğru gelmeye başladı. Adam öfkesinden burnundan soluyordu.

-Burası yol değil. Ne arıyorsunuz burada? Benim ailem çalışıyor burada. Defolun gidin buradan... tarzında söylenerek geliyordu. Bizse keçi sakallı zındık amcaya aldırış etmeden, gülerek yolumuza devam ediyorduk. Biz gidiyoruz ama yaşlı amca halen arkamızdan küfredip duruyor, tarlada çalışanlar ise geri gelmesi için kendisine sesleniyorlardı.

Biraz daha ilerleyince bir meyve bahçesine geldik. Sağımıza solumuza baktık, kimseler yoktu. Biraz meyve toplayıp ceplerimize ve kazaklarımıza koyduk. Az ileride domates, salatalık ve acur topladık. Topladıklarımızı elbiselerimize silerek yemeğe başladık. Tabii bir de tuz olsa ne hoş olurdu diyoruz. Bu halde ilk yemeğimizi yiyerek yolumuza devam ediyorduk. Hapishanede yediklerimizin hormonlu oldukları her halinden belli oluyordu. Doğal, dalında kopardığımız taze meyve ve sebzelerin tadı çok daha başkaydı.

Aşağı-yukarı 10 kilometrelik bir yol yürüdük. Akşam üzeriydi. Güneş dağların arkasından kaybolmuştu, gözükmüyordu. Şehirlerarası bir yola geldik. Araba bekleyen insanlar vardı, yolun kenarında durak gibi bir yerde. Bunları dikkatlice izlemeye koyulduk. Biraz uzaklaşarak yolu geçtik. Yoldan 400-500 metre

uzaklaşınca bir akarsuya geldik. Burada çimlerin üzerinde oturup topladıklarımızın bir kısmını yıkayıp yemeğe başladık. Çok yorulmuştuk. Oturur oturmaz bütün ağrılarımız ayaklarımıza ve bacaklarınıza hücum etti. Ayaklarımız şişmiş ve patlamıştı. En fazla da Dergo'nun ayakları şişmiş ve patlamıştı. Hava biraz kararıncaya kadar oturup dinlendik. Ayaklarımızı yıkamak ve biraz dinlenmek, karnımızı doyurmak bize epey enerji vermişti.

Bu sırada helikopter sesi duymaya başladık. Hemen birbirimize sokulduk. Adeta tek bir insanmış gibi bir görüntüye büründük. Yerimiz çıplaktı. Aradıkları üç kişi. Üçümüzü bir arada görürlerse kesin şüphelenirlerdi. Bölgede bizden başka da insan yoktu. Yolda geçen arabaların gürültüsü ve ışıklarından başka. Hapishanenin üzerinden kalkan iki helikopter dağa doğru uçuyordu. Gürültüsünden ve ışıklarından rahatlıkla görebiliyorduk, iki tanesi de bize doğru geliyordu. Tam 50-100 metre ilerimizde oldukça alçak bir seyirde yanımızdan geçip gittiler. Bunu, firarın anlaşıldığına yorduk. Hapishanenin bulunduğu bölgeden dört tane helikopterin aynı anda havalanması; iki tanesinin hapishanenin arkasında bulunan dağlara yönelmesi ve iki tanesinin de ovayı taramaya başlamasının başka bir izahı olamazdı.

Çorap ve ayakkabılarımızı giyerek kalktık heyecanla ve hızla yola koyulduk: Yolcu yolunda gerek. Düşman her yerde. Karada ve havada bizi arıyor. Kaçış ve kovalamaca anı başladı. Artık hava iyice kararıyordu. Tek güvencemiz karanlıktı. Bizi düşmanın pençesinden kurtaracak, zulmünden saklayacak ve koruyacak olandı karanlık. Konya Ovası'nın bataklık olduğunu duymuştuk. Bu bataklığı kurutmak için kanallar açmışlardı. Bu kanalların birisine geldik. Kanalı geçmek için bir köprü aramaya başladık. Bir köprü bulduk, köprüden geçtik. Kanalın öbür yakasına geçip kanal boyunca toprak ve çakıl yoldan yürümeye başladık. Bir saat kadar yürüdük. Ancak karanlıktan hangi tarafa yürüdüğümüzü bilemiyorduk. Yine bir köprüye geldik. Korek; "Ben size bir şey söyleyeyim mi? Ama yine bana gülmeyin. Bizim biraz önce geçtiğimiz köprü bu" dedi.

-Nasıl olur? O kadar yol yürüdük.

-İnanmıyorsanız bakın, bu benim attığım çubuktur.

Gerçekten de öyleydi. Bir saati aşkın zaman boyunca hep aynı yerde dolaşıp durmuştuk. Tekrar geldiğimiz istikamete doğru yürüdük. Biraz önce kanal boyunca yürürken bir asfalt yola rast gelmiştik. Bu asfalt yola geldiğimizde bir arabanın geldiğini gördük. Görünmemek için tarlaların içine kaçtık. Bu arada yine yönümüzü kaybetmiştik. Geri dönüp asfalt yolu tekrar bulmak için yürüdük. Artık asfalt yolu takip ederek gidecek, araba sesi duyar ya da bir ışık görürsek yoldan uzaklaşıp saklanacaktık, tehlike savuşana kadar. Geri dönüp asfalt yolu bulduk.

Asfalt yolu kaybetmemek kaydıyla bir kanal boyunca bir saatten fazla yürüdük. Yürüdüğümüz yöne doğru dağın dibinde bir şehrin ışıkları yanıyordu. Bu ışıkları hedef alarak yürüyorduk. Bir iki kez araba geçti. Her seferinde kendimizi taş, ot, toprak ve çamur demeden yere atıp saklandık. Bu arada espri de yapıyorduk. Keşke sık sık araba gelse. Arabaların sayesinden yatıp dinleniyoruz. Araba geçince tekrar kalkıp yürümeye başlıyoruz.

Ovada yoğun bir ışık gezintisi vardı. Bu kadar ışığı, ya traktörlerle toprak sürüyorlar ya da avcılar ava çıkmışlardır diye yorumladık. Konya Ovası'nın ve bataklıkların avcıların mekânı olduğunu daha önce duymuştum. Safiye teyzemin kocası İsmet Eflatun, Konya Ovası'ndaki av maceralarını sık sık anlatıp dururdu. Oysa iki tahminimiz de doğru değilmiş. Devlet, bütün köylerde traktörü olanları bizi arayıp bulmaları için seferber etmiş gece boyunca. Sayısı küçümsenmeyecek oranda köylü de bu arama-tarama seferberliğine katılmışlar. Dini gericiliğin yoğun olduğu Konya'da halk potansiyel olarak komünist avcılığına hazırdır. Devlet, özel bir çaba harcamadan "din düşmanlığı" propagandasıyla köylüleri harekete geçirebilirdi.

Burada ara verip, bizden sonra hapishanede olup bitenlere dönecek olursak... Akşam saat 17.00'de tutuklular havalandırmadan içeri alındıklarında sayılarak alınıyorlardı. Bini aşkın tutuklu vardı. İlk sayımda 4-5 kişi eksik çıkıyor. Gidip kayıtları gözden geçiriyorlar. Sevke, hastaneye, başka yere, mahkemeye ve hücreye gidenlerin toplamını çıkarıyorlar. Ancak yine eksik çıkıyor sayı. Belki yanlış saydık diyorlar. Saat 19.00'da ikinci kez sayım yapıyorlar. Yine eksik var. Bu kez üç kişi. Bu sefer nöbetçi subayın denetiminde sayıyorlar yine 3 kişi eksik. Hasan

Onbaşı gece bizi görmüş olmasından dolayı firarı hemen anlıyor. Ama hiç sesini çıkarmıyor. Çıkarsa suçu açığa çıkacak. Tutuklulara bizim nerede olduğumuzu soruyor. Tutuklular bilmediklerini söylüyorlar. Bunun üzerine kesin emin oluyor bizim olmadığımızdan. Ancak Gege'nin adını çıkaramıyor. Çavuşlara ve nöbetçi subaya Dergo ile Korek'in adlarını söyleyerek yokturlar diyor. Hemen "Dergo ile Korek nerede?" diye soruyorlar. Kimse cevap vermiyor.

İki kişinin isminin zikredilmesiyle birlikte bizim yoldaşlar diğer örgütlere firarı açıklıyorlar. Ancak nerede ve nasıl kaçtığımızı söylemiyorlar. Onlar da "Bizim haberimiz yok. Bize de söylemediler. Bugün biz de görmedik, Dergo, Gege ve Korek'i. Biz kaçmış olabileceklerini düşünüyoruz" diyorlar. Herhangi bir saldırı sırasında kimin haberinin olduğunun bildirilmemesi için böyle bir açıklama yapıyorlar. Bunun üzerine tutuklularda bir telaş, heyecan ve kıpırdama başlıyor. Bize zaman kazandırmak ve firar alarmını geç verdirmek için biraz da tutuklular oyalamaya çalışıyorlar idareyi. Bazen kızarak, bugün bir sayımı beceremediniz diye çıkışıyorlar.

Gardiyanlar, nöbetçi subay eşliğinde isim okuyarak ve resim kontrolü yaparak sayım alıyorlar. Sonuçta Gege, Korek ve Dergo'nun olmadığı anlaşılıyor. Herkesi yemekhanelere topluyorlar. Hapishaneyi didik arıyorlar ama bizi bulamıyorlar. Bunun üzerine firar alarmı veriliyor.

Hapishane kuşatılıyor. Hapishanenin arkasında 5-6 kilometrelik bir mesafede çıplak bozkır ve bir dağ var. İki helikopter kaldırıyorlar. Önce hapishanenin üstünden dağı sonra da ovayı taramaya yöneliyorlar. Sonrasında da karanlık çökmüş olduğundan arama faaliyetini daha fazla sürdüremeden hapishane bölgesine dönüyorlar.

Hapishane müdürleri, görevli subaylar ve bütün personel; gündüz ve gecenin nöbetçilerinin tamamını gözaltına alıyorlar. Yeni bir askeri birlik gelip hapishaneye girerek saldırı gerçekleştirirdi. Önce faşistlerle devrimci dosyalardan yargılanan tutsakları birbirlerinden ayırıyorlar. Üçüncü katı komple faşistlere veriyorlar. Bir koğuş, bir yemekhane ve mescit bulunuyordu bu katta.

Gardiyanların gösterdiği ve öne çıkmış devrimcilere işkence yapıyorlar. Mamak ve Diyarbakır benzeri bazı yaptırımları dayatmak istiyorlar. Bir kısmı kabul ediyor ama bir kısmı yeni yaptırımları kabul etmiyor. Hapishanenin eski koşullarından birçok değişiklikler oluyor. Hak ve kazanımların önemli bir kısmı gasp ediliyor. Havalandırma saatleri ayrılıyor. Faşistler sabahleyin çıkınca devrimciler öğleden sonra çıkıyorlar. Faşistler koridorda olduklarında, lavabo ve tuvaletleri kullandıklarında devrimcilerin yemekhane kapıları kapalı oluyor. Gardiyanlara "emret komutanım" diye esas duruşta cevap verilmesi, yemekhane ve yatakhanelerin temizlenmesi ve düzeltilmesi işlerinin tutuklulara yaptırılması gibi yeni uygulamalar devreye sokuluyor. Uygulamaları kabul etmeyenlere baskı ve işkence yapılıyor.

Bir köye yaklaşıyorduk. Asfalt yol köyün ortasından geçiyordu. Çakıl taşlarının üzerinde yürüdüğümüzden ayaklarımız ses çıkarıyordu. Köyün hemen yakınında viraj gibi bir yere geldik. Az biraz ilerledik. Bazen köpek sesleri geliyordu. Böcek ötüşleri ve ıslık gibi sesleri duyuyorduk. Çok uzak değil, 100-150 metre kadar ilerimizde tüfek ve postal sesleri duyduk. Ortalık zifiri karanlıktı ve göz gözü görmüyordu. Hemen kendimizi şarampolden yolun sağına attık. Çalıların arasına daldık. Yerler çamur. Biraz bekledik. Ne olduğunu kesin olarak anlamaya çalıştık. Yanılmış olabilir miydik? Yeni bir ses duymadık. Belki yanlış duymuş olabileceğimizi düşündük. Eğer askerler olsaydı kesin bizi görürlerdi. Hem yürürken ayaklarımız ses çıkarıyordu hem de koşarken ses çıkarmıştık. Peşimize düşen yoktu. Belki köylülerin herhangi bir tarım aletine bağladıkları bir hayvan olabilirdi. Hayvanların çıkardığı bir ses olabilirdi. Ama her şeye rağmen tekrar yola dönmedik. Ekili toprağın arasında çamurlara bata bata yola devam ettik. Üstümüz başımız çamur içinde kaldı. Belden aşağı ıslandık. Ayaklarımız ayakkabının içinde vıcık vıcık çamur. Artık yürüyecek durumda değiliz. Aşırı derecede yorulmuşuz. Ayaklarımız artık bizi taşıyamıyor. Ayaklarımız aşırı yüke isyan ediyor. Biraz daha zorlasak ayaklar başa isyan edecekler. Firara hazırlık için yaptığımız koşu, spor ve bacak kaslarımızı kuvvetlendirme hareketleri açık, stresli ve özgür havada, arazide hiçbir işe yaramadı.

Engebeli yollar ve açık hava insanı oldukça yoruyor. Aç olmak ve vucut direncinin azalması çabuk dökülmemizi beraberinde getiriyordu.

Biraz daha yürüyünce hem üşüdük hem de yorulduk. Artık şafak atıyordu. Bir çalılık, bahçe ve sap yığını bulup yatmak ve dinlenmek istiyorduk. Tabii bu arada da gündüz yürümeyecek gizlenecektik.

Bir sap yığını bulduk. Bu sap yığınının içine girdik. Isınınca uyuduk. Uyandığımızda güneş doğmuştu. Bir tek havadan görünebilecek şekilde bir yer yapmıştık. Güneşin altında yığının içinde uzandık. Sap yığınının arkasında yüksek ağaçların olduğu sazlık ve bataklık bir yerdi. Arka tarafta gelinecek bir yer yoktu. Ön tarafta ise büyük bir frez tarlası vardı. Üçgen şeklinde büyük tarlanın iki tarafı kapalıydı. Bir tek karşı cephemiz açıktı.

Biraz dinlenmiştik. Ayaklarımız sızlıyordu. Ayakkabılarımızı ve çoraplarımızı güneşin önünde kurutmak için çıkardık. Karnımız zil çalıyordu. Hele susuzluk hiç mi hiç çekilmiyordu. Tam bu sırada arka taraftan bir motor sesi duyduk hemen yakınımızda. Arka taraflarda bir motorun geliyor olabileceğini düşündük. Sesin giderek yaklaştığını hissettik. Eğer gece duyduğumuz gürültü, askerlerin ise bizim bu civarda olduğumuzu muhtemelen biliyorlardı. Bunun için bu bölgeyi aramaya geliyor olabilirlerdi. Çünkü gürültü tek bir motorun gürültüsüne benzemiyordu. Oldukça çok, kalabalık ve yüksek bir gürültüydü. Arka tarafımızdan emin olarak kendi aramızda konuşuyorduk ve yorumlar yapıyorduk. Çok yüksek değil, hemen üstümüzden bir helikopter geçti. Yüksek ağaçlar olmasaydı belki bizi görebilirlerdi. Ağaçların gölgesinden gelen helikopter orada bir sap yığınının olduğunu fark etmezdi. Ağaçlardan dolayı özel olarak dikkat etmezse farkında olamazdı sap yığınının içinde insan olduğunu.

Arama-tarama operasyonunun tekrar yoğun olarak başladığına yorduk biz bunu. Çoraplarımızı ve ayakkabılarımızı giydik. Ayaklarımız ayakkabılara zor sığıyordu. Islanmış ve çamurlu ayakkabılar temizlenmeden güneşin önünde kuruyunca sertleşmiş daralmışlardı. Ayaklarımız şişmiş, patlamıştı. Zor-bela, acı çeke çeke ayakkabıları giydik. Hazır ve daha dikkatli bir vaziyette, havadan da tam görünmeyecek şekilde yerimizi sağlamlaştırarak

beklemeye başladık. Elbiselerimiz de kurumuş, ıslaklık kalmamıştı. Belimize doğru hafif bir nem vardı. Pantolonlarımızdaki kurumuş çamuru ellerimizle biraz çitileyerek temizlemeye çalıştık.

Bu kez de yakınımızda köpek havlaması ve çan sesi duymaya başladık. Yakınımızda bir sürünün olduğunu, çan sesinin bu sürüden geldiğini, köpeğin ise çoban köpeği olduğunu düşündük. Yanımıza yaklaşmamalarını diliyorduk. Çünkü çoban köpeklerinin hisleri kuvvetlidir. Bulunduğumuz yeri rahatlıkla çıkartabilirler. Koyun sürüsü bulunduğumuz yerin önündeki freze girdi. Yerimizden çıkmadan izlemeye başladık. 100-150 tane koyun, semeri yüklü olan bir eşek ve iki tane de çoban köpeği vardı. Ancak çoban henüz ortada yoktu. Koyun sürüsü tarlaya dağılarak yayılıyordu. Biraz sonra çoban da geldi. Köpeklerden birisi havlayarak çobanın yanına gitti. Çoban, sırtı bize dönük bir vaziyette yaslanarak oturdu. Köpeklerden biri de yanına yattı. Diğer köpek ise burnunu yere sürterek ve yerleri koklayarak bize doğru geliyordu.

Bu şekilde görünmenin iyi olmayacağını düşündük. Yerimizden çıkıp çobanın yanına gitmeyi kararlaştırdık. Çobana anlatmak için bir hikâye düşündük. Kayserili üç öğretmendik. Av meraklısıydık. Tipimizden, elbiselerimizin görüntüsünden ancak böylesi uygun düşüyordu. Keklik ve ördek avına gelmiştik. Akşam dönecektik. Ancak arabamız bozulduğundan dönemedik. Uğraştık ama yapamadık. Mecburi sabah olmasını bekledik. Yakın bir köy ya da kasabada bir tamirci bulmamız gerekiyordu veya bozulan parçayı almamız gerekiyordu. Bir arkadaşımızı da arabada bırakmış olacaktık.

Yerimizden çıktık ve çobana doğru yürümeye başladık. Sırtı dönük olduğundan bizi görmüyordu. Köpek bizi görünce havlamaya başladı. Çoban hiç aldırış etmedi. İkinci köpek de havlamaya başlayınca döndü ve ayağa kalkarak bizi gördü. Çağırdığı köpekleri çobana doğru havlayarak döndüler.

-Selamünaleyküm hemşerim.

-Aleykümselam. Hayırdır. Siz yabancısınız. Bu çevre köylerden değilsiniz.

-Buralı değiliz. Biz avcıyız. Arabamız bozuldu. Bir tamirci bulmamız lazım. Veya arabamızı çekecek bir şeye ihtiyacımız var. En yakın yer neresidir.

-Şu karşısı Çumra'dır. Yayan ancak saat 2-3 sıralarında varırsınız. Ben şu karşı köyde kalıyorum. Orada tamirci veya bu işten anlayan birileri yok. Yan tarafta bir köy var. Yol var. Yola çıkın rastladığınız bir arabaya binip gidin. Tam bilmiyorum ama Çumra'da da istediğiniz tamirci olacağını sanmıyorum. Olsa bile buraya gelmez. En iyisi köylerde bir traktör bulup arabayı çektirin.

-O zaman bu yakındaki köye gidelim. Belki bakkalı da vardır. Yiyecek bir şeyler de alırız. Bir de traktör soralım.

-O köyde bakkal yok. Yiyecek bir şey bulacağınızı da sanmıyorum. Ben size bir şeyler vereyim. Ben nasıl olsa öğleden sonra köye gideceğim.

-Yok olmaz, senin azığını yemeyelim. Sen burada kalacaksın. Ekmek getireninde olmaz acıkırsın akşama kadar.

-Yok yok siz merak etmeyin. Ben diğer çobanlardan da alırım yiyeceğimi.

Çoban bazlama ekmek, çökelek, salatalık, karpuz, yoğurt ve su çıkardı bize. Afiyetle yemeğimizi yedik ve suyumuzu içtik. Can geldi hepimize. Bir yandan da sohbet ediyoruz. Pek acele eden bir halimiz yoktur. Herif hoş sohbet birisine benziyor. Bu ıssızlıkta tek başına bulmuş birilerini, sevinerek ekmeğini paylaşıyor ve sohbetini ederek gününü dolduruyor. Çobanın bütün hayat hikayesini dinledik. Yoksulluğun, ezilmişliğin bütün izlerini yüzünde ve yaşadıklarında görebiliyorduk.

Tam bu sırada sabah giden helikopter geri döndü. İlkinde olduğu gibi birbirimize sokulduk. Uykusuzluktan ve çamurdan ne yakışıklı olduğumuzu söyleyerek birbirimize takılıyoruz. Ama yüreğimiz de ağzımızda. Çıplak arazinin ortasında tepemizde helikopter. Üstelikte bizi 'avlamaya' çıkmış bir helikopter. Çobanın nereli olduğunu sorarak dikkatini helikopterden uzaklaştırmak istedik. Helikopter yanımıza gelince biraz yana doğru saptı. Yoksa kesinlikle bizi görürdü. Belki de etrafımızdaki koyun sürüsünden bizi pek fark etmediler. Kimbilir belki bizi de koyun

sanıp gitmişlerdir. Çünkü dik oturmamıştık. Biraz yan yatmıştık. Helikopter çekip gitti ama yüreğimizin yarısını da beraberinde götürdü resmen.

Çoban Yozgat'tan gelmiş. 3-4 yıldan beri burada çobanlık yapıyormuş. Kayserili olduğumuzu söylediğimiz için bizi biraz kendisine yakın buldu. Sıcak davrandı bize. İçini döktü. Çektiği sıkıntıları, yaşadığı acıları, karşılaştığı güçlükleri ve zorlukları anlattı bize. Ne de olsa hemşeriydik. Çevre köylerle ilgili bize bilgi verdi. Çevre köylerde elektrik ve televizyonun olmadığını da bu vesileyle öğrenmiş olduk. Çobanın evinde de radyosu bulunmuyordu. Bu yakın köylerde telefon da yoktu. Bulunduğumuz yere en yakın telefonu olan köyün mesafesi 3-4 kilometre kadardı. Ereğli'de 3 tane öğretmen arkadaşımızın olduğunu söyledik. Çobana onlara en yakın nereden telefon edebileceğimizi sorarak, Ereğli'nin yönünü ve uzaklığını öğrenecektik. Uzaklığı bilemiyordu ancak yönünü tarif etti.

Bizden şüphelenenler olsa bile telefon olan köye gidip telefon etmeleri gerekecekti. Bu uzak mesafeye de azılı bir faşist olmadıktan sonra kimse kolay kolay gitmez. Üstelik biz bu süre içinde izimizi kaybettirirdik.

Karnımız doymuş, üstümüz başımız kurumuştu. Ama arkamızda takip devam ediyordu hâlâ. Hayli dinlenmiş olarak öğleyin yola koyulduk. Düşüncemiz gündüz gözüyle Ereğli'nin yolunu bulup, ondan sonra saklanmaktı. Yolu gece takip ederek yürüyecektik. En önde Gege ve sırasıyla Korek ve Dergo olmak üzere birbirimizi 500 metre arayla takip ediyorduk. Bu arada genellikle kanalların içinden yürüyerek yol alıyorduk. Tarla üstündeki ot ve toprak yığınlarını kendimize siper ediyorduk. Bu arada Gege nerede oturursa biz de oraya gelip dinlenecektik. Tam mesafeyi kestiremiyoruz ama ileride bir tepe gözüküyordu. Yapabilirsek o tepeye kadar yürüyeceğiz, orada dinleneceğiz. O tepeden sonrasını göremiyorduk. Dolayısıyla, ileride ne olduğunu da bilmiyorduk. Hayli uzakta bir dağın olduğu görülmekteydi. Aşağıyukarı saat 16.00'ya değin yürüdük. Ayaklarımız yine bize isyan ediyordu. Bizi taşımak gibi bir niyetleri yoktu. Hepimiz tepenin yanına geldik. Küçük bir arkın içine oturduk. Arkada ne var bilmiyoruz. Hiç bir ses de duymuyorduk. Ayakkabılarımızı çıkardık.

Sırtımızı arkın bir kenarına ayaklarımızı da arkın karşı kenarına, yükseğe koyarak dinlenmeye başladık. Kanımız parmak uçlarımızdan gövdemize doğru akıyor sanki.

Tabi her durduğumuz yerde konuşuyor, durum değerlendirmesi yapıyor ve gideceğimiz yer ve zamanı ele alıyorduk. Ciddi bir tehlike daha atlatmıştık. Helikopter bizi yakalayabilirdi. Çobanın bizim hikâyemize inandığını düşünüyorduk. Yorgunluktan gözlerimiz kapanıyor ve zaman zaman dalıp uyuduğumuz da oluyordu oturduğumuz yerde. İyice dinlenip, çıkıp gideceğimiz yeri belirleyecek ve oraya varınca ve karanlık çökene kadar yürümeyecektik. Ereğli yolunun fazla uzaktan olduğunu düşünmüyorduk. Yol, görünen dağdan önce olmalıydı. Gidecek yerimiz olmadığından fazla acele etmiyorduk. İyice dinlendiğimize kanaat getirdik.

Oturduğumuz yerde sohbet ederken Korek, "Bak Dergo, senin bana bir borcun vardı. Şimdi ödeştik. Borç morç kalmadı. Tamam mı? Anlaştık mı?"

-Ben bir şey anlamadım, dedi Dergo.

-Bu ne borcu Dergo, diye sordu Gege.

-Bilmem, söyleyen Korek'tir. Kendisi açıklasın.

-Yahu sen de amma unutkanmışsın. Kayseri'de yakalandığın zaman seni kaçırmak için karakol basmaya gelmedik mi? Yolun yarısından senin karakoldan kaçtığını öğrendik ve geri gittik. Şimdi de sen beni kaçırıyorsun. Böylece ödeştik." Biraz güldük. Yorgunluğun üzerine iyi gidiyordu gülmek. Yorgunluğunu ve ağrılarını unutturuyordu insanın.

Söz konusu kaçırma olayı şöyle gelişmişti: 3 Mayıs 1980 tarihinde "Türkçülük Günü" dolayısıyla MHP, Kayseri'de Fuar Mahallesi ve Kayseri Fuarı'nın önündeki meydanda bir miting yapacaktı.

Kayseri Yeni Mahalle'nin 42 No'lu Sokağı (Fuar Mahallesi), İmar ve İskân Bakanlığı'nın inşa ettiği sosyal konutlardan oluşuyordu. Burada oturanların hepsi Dersim kökenliydiler. Polis-sivil faşist işbirliğinin Kayseri'de estirdiği faşist terör en üst boyuta tırmanmış ve hatta kitlesel katliamlar düzeyine kadar gelmişti.

Faşistler bu semte ve etrafındaki sokaklara giremiyorlardı. Burası Hareketimizin denetimindeydi. Buradaki devrimci çoğunluk bizim sempatizanlarımızdı. Aynı zamanda Korek ve ailesi de bu mahallede oturuyorlardı.

Kayseri Valisi Babür Ünsal, MHP'li azılı bir faşist militandı. Kayseri'ye gelişiyle faşist terör tırmandı. Bombalamalar, kundaklama, cinayet, çatışmalar, taramalar, katliamlar, suikastlar, işkenceler, sürgünler, işten atmalar, kurşunlamalar hız kazandı. Vali Kayseri'ye gelir-gelmez devrimci ve demokratların gittiği Fevzi Çakmak Mahallesi'ndeki Çalışkanlar Kıraathanesi'ni MHP'li faşistlere taratarak 7 devrimci ve demokratın öldürülmesine imza attı. Devamında faşist Valinin desteğiyle sivil-resmi faşist işbirliğiyle faşist ve faşist devlet terörü şehri kasıp kavurdu. Şehrin devrimci demokrat halkı ve devrimci örgütleri, devlet ve sivil faşist terörün karşısında faşist terörü geriletecek, dağıtacak düzeyde fazla bir direnç gösteremedi. Şehir adeta faşistlerin egemen olduğu bir duruma geldi. İlerici, devrimci ve demokratların gittiği demokratik kitle örgütler vb. kurumları kapatıldı.

İşte bu azılı katil faşist vali, MHP'li ülkücü faşistlerin eline bir belge tutuşturarak Kayseri'nin her yerinde duvar yazılaması, bildiri dağıtma ve afiş asma eylemlerini bekçi ve polislerin denetiminde veya koruyuculuğunda rahatlıkla yapmalarını sağlayan bir belge tutuşturdu.

Miting, Fuar Mahallesi'nin önündeki meydanda yapılacaktı. Sabahın erken saatlerinde 50-60 kadar faşist meydanı süslemeye gelmişti. Niyetleri bu mahalleye yazılama ve afişleme yapmak, bildiri dağıtmaktı. Bu şekilde mahallenin nabzını ölçecekler ve büyük ihtimalle de mitingden sonra mahalleye saldıracaklardı.

Biz, mahalleye saldırı olabileceği olasılığını göz önüne alarak bütün silahlarımızı buraya getirdik. Aşağı-yukarı bize ait olan her eve silahlı bir kişi yerleştirdik. Saldırı anında faşistlere karşı sonuna kadar direnilecek ve mahalle korunacaktı.

Sabahın erken saatlerinden itibaren yaşlı-genç, kadın ve çocuklar sokakta olacak, gezinecekler ve kapılarının önünde oturacaklardı. Erkekler ise çatışma başlamadan ortalıkta görünmeyecekler. Bu plan harfiyen uygulandı. Erken saatlerde önce faşist

bir grup erken saatte alana geliyor ve kadınlar ve çocuklar hep beraber bu gruba saldırıyor. Önlerine kattıkları faşist güruh malzemelerini bırakıp kendilerini araziye vurarak kaçıyor.

Bu kez alanı süslemeye kalabalık gelen faşistler; polislerin ve bekçilerin desteğiyle işlerini bitirdikten sonra mahallede hava atmak için grup halinde sokağa giriyorlar. Kadınlar bu faşist güruhu da önlerine katarak meydana kadar kovalamışlardı. Bunların kaçtıklarını görünce meydandakiler de hep beraber alan terk edip, arkalarına bakmadan tabana kuvvet kendilerini tarlalara vurup kaçıyorlar. Alandaki süsler ve pankartların bir kısmı yırtılıp parçalanıyor.

Tekrar, üç faşist ve bir bekçi sokağa girmiş, yazı yazacaklar. Nöbet bekleyen, kadınlar ve çocuklar yazılama yapmalarını engelliyor. Bekçi müdahale ediyor. Gelişmelerden haberim oldu ve hemen olay yerine geldim. Baktım bir tane faşist yazı yazıyor.

-Ne yapıyorsunuz?

-Yazı yazıyoruz. Sayın valimizin izni var.

-Buraya yazamazsınız. Biz istemiyoruz. Çünkü burada biz yaşıyoruz. Biz istemedikten sonra yapamazsınız. Terk edin burayı, yoksa sizi buradan atmasını biliriz.

-İşte valinin izin belgesi.

-Faşist katilin izin belgesini tanımıyoruz. Defolun buradan.

-Sen kimsin? (Bunu soran bekçiydi)

-Benim kim olduğum önemli değil. Bu mahalleden yaşıyorum. Duvarlarımızı kirletmenizi istemiyorum. Biz istemiyoruz o kadar. Buradan gideceksiniz.

-Bak, valinin izni var ve ben de görevliyim, dedi bekçi.

Bekçinin elindeki kâğıdı alıp yırttım. "Sizi de, valiyi de..." diyerek bağırmaya başladım. Bu arada etrafımızda epeyce kadın ve çocuk birikmişti. Boya kovasını alıp birinin kafasına boca ettim. Bunun üzerine kadınlar ve çocuklar da saldırdılar. Faşistler eşyalarını alıp tabana kuvvet kaçıp gittiler.

Olay yerinden ayrılarak, mahallenin ortasındaki dört yola geldim. Yolda karşı tarafa geçtim. Bu arada bir ekip arabası geçti. Bekçi düdük çalıp ekibi durdurdu. Beni işaret etti. Bir ka-

pıdan avluya giriyordum ki, polisler beni çağırdı. Ben hiç aldırış etmeden yola devam ettim. Üstümdeki silahı kapının önünde oturan bir kadının kucağına bıraktım. Bir-iki sur atlayarak bir sur duvarının dibinde saklandım. Polisler önümü ve arkamı tutmuşlardı. Kadınlar hedef şaşırtmak için yanlış yön göstererek "şuraya kaçtı" dediyseler de etrafı sardılar. Bahçeleri arayarak buldular. Kollarıma girip ekip arabasına bindirdiler. Bekçi olanları anlattı. Bense, yalan söylüyor dedim.

-Niye kaçıyordun?

-Korktum, kaçtım.

İsmimi yazdılar ve kısa bir tutanak tuttular. Arabanın etrafı kadın, erkek ve çocuklarla dolmuştu. Herkes bir şeyler söylüyordu. Bekçiyle birlikte beni götürüp Fuar'ın içindeki Fuar Karakolu'na teslim ettiler. Üstüm başım arandıktan sonra nezarethaneye koydular. Karakol komiseri "Bir şey olmaz, mitingten sonra gerekeni yapar, seni bırakırız" dedi.

Bu iki olaydan sonra miting alanına asker getirtiliyor. Mahalleye girişleri engellemişler. Miting alanına gelen faşistler su ve tuvalet ihtiyaçlarını karakolun tuvaletinde gideriyorlardı. Her gelen nezarete de bakıyordu.

Faşistler, faşist valinin işkenceci ekibine haberi uçurmuşlar. Bu işkence timinin adı "Baba Ekibi"ydi. Kayseri-Yozgat yolunun üzerinde bulunan Yuva isminde boş bir fabrika vardı. Bu fabrika "Baba Ekibi"nin işkence merkeziydi. Kayseri'deki bütün olayların arkasında bu ekip vardı.

Beni nezarete koyduklarında komiser, "Suçunu soran olursa hırsızlık şüphesi dersin. Tutanağı da öyle tut" dedi. Baba lakaplı aynı zamanda işkence tim şefi olan işkenceci polis Ahmet Uzunoğlu karakola geldi. Komisere, "Burada bir komünist varmış. Nerede?" diye sordu. Komiser, "Bizde böyle biri yok. Sadece hırsızlık şüphesinden birini buraya getirdiler" dedi. İşkenceci başı nezaretin kapısına gelip "Suçun ne?" dedi. Hırsızlık şüphesi dedim. "Neyse şu miting bitsin. Sana vali beye küfretmenin ne demek olduğunu göstereceğiz. Bakalım o zaman da hırsızlık iddiası diyecek misin?"

İşkenceci başı Ahmet Uzunoğlu, yaptığı işkencelerden, estirdiği faşist devlet teröründen dolayı 12 Eylül askeri faşist darbesinden sonra cuntanın başı katil Kenan Evren'in elinden ödül alan bir işkenceci polisti. TRT, ödül törenini birkaç kez görüntülü haber olarak verdi.

Karakolda görev yapan ve mahalleden oturan Dersim kökenli Turabi adlı bir bekçi vardı. Bekçi Turabi, "Korkma, komiser seni vermeyecek. Kürt Kazım telefon etti. O geliyormuş" dedi. Yine mahalleden Dersimli bir trafik polisi vardı. Bekçi Turabi'ye "Sakın ha kimse beni tanıdığını söylemesin" dedim. İlgilenmek istiyorlarsa mahalleden alındığım için ilgilensinler.

Kürt Kazım'ın (Kazım Yeşil) bir oğlu Devrimci Halkın Birliği gazetesini yakalattığından dolayı Elazığ'da hapishanede yatıyordu. Bir kızı bizim yoldaşımızdı ve bir yoldaşımızla da nişanlıydı. Kayseri'de iki tane kabadayı vardır. MHP'lilerin kabadayısı Şemseddin, CHP'lilerin ise Kürt Kazım'dır. Kürt Kazım, Fuar içinde olan iki gazinoyu da çalıştırmaktaydı.

Kürt Kazım beni çocukları kadar seviyordu. Yaşlı adam benim yakalandığımı duyunca oturup ağlamış. "Gidip Dergo'yu almadan gelmeyeceğim" demiş. Ayrıca mahalleden birinin alınması da çok zoruna gitmiş. Polislerin çoğu kendisinin gazinolarında avantadan yiyip içiyorlar. Karakoldan içeri girince direk nezaretin önüne geldi.

-Len Dergo (bana böyle hitap ederdi) sen ne yaptın yahu? Sana işkence ettiler mi? Bir şey yaptılarsa söyle bana onların anasını, avradını...

-Kazım Abi, bana bir daha burada Dergo deme.

-Len oğlum, ben varken sen ne diye korkuyorsun?

-Tamam git komiserle konuş. Ama beni tanıdığını sakın söyleme. Sadece mahalleden alındığım için ilgilendiğini sansınlar.

Trafik polisi gelip Kürt Kazım'ı alıp götürdü. Komiserin odasına girdiler. İçeride bağır, çağır konuşuyor. Komiserle karşılıklı konuşmaları biraz sürdü.

Nezarethanenin kapısı tahtadandı, elek tel ile kapatmışlardı. Asma kilitle kilitleniyordu. Asma kilidin takıldığı halkaların

ağaca saplı uçları tahtaya uzun geldiğinden iç taraftan bükülmüş ve tekrar ağaca saplanmıştı. Basit bir aletle bu uçları doğrultup kilidi sökebilirdim. Buradan kaçabilmenin mümkün olduğunu düşündüm. İçeride aranırken bir çivi buldum. Bu çiviyle uğraşıp tahtaya saplanmış uçları çıkarıp tekrar doğrulttum. Kapıya asılsam kilit boşa çıkacaktı. Biraz asıldım. İç taraftaki uçlar kaybolduları. Kürt Kazım komiserin odasından çıkıp yanıma geldi.

-Len Dergo, komiser söz verdi. Miting bittikten sonra seni bırakacak. Polis de içeridedir. Hiç korkma.

-Tamam sağol Kazım Abi. Benim yanımda durma. Sen yine komiserin yanına git otur.

-Yok len yok, ben gitmem. Senin yanında kalacağım. Len doğru söyle, sana işkence yaptılar mı bu faşist köpekler? Len bir şey istiyon mu?

-Kazım Abi saat öğleni geçti. Akşamdan beri hiç birşey yemedim. Git yengeye söyle bir şeyler hazırlasın al getir.

-Hemen gidiyorum. Yengene söyleyeyim senin sevdiğin kızarmış tavuktan yapsın. Akşam tavuk getirmiştim. Başka birşey istiyon mu len?

Kazım Abi'yi gönderdim. Bekçi Turabi geldi.

-Miting dağılacak. Ben dışarı çıkıyorum. Sen kapının önünde durma. Dip tarafa git otur. Fazla gözükme, deyip gitti.

Bunu fırsat bilip kapıya asıldım ve kilit boşta kaldı. Kapıyı açtım. Önce karşı odaya daldım. Elbiselere, sağa-sola baktım silah yoktu. Sokaklarda çalışan bir kadın orada bankın üzerinde yatıyordu. Sonra pencereyi açarak dışarı çıktım. Arka taraftan fuarın içine dalarak koşmaya başladım. Surları aşıp tarlaların içinden var gücümle koşmaya başladım. Argıncık Mahallesi'nin içine kadar koştum. Üstüm, başım çamur içinde kaldı. Üç kilometre kadar gittikten sonra bir öğretmen arkadaşın evine vardım. Hiçbir şeyden haberleri yoktu. Faşistlerin beni kovaladığını söyledim. Banyo yaptım. Elbiselerimi değiştirdim. Hemen yengeye elbiselerimi yıkamasını söyledim. Buradan çıkıp başka bir öğretmen arkadaşın evine gittim.

Ben bunları yaşarken, Korek ve iki yoldaşımız iki büyük ve bir de küçük silah alarak beni kaçırmak için karakol baskınına geliyorlar. Arka taraftan fazla yüksek olmayan surlardan içeriye atlayarak fuara girmişler. Karakolun karşısında ağaçlık bir bölüm vardı. Buranın içinde kendilerini kamufle etmişler. Karakolun önündeki grubun gitmesini bekliyorlar. Bu arada miting de sona ermiş, faşistler toplu halde şehrin merkezine doğru gidiyorlar. Bekçi, polis ve askerler de toplu halde peşleri sıra yol alıyorlar.

Kürt Kazım Abi yemek hazırlatıp bir tepsinin üzerine koymuş, benim yemem için alıp karakola getirmiş. Komiserin odasına götürmüş. Komisere, "Çağırsınlar çocuğu, soğumadan gelip yemeğini yesin" demiş. Komiser, Bekçi Turabi'ye beni getirmesini emrediyor. Bekçi Turabi gelip nezarethaneye bakıyor ki kapı açık. Benim tuvalette olduğumu sanarak içeriye tuvalette diyor. Aradan yarım saat geçiyor. Kürt Kazım Abi;

-Len Turabi n'oldu bu adam. Yemek soğudu. Bir şeye yaramaz. Çağırın şunu.

Bekçi Turabi tuvaletin kapısına vuruyor, "Kimse var mı?" diye sesleniyor. İçeride ses yok ve cevap veren olmuyor. Kapıyı açıyor bakıyor ki kimse yok içeride. Yüreğini hemen bir korku dalgası kaplıyor. Geliyor komisere "Adam yok!" diyor.

-Kızarak soruyor komiser. "Nasıl yok? Kapıyı kim açtı oğlum?"

-Bilmiyorum amirim diyor, bekçi.

-Oğlum anahtarlar sende değil mi?

-Bende! Bende ama ben açmadım amirim!

Gelip kapıya bakıyorlar telaş ve heyecanla. Kapının kilidi boşlukta sallanıyor. Benim firar ettiğimi bu şekilde öğreniyorlar. Hemen bir tutanak tutuyorlar. Tutanağa göre benim suçluluğumu gösterecek herhangi bir delil olmadığından ve ayrıca şikayetçi kimsenin de bulunmaması ve karakola teslim eden ekibin de ne tutanağında ne de beyanında suç içeren bir şey ifade etmemesinden dolayı serbest bırakılmıştır mealinden bir belge düzenliyorlar. Trafik Polisi ile Kürt Kazım'ı işin içine katmıyorlar. Fuarın içinde sağa-sola bakıyorlar ama bulamıyorlar tabii beni.

Kürt Kazım tepsiyi tekrar alıyor ve küfür basa basa mahalleye dönüyor. Bizimkiler bir terslik olduğunu anlıyorlar. Tam bu arada beni kurtarmak için karakola baskın yapılacağından haberi olan başka bir yoldaş gelip Korek ve diğer iki yoldaşı buluyor. "Gelin Dergo kaçmış" diyor. Bizimkiler de bir neşe bir neşe ağızları kulaklarında mahalleye dönüyorlar. "

Mahallede şenlik havası. Herkes Polat'ın bakkalının önünde toplanıyor. Gazoz ve bira içerek kutlama yapıyorlar. Sevinç çığlıkları atıyor, yorumlar yapıyorlar. Fakat, Kürt Kazım benim şahsımda devrimcilere ana, avrat küfür ediyor.

-Kaçmasına gerek yoktu. Zaten bırakacaklardı. Ben O'nu almadan kesinlikle gelmezdim. Az kalsın benim, komiserin, polisin ve bekçinin başını yakacaktı. Biz kendisine iyilik yapmak ve kurtarmak istiyoruz. O bizi topun ağzına koyuyor. Len Kürt Kazım'a bu yapılacak şey mi? Len söyleyin O'na, mahalleye gelmesin. Görürsem kendi ellerimle teslim edeceğim.

Böyle demesi üzerine bizim gençler kızıyorlar. Aralarında bozuşuyorlar. Bizim gençler de Kazım Abi'nin hak etmediği bir sertlikle üzerine yürüyorlar. Tabii Kürt Kazım'ın bütün söyledikleri gerçek değildi. Korktuğu doğruydu. O anki kızgınlıkla söylenmiş sözlerdi. Sonra evine gidip sorduğum da;

-Len Dergo, sen bunlara inanıyor musun? Sen beni bilmiyor musun? O anda kızmışım ve korkmuşum. Benim her zamanki halim. Ağzım söyler ama yüreğim söylemez. Sonra ben oğlumun yüzüne nasıl bakarım.

-Ama Kazım Abi senden rica ediyorum. Devrimcilerin namusu sokakta değildir. Her önüne gelenin, devrimcilerin anasına ve sevdalısına küfretme hakkın yoktur. Senin niyetinin bu olmadığını biliyorum, seninki bir ağız alışkanlığından. Bir daha devrimcilerin namusuna hangi nedenle olursa olsun dil uzatma.

-Len Dergo, ben nasıl kıyarım devrimcilere, ben nasıl küfrederim benim ağzım öyledir, konuşmam öyledir.

Sonra "Baba ekibi" beni almak için geliyor. Komiser bir şeyim olmadığı için bıraktıklarını, ayrıca getiren ekibin de mitingden sonra beni bırakmalarını söylediklerini söylüyor. Ancak

o sırada beni yakalatan bekçi geliyor ve beni bırakmadıklarını, kaçtığımı söylüyor. Buna rağmen olayı orada kapatıyorlar.

Beni yakalayan ekip bekçinin düdüğü üzerine yakaladı ama niçin yakaladıklarını bilmiyorlardı. Tedbir olarak karakola getirdiler ama ilgilenmeyeceklerini de komisere söylediklerinden anlaşılıyor. Kürt Kazım ve diğerlerinin gelişiyle birlikte komiser beni sorgulamayı da düşünmüyor.

Evine gittiğim hocayı mahalleye gönderdim. Durumu öğrenmesini istedim. Büyük olasılıkla mahalleye operasyon yapacaklarını düşünüyordum. Olanları öğrenip ona göre bir plan yapacaktım. Hoca gidince ben de evden çıktım. Geri döndüğünde bir süre izledim ve evin etrafını gözledim. Herhangi bir şüpheli ve olumsuz durum yoktu. Tekrar eve girdim. Hoca beni evde bulmayınca çok endişelenmiş. Beni görünce yeniden sevindi. Evde benim olmayışımı başıma bir olumsuzluğun geldiğine yormuş. Mahallede herhangi bir olumsuzluğun olmadığını ve her şeyin normal olduğunu belirtti.

-Bizim Korek beni kaçırmaya gelmiş, bunun için ben kendisine borçlu kaldım. Şimdi planladığımız bu planla da ben kendisini kaçırmış oluyorum. İşte sözünü ettiği borç budur. Şimdi anladın mı Gege yoldaş.

-Bu yoldaşlığın gereğidir. Yoldaşlar arasında böyle borçlar olmaz, Korek yoldaş.

Firardan sonra son geldiğimiz noktaya dönersek, erken bir zafer sarhoşluğu havasındaydık. Bir nevi tedbiri elden bırakmıştık. Oysa gece duyduğumuz sesler, arama ışıkları, helikopterlerin semalarda boy göstermeleri bile bizim daha dikkatli davranmamız için yeterli verilerdi. Bütün davranışlarımızla kendimize aşırı güveniyor ve düşmanı küçümsüyorduk. Biz bir an önce bir yere varıp bağ kurma mantığıyla hareket ettik. Oysa mantıklı ve doğru olan, bizim kendimizi kurtarma, koruma ve saklama düşüncesiyle hareket etmemizdi. Eğer böyle hareket etmiş olsaydık bağ, bahçe, ağaçlıklarda saklanır, bir iki gün geçtikten sonra, devletin sıkı arama ve tedbirleri ortadan kalktıktan sonra yolumuza devam eder ve istediğimiz yere gidebilme şansımızı da arttırmış olurduk.

Oturduğumuz yerde bir durum değerlendirmesi yaptık. Buna göre gündüz kesinlikle yürümeyecektik. Kaçışımız kesinlikle radyo ve televizyona haber olarak verilmiş, fiziki yapımıza ilişkin bilgiler, fotoğraflarımız şimdiye yayımlanmıştı. Zaten gece işittiğimiz gürültü veya sesin bir yol kontrolüne ait olduğu belliydi. Bir kilometre kadar ileride ağaçlar gözüküyordu. Ağaçların olduğu yerde suyun da olabileceğini düşünüyorduk. Açlık neyse de susuzluğun kahrı hiç çekilmiyordu. Sıcak, yorgunluk ve güneşin altında susuzluk bizi oldukça halsiz bırakmıştı. Ağaçların olduğu yere kadar gidecek ve karanlık çökene kadar gizlenecektik. Ondan sonra kalkıp yola devam edecektik.

Çoraplarımızı ve ayakkabılarımızı giydik. Tepenin ucuna gelip orada birbirimizi aralıklarla takip edip, ağaçların olduğu yere gidecektik. Dolayısıyla, gideceğimiz yeri de birbirimize gösterecektik. Tepenin öbür ucuna gelince birden bir traktörle karşılaştık. Römorkta kadınlar ve erkekler ve traktörün üzerinde de iki kişi vardı. Yol olmayan bir yerdi. Tarlaların arasında geçip gidiyordu. Bozuntuya vermeden selamlaştık. Onlar kendi yoluna biz kendi yolumuza devam ettik.

Çobanla karşılaştığımız yerin yakınındaki köyün muhtarı, gece boyunca traktörüyle bizi aramış, para sevdalısı ve uşak ruhlu biri. 5-6 kilometre karelik bir alandaki aramaya katılmış ve sonra bir komşu köyde misafir olarak kalmış, akşama doğru köyüne dönüyormuş. Tesadüfen orada karşılaştık. 3 kişi olduğumuzdan, tip tarifinden giyimimizin üstümüzün başımızın perişanlığından, çamurdan ve tozdan, gece aradığı kişiler olduğumuzu rahatlıkla anlıyor.

500 metre kadar yürüdük. Önde Gege, ardında Dergo ve en arkada ise Korek yavaş yavaş arayı açmak suretiyle ilerliyoruz. Gideceğimiz mesafenin yarısını aldık. Korek arkadan bağırdı; "Bir traktör geliyor. Üzerinde askerlerin miğferleri parlıyor." Döndük baktık. Gerçekten askerler geliyorlardı. Eğer bizim için gelmiyorlarsa, davranışlarımızla kendimizi ele vermeyelim dedik. Biraz hızlı yürüyerek ilk kanala geldik. Bu arada sesleri geliyordu. Durmamızı istiyorlardı. Bizim için geldikleri kesindi. Bundan dolayı kaçmaya karar verdik.

Dini bütün Müslüman geçinen muhtar arama operasyonunu sürdüren jandarmaların nerede kaldığını biliyor. Kendi köyüne gitmekten vazgeçiyor. Jandarmaların olduğu köye gidiyor. Römorku ve taşıdığı insanları bırakıyor. Dört jandarmayı bindirip bizi gördüğü yere geliyor.

Bir süre kaçtık. Jandarmalar, "Durun, kaçmayın, teslim olun!" diye bağırıyorlardı. Hemen ardından traktörün üzerinden rastgele ateş etmeye başladılar. Bizi hedef alarak ateş etmiyorlardı. Korkutmak gibi bir çaba içindeydiler. Biraz da arazinin içinde ilerleyen traktörün üzerinden ateş etmeleri de isabetli atışları engellemekteydi.

Üçümüz beraber kaçıyorduk. Dolayısıyla askerler de topluca arkamızdan geliyorlardı. Ayrılıp ayrı ayrı kaçalım dedik. Karanlık çökene kadar ovada izimizi kaybettirip, gece saat 24.00'te karşı dağdaki ormanın ucunda birleşme kararı aldık. Biraz kaçınca aranın kısaldığını gördük. Askerler özel besili semiz domuzlar gibidir. Eğitimlidir. Biz yorgun, aç ve ayaklarımız parçalanmış bir halde doğru dürüst kaçamıyoruz bile. Dergo, "Ben geride kalıyorum. Siz gidin. Ben onları oyalarım. Onlar beni bulana kadar siz uzaklaşırsınız. Yakalanmaz da izimi kaybettirirsem ormana gece gelir, sizi bulurum" dedi.

Korek ve Gege hızla kaçarak ilerlemeye devam ettiler. Ben de kanala atladım. Kanalın içinden tekrar jandarmalara doğru koşmaya başladım. Kanalın kenarındaki sap yığınına gelince arkasına attım. Jandarmalar beni geçti. Bizim ayrıldığımız yere geldiler. Harmanın içine girerek izimi kaybettirdim. Kendi aralarında konuşuyorlardı.

-İkisi gidiyor, birisi burada kaldı. Şu kanalın, sazlığın ve harmanın içine bakalım. Belki burada saklanmıştır.

Söyledikleri sazlığa, dereye ve harmana baktılar. Fakat beni bulamadılar. Ayrıldığımız noktadaki harmanı dağıttılar. Yine bulamadılar. Etrafa bir daha bakıp ondan sonra kaçanların arkasına düşmeyi söylüyorlardı. Belki de diğer kanalın içinden benim de o tarafa kaçmış olabileceğimi konuşuyorlardı. Ben harmanın içine iyice saklandım. Bana doğru geldiklerini duyabiliyordum. Ama konuşmalarında benim saklandığım tarafa

değil de kaçanların tarafına doğru gitmiş olabileceğimi yorumluyorlardı. Bulunduğum harmana bir, iki tekme salladılar. Üstüne çıktılar.

"Haydi gidelim. Diğerlerini kaybetmeyelim. Buralardadır o. Nasılsa onu yakalarız. Diğerlerini kaçırmayalım. Önce kaçanları yakalayalım." Diğerleri gitti. Arkada kalan birisi, tam benim olduğum yere gelince bir küfürle birlikte harmana bir tekme salladı. Koşarken sıcaktan dolayı çıkardığım kazağımı buldu. Harmana girerken kazak da yanımdaydı. Ancak kazağın kolu sapın ince olduğu yerde kalmış. Kazağın kolunu çekerek aldı. Arkadaşlarına seslendi;

-Burada bir kazak buldum. Buranın içinde olabilir. Gelin bu harmanın içine iyi bakalım.

Diğerleri de gelince benim çıkmamı sağlamak için bir sürü taktik uygulamaya başladılar.

-Ateş edelim hemen çıkar. Yok yok yakalım, o çıkar.

Bir süre beklediler. Ses seda yok. Sesleniyorlar ve çıkmamı istiyorlar. Çıkarsam vurmayacaklarını, aksi taktirde vuracaklarını ya da harmanı yakacakları tehdidini savuruyorlardı. Yine bir şey olmadığını görünce sap yığınını açmaya başladılar. Beni bulup sap yığınının içerisinde çıkardılar.

İdama gidenin göre göre ve bile bile ölüme gitmesi gibi, ben de ölümün soğuk ve ürkütücü yüzünü o anda sırtımda hissettim. Meydan muharebesinin göğüs göğüse kısa mesafeli dövüşü eşit olmayan koşullarda başlamış oldu böylece. Ölümü öyle kolay kolay kabullenmeyecektim. Düşmanımın o anki siluetleriyle elimden geldiğince vuruşarak ölecektim. Teslimiyeti asla seçmeyecektim. Jandarmanın birisi bana vurmak istedi.

-Niye kaçtınız ulan? diyerek üstüme yürüdü. Fakat çavuş bırakmadı.

-Dokunmayın, adamın haline bakın. Perişan bir vaziyette.

Bu arada muhtar, "Daha ne duruyorsunuz? Ne uğraşıyorsunuz bununla. Vurun, öldürün! Bu komünisttir. Din ve Allah düşmanıdır. Bunlar ana, bacı tanımazlar. Bunları vurmak se-

vaptır. Bunu vuran direk cennete gider. Siz vurmuyorsanız, verin silahı bu vatan ve millet düşmanını ben vururum" diyerek askerin elindeki silaha saldırdı.

Anlaşılan muhtar, 12 Eylül cuntasının propagandasını televizyonlarda bol bol dinlemiş. Askerlerini hücuma hazırlayan komutan gibi iyi bir moral ve motivasyon ajitasyonu çekiyordu. Yani dersini iyi çalışmış, iyi ve sadık devlet köpeği.

Ben zaten zangır zangır titriyordum. Sanki benimle oyun oynuyorlardı. Acıyı yaşata yaşata ve ölümü azar azar yaşatarak öldürmek istiyorlar diye düşünüyordum. Kesin öldürecekler. Ama hemen öldürmeleri bana korkuyu yaşatamayacağından, beni kendilerine yalvaran, ayaklarına kapanan bir pozisyona sokup bundan zevk alarak, bozuk kişiliklerini tatmine çalışarak kurşuna dizeceklerini kafamdan geçiriyordum.

Muhtarın söylediklerini bir iki kez tekrarlaması beni çileden çıkardı. O anda soğukkanlılığımı kaybettim. Oysa benim lehime olan bütün olanakları değerlendirmeyi hesaba katmam gerekiyordu. Bunun için soğukkanlılığımı kaybetmemem lazımdı. Çünkü bu durumda inisiyatifi karşı tarafa kaptırmış olurdum. Muhtarın çenesine iki tane destekli yumruk indirdim. Biri ağzının bir de burnunun üstüne geldi yumruklarım. Bu arada durmadan da küfür ediyordum.

İspiyoncu faşist köpek sana ne oluyor? Senin eline ne geçecek? Haydi, vursana diye bağırıyorum.

Askerler şaşkınlık içinde sanki ne yapacaklarını bilemez bir durumdaydılar. İki tanesi beni tuttu. Sakin olmamı söyledi. Silahını kaptırmama telaşında olan asker ile çavuş muhtarı tuttular. Muhtarın ağzı, burnu kan içinde. -Adam sizin aranızda bana vuruyor, küfrediyor. Siz daha allahsız komüniste bir şey yapmıyorsunuz? Nasıl vatan evladısınız?

Çavuş:

-Kes sesini. Bu senin işin değil. Sen bize yerini söyledin ve bizi getirdin. Senin işin bitti. Devlet sana gerekli olan hakkını verecektir. Hemen git ağzını, yüzünü yıka ve traktörün yanına otur. Muhtar gitti. Çavuş bana dönerek:

-Sen de rahat dur. Bizi istemediğimiz bir davranışa zorlama. Bizi zora sokma. Bak, sana dokunmuyoruz. Sabrımızı taşırma.

-Sabrınız taşarsa taşsın. Nasıl olsa beni vuracaksınız. Zevkinizi tatmin etmek için benimle alay ediyorsunuz ve oyun oynuyorsunuz. Ben, sizden de ölümden de korkmuyorum. Gücümün yettiği oranda size karşı direnirim.

Jandarmanın birisi silahını bana doğrultarak;

-Çavuş, bırak şuna iki kurşun sallayayım. Nalları diksin. O zaman direniş nasılmış, korkmamak nasılmış gösteririm ona dedi.

Çavuş;

-Gördüğünüz gibi adam silahsız. Silahsız ve teslim olmuş bir insanı vurmak ve dövmek erkeklik midir?

-Ben size teslim olmadım. Siz sadece beni yakaladınız Çavuş,

-Bir Allah'ın kulu bir fiske vurursa beni karşısında bulur, diye askere çıkıştı.

-Bize vurun diye bir emir verilmedi. Sağ yakalamamız emredildi. Sağ yakaladık, sağ götüreceğiz. Bizim görevimiz sadece yakalamak. Gerisi ne olacak bizim işimiz değildir.

Bu durumda ben diğer yoldaşlarıma zaman kazandırma çabasında olmaya çalışacaktım. Biraz sersemlemiş gibi yaptım. Beni hemen bir taşın yanına getirip, sırtımı taşa yaslayarak oturtmaya çalıştılar. Adımı, iyi olup, olmadığımı sordular. Çavuş hemen matarasını çıkarıp yüzüme su döktü.

-Elini, yüzünü yıka kendine gelirsin. Biraz su iç. Açlıktan, susuzluktan kendinden geçiyorsun.

Jandarmanın bu yaptıkları devletin şefkati değil, Anadolu insanının saf ve doğal davranışlarıdır. Kendi vicdanlarıyla baş başa kaldıklarında yaşamlarında gördüklerini ve duyduklarını yaparlar, devletin aklını ve emrini değil.

Askerlerde telsiz yoktu. Benimle uğraşmaktan diğer yoldaşları unuttular. Bir ara o uçsuz, bucaksız çıplak araziye baktım, her iki yoldaş da dereyi geçmiş ve artık ormana doğru yamacı

tırmanıyorlardı. Ancak bu yorgun ve argın halleriyle ormana ulaşabilmeleri için bir saate yakın koşmaları gerekiyor. Ben ne kadar süreyi uzatır ve askerleri oyalarsam yoldaşlarıma o kadar geç ulaşırlardı.

-Arkadaşlarında silah var mı? Bize doğruyu söyle. Eğer silah yoksa ateş etmeyeceğiz. Korkutmak için ateş edeceğiz. Sen bize yardımcı olursan biz de arkadaşlarını sağ yakalarız.

Çavuş bir kâğıda adımı ve soyadımı yazdı. Diğer yoldaşların ad ve soyadlarını yazdı. "Hapishaneden kaçtık. Nasıl silahımız olacak. Arkadaşlarım silahsızdır" dedim.

Çavuş, traktörün yanına gitmek için kalkmamı söyledi. Traktörün yanıma gelmesi yarım saatlik bir zaman alacaktı. Oysa ben gitsem kestirmeden 15 dakikada traktörün yanına ulaşacaktık. Ayakkabımı ve çoraplarımı çıkardım. Ayaklarımdan hiç hal kalmamış. Ayaklarımın altları şişmiş, patlamış ve kan içindeler. Hemen biraz su döktüler. Yüzümü yıkadığım zaman ayaklarıma soğuk su değdiğinde yeniden can buluyordum.

"Bu ayaklarla oraya gidemem. Traktör buraya gelsin." Muhtara seslendiler.

-Git traktörü al, buraya getir Muhtar,

-Ben o hainin ayaklarına mı geleceğim. Hem beni dövsün hem de onun ayağına gelip kendisini alacağım. Gelmem, dedi.

Ayakkabı ve çorabı giymemi söylediler. Ağır çekimle, tadını çıkara çıkara, zevkten dört köşe vaziyette (yoldaşlarıma zaman kazandırıyorum diye) çoraplarımı giydim. Ayakkabıları denedim, ayaklarıma sığmıyorlar. Arkasını kırdım ve ayaklarıma geçirdim. İki asker koluma girdiler. Beni tutarak ve bazen de askılı halde traktörün yanına götürdüler. Traktörün yanına geldiğimizde, çavuş bana dönerek,

-Gece biz sizi gördük. Yanımızda rütbeli yoktu. Bilinçli olarak ses çıkardık ki bizi fark edip kaçasınız. Siz sesi fark edip kaçtınız. Peşinize düşmedik. O tarafa kaçıp gitseydiniz. Niye bu tarafa dönüp geldiniz? Biz siz o tarafa kaçıp gittiniz diye bilinçli olarak bu tarafa geldik. Sizi yakalamak istemiyorduk. Bu muhtar söylemeseydi ve bizi alıp getirmeseydi gelmeyecektik.

Gelseydik bile bir araba gelene kadar bekler ve size zaman kazandırırdık. Adam bize musallat oldu. Komutanı bekleyelim, araba yok dedik. Adama sen git, biz gidip takip edeceğiz dedik. Adam ben sizi götürürüm diye diretti. Biz de hadi gidip bakıp gelelim dedik. Zaten bu akşam saat beşte bütün tedbirler kalkıyordu. Biz kendi birliklerimize dönecektik, dedi.

Bu arada muhtar geldi. Nereli olduğumu sordu. Çavuş, "Dersimliymiş ama Elazığ'da oturuyormuş" diye yanıtladı muhtarı. Operasyon ekibinde hiç faşist asker yokmuş. Ama dinine bağlı olanlar çokmuş. Operasyon için askerlere yönelik yapılan konuşmada, din, devlet konusunda, ordunun ve devletin itibari konusunda bir hayli nutuk çekilmiş ve askerler dolduruşa getirilmişler. Çavuş, operasyonu yöneten yarbayın çok iyi bir komutan ve baba bir adam olduğunu söylüyordu. Özellikle 2. Ordu Komutanı Orgeneral Bedreddin Demirel ve operasyonun başındaki yarbay denetimlerindeki askeri birlik ve karakollara "kesinlikle sağ yakalayacaksınız" diye genelge göndermişler.

Kelepçenin bir halkasını benim elime, diğer halkasını da kendi bileğine vurdu. Diğer üç jandarmaya kaçanların arkasına düşmelerini söyledi. Traktöre binerek yola koyulduk. Bu yol yeni baştan işkence, hücre ve hapishanenin yoluydu. Zaten kelepçe koluma takılır takılmaz bütün olanların hayal değil, bir gerçek olduğunu anladım. Sorgu sürecinde yaşadıklarım yeni baştan bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçti. Askerlerin toplandığı köye geldik. Askerler hemen başımıza toplandılar. Birbirlerini iterek merakla görmek ve bakmak istiyorlardı. Arada "Niye kaçtınız?" diye soranlar da oluyordu. Çavuş, diğer ikisinin kaçtığını ve üç jandarmanın da onların peşine düştüğünü söyledi.

Rütbeli biri geldi. Nöbetçilerin dışında bütün birliğin bölgeye gitmelerini söyledi. Beni de alıp karakolun nezarethanesine götürdü. Yoldaşların ve benim adımızı, soyadımızı sordu. Yoldaşlarda silah olup olmadığını ve hangi tarafa, nereye gitmek istediklerini sordu. Çavuşa verdiğim cevapların aynısını komutana da verdim.

Firar anlaşıldıktan sonra o zamanın tek televizyon kanalı olan TRT'de resimli olarak 22-23-24 haber bültenlerinde verilmiş.

Rütbeli, sıcak bir çay vermelerini söyledi. Krom büyük bir bardakta bol şekerli sıcak bir çay geldi. Bu çayı içtiğin anda yorgunluk, açlık, ölüm, işkence hiçbir şey kalmıyor insanın aklında.

Konya'ya telefon ettiğini sanıyorum. Kaçaklardan birinin yakalandığını, diğerlerinin de görüldüklerini ve bulundukları bölgeye asker sevk edildiğini; üstlerinde silah ve herhangi bir ateşleyici maddenin bulunmadığını, ayrıca firar ettikleri günden beri bir şey yiyip içmediklerini ve bundan dolayı da fazla uzağa kaçamayacaklarını anons etti. Sonra yanıma geldi.

-Korkma, hiçbir şey olmaz. Biraz sonra diğer arkadaşların da sağ olarak yakalanıp yanına gelecekler. Üçünüzü de Konya'ya göndereceğiz. Burada size herhangi bir zarar gelmez. Ama öbür tarafı bilemem. Çayını iç. Biraz sonra yemek de veririz.

Nezarethanenin dip tarafında tahtadan alçak bir ranza vardı. Üstüne bir battaniye serilmişti. Oturduğum ranzanın üzerinde uyumuşum. Gelen telefon sesiyle yeniden uyandım. Operasyonun sorumlusu yarbaydı telefon eden. Bölgeye askeri birlik kaydırmışlar, iki tane helikopter göndermişler. Benimle ilgili bilgi aldı. Gelip beni alacağını söylüyordu.

Uykuya karşı fazla direnemiyordum. Somyaya uzandım. Vücudumun her yeri ağrı ve sızıyla kaplandı. Ağrılara karşı direncim giderek zayıflamıştı. Buna rağmen öyle bir uykum vardı ki uyumamak için kendimi zor tutuyordum. Gideceğim yerde daha ilk anda şok edici bir işkence saldırısına uğrayacağımı düşünüyordum. Burada kaldığım sürece biraz uyuyayım. Karnımı da doyursam iyi olacak ama yemek de bir türlü gelmiyor. Bu düşüncelerin arasındayken tekrar uykuya dalmışım.

Birden bir gürültü ve hareketlilik oldu kapının önünde. Kapının önünde bir araba durdu. Silah şakırtılarından, tekmil vermelerden, sağa sola koşuşturmalardan; ya yoldaşlarım yakalandı ya da sorgucular geldi diye aklımdan geçirdim. Topuk ve sesli selamlaşmalar arasından bir rütbelinin geldiği belli oluyordu. Yeni bir şeyin olup olmadığını sordu. Ben somyanın üzerinde uykulu halde heyecan, merak ve endişe karışımı bir vaziyette doğrulmuş, oturmuştum. Birisi beni adımla çağırdı nezarethane kapısının üzerindeki mazgal deliğinden. Kapının önüne geldim.

-Nasılsın? Burada sana herhangi bir kötü muamele yapıldı mı?

-Hayır, dedim.

-Neyin varsa al. Benimle geliyorsun.

-Hiçbir şeyim yok dedim.

-Üst arama zaptı tutulmadı mı?

Diğer görevli olumsuz cevap verdi. Nezaretten çıkarıldım. Üstüm arandı. Param, saatim ve kemerimin dışında kaydedilecek bir şeyim yoktu. Üzerimdekileri geri verildiler bana. Ellerime kelepçe vuruldu, kelepçe neredeyse etime batıyordu. Jandarmaya biraz gevşetmesini söyledim ama yapmadı. Komutanın kendisine kızacağını söyledi. Yola çıkmak üzereyken birisi yemeğin hazır olduğunu söyledi. Komutan biraz düşündü. Sonra yolda bir şeyler aldırıp cipin içinde yiyebileceğini söyleyerek dışarıya yöneldi. Bir jandarma cipin tek kapısından bana yardım ederek arkaya oturmamı sağladı. Cipi yarbayın kendisi sürüyordu. Bir köye geldik. Önünde çakıl dökülü bir boşluk olan ve sönük bir ışığın yandığı bir binanın önünde durduk. Yarbay indi, içeriye girdi. Sonra döndü yanıma geldi. Bisküvi, şeker sucuğu ve kola alacağını söyledi. Bisküviyi sade mi yoksa kaymaklı mı istediğimi sordu. "Kaymaklı" dedim. Para vermek istedim.

"Sen benim misafirimsin olmaz. Ben sana alacağım" dedi.

Bisküvi, şeker sucuğu, süt ve bir litrelik kolayı yanıma bıraktı. Teşekkür ettim. Bunları gittiğimiz yere kadar bitirmemi, ilk gideceğim yerde hemen bir şey veremeyeceklerini söyledi. Gittiğimiz yerin askeri bir yer olduğunu, en erken verecekleri yemeğin sabah kahvaltısı olacağını belirtti. Bunları kendisinin aldığını sakın ola ki hiçbir yerde söylememememi salık verdi. Bana acıdığından bir insan olarak görevini yaptığını, kaçmakla iyi etmediğimizi, ordunun ve adaletin elinden kurtuluşun olmadığını, bunları anlatmakla benim canımı sıkmak istemediğini ve zaten yeterince eziyet edeceklerini belirtti. Kimseye haksız bir suçlama yapmadan, rütbeli olsa bile gerçek neyse onu anlatmamı istedi. Zaten olan olmuş. Bundan sonrasını düşünmem gerektiğini, gerçeği anlatarak suçlunun suçunu çekmesini, suçsuzun ise açığa çıkmasına yardımcı olmam gerektiğini söyledi.

"Sakın ola seni sorguya çektiğimi düşünme. Söylediklerimi birer nasihat olarak anla" diye de ekledi.

Askerlerin, jandarmaların ve yarbayın anlattıkları kafamda bir sürü soru işaretinin oluşmasına neden oldu. Sanki farklı devlet birimleri arasında bir çatışma varmış havası sezinliyordum. 12 Eylül karanlığında bir askeri zindandan kaçacaksın ve bu muamelelere tanık olacaksın. Olacak gibi değildi. Anlatsam kimse inanmayacaktı bana. Bunun arkasında bir çapanoğlu çıkacaktı mutlaka. Yarbayın yumuşak bir mizacı vardı. Adam bal gibi, beni vereceğim ifade konusunda çaktırmadan bir yerlere kanalize etmeye çalışıyordu. Ancak bazı insanlar isteseler de bazı şeyleri yapamazlardı. Bu adamın sert bir adam olmadığı her halinden belliydi. Olsa olsa yapılması gerekenleri kendisi değil de emrederek yaptırabilirdi. Komutan olmanın getirdiği bir sorumluluk vardır. Mesela bu adamın beni kendi arabasına alma zorunluluğu yoktu. Bir "suçluyu" kendi arabasına almak, hiçbir üst rütbelinin kolay kolay yapacağı bir şey değildir. Ancak yarbayın yaptıkları ve söyledikleri bende çok samimi bir his uyandırdı.

Kafamda bir sürü şey dolanır oldu. Bütün bu olanlar beni çok endişelendirmeye başladı. Acaba firardan sonra hapishanede bir şeyler mi olmuştu? Hapishaneye saldırmışlarsa, devrimciler direnişe geçmişlerse bizi sapasağlam götürüp direnişi kırmak isteyebilirler. Saldırı sırasında düşmandan ve bizden kayıplar olmuş olabilirdi. Korek ile Gege'ye bir şey mi yapınışlardı yoksa? Adam halen onlara dair bir şey söylemiyordu. Telsizde konuşmalar oluyor ama adam telsizle hiç konuşmuyordu. Dolayısıyla operasyonun seyrine ilişkin bilgi sahibi de olamıyordum. Adamların davranışları kuşku uyandırıyor, ancak ne olduğuna dair bir işaret vermiyordu. Beni bazen bu kuşkulardan vücudumdaki acılar ve sızılar koparıyordu.

Midem dolunca, susuzluğumu giderince ve yorgunluğum da hafif dinince ayaklarımın ve bacaklarımın sızısı artış göstermeye başladı. Canım öyle bir banyo istiyor ki, kokuyordum. Sürekli uyku bastırıyordu beni. Düşmandan herhangi birisiyle yan yanayken uyumak tehlikeye davetiye çıkarmaktır. Uyumamak için kendime çimdikler atıyordum. Hiçbir faydası yoktu. Her tarafım

uyuşmuştu. Yarbayla konuşarak, bir şeyler yiyerek uykuya karşı direniyordum.

Saat 21.00 suları. En son bozkırın bayırına tırmanırken gördüm yoldaşlarımı. Henüz onlardan bir haber yok. Belki üç saat daha beni bekleyip, koşullar uygunsa ve dinlenmişlerse özgürlük yolunda koşmaya devam edeceklerdi. Yakalandığım zaman onlar için yapmam gerekeni en son sınırına kadar zorlayarak yaptım. En azından üç saatlik bir zaman kazandırmıştım kendilerine. Bu da karanlığın çökmesini sağladı. İyi kamufle olmuşlarsa karanlıkta koruyabilirlerdi kendilerini.

Cipin telsizinden mesaj sinyali geldi. Şimdiye kadar cevap vermeyen Yarbay, bu kez telsizi açarak dinlemede olduğunu söyledi. Kaçakların halen yakalanmadıklarını ancak en son görüldükleri bölgenin sarıldığını, arama ve taramaya devam ettiklerini bildirdiler. Yarbay çok dikkatli olmalarını, sağ yakalamalarını ve herhangi bir kötü muamelede bulunmamalarını istedi. Yanındaki 'suçluyu' 10 dakika sonra yerine bırakacağını ve hemen operasyon bölgesine döneceğini belirtti.

Bu anons bütün yorgunluğumu ve stresimi alıp götürdü. Bütün acılarımı unutmuş, için için seviniyordum. Ama ısrarla sağ yakalama ve kötü muamele yapmamaları yönündeki telkinler beni düşündürüyordu. Bir türlü anlam veremiyordum bu duruma.

Bölgeyi iki helikopter sürekli olarak taramaktaydı. 200-300 civarında asker ve jandarma operasyon için bölgeye sevk edilmiş, arama yapmaktaydı. Aydınlatma fişekleriyle gece gündüze çevrilmiş gibiydi. Bütün dereler, kanallar, sap yığınları didik didik aranıyordu. Aydınlatma fişekleri bitince köylülerin iki büyük harmanını yakarak etrafı aydınlatmışlar, ancak bir türlü bulamamışlardı.

Getirttikleri bir kültivatörle harmanları dağıtıyorlar. Artık umutlarını yitirmek üzereymişler. Konuşmalarından yoldaşlar bunu duyuyorlar. Yine askerlerin imdadına işgüzar bir köylü yetişiyor.

Saat 17.00 sıralarıydı. Her iki yoldaş da kaçıyorlar. Dağın çıplak yamacına geldiklerinde bu çıplak bayırı bu aydınlıkta aşamayacaklarını düşünüp geri dönüyorlar. Karanlık çökene kadar

düzlükte gizlenip, izini kaybettirip sonra çıkacaklar. Gege, bayırdan tekrar aşağı inip 3-4 harmanı geçtikten sonra arazinin iç kısmına doğru olan harmanın içine saklanıyor. Hesapta, gelenler dereye yakın olan harmanları arayacaklar. Sonuçta da düşündükleri gibi olmuş. Bütün dere kenarındaki ve yakınındaki harmanları aramış, dağıtmış ve yakmışlar. Korek derenin içinden biraz aşağıya, Konya yönüne doğru gidiyor. Daha sonra dereden çıkıp arazinin içine dalıyor. O da, Gege gibi bir harmanın içine girip saklanıyor. Tesadüfen ikisi de birbirinden habersiz aynı harmana girmiş bulunuyorlar.

Girdikleri harmanın 2-3 kilometre yukarısında bir höyük varmış. Bir köylü bu höyüğün tepesinde oturuyormuş. Askerler yoldaşları kovalarken arkalarından bir kaç el ateş ediyor. Silah sesleri dağlarda yankılanıp tekrar ovaya yayılıyor ve ovanın derinliklerinde kayboluyor. Hiçbir şeyden habersiz olan bu köylü, büyük bir merakla olan biteni bir film sahnesi gibi izlemeye koyuluyor. Bir film sahnesi gibi. Sahnede koşanlar ve kovalayanlar var. Henüz işin başında olduğu için daha filmi pek kavrayamamış. Araya başka unsurlar ve figüranlar giriyor. Alacakaranlık, helikopterler, havai fişekler, jipler, cemseler, revolar, askerler. Bölge adeta bir savaş sahnesini andırıyor. 'Bizim kahraman köylü jön' burada devreye giriyor. Yerinden kalkıp yavaş yavaş senaryoya dahil olmak için yürümeye başlıyor. Ayakları o ağır bedenini taşırken, gözleri filmin hiçbir karesini kaçırmamaya çalışıyor. Rolüne, oynanan filme o derece konsantre olmuş ki hiçbir şeyi gözü görmüyor.

Çevreden meşaleli ve traktörlü köylüler de gelip toplanmış, seyre dalmışlar olanları. Yorumların, senaryoların ve yaşadıkları benzeri anıların bini bir para. Konuştukça konuşuyorlar. Birbirlerine anlattıklarına bazen gülüyorlar. Dev gibi adamlar, kocaman silahları varmış. Onun için askerler üstüne gitmekten korkuyorlarmış. Bunlar cin gibiymişler. Bir görünüp bir kayboluyormuşlar. Denizde bile geziyormuşlar. Onun için bunlara deniz gezen diyormuşlar. Asker ve devlet bunlardan çok korkuyormuş. Onun için hökümeti bile yıkmışlar. Hep bunların yüzünden. İnşallah yakalanırlar, yoksa bunlar Konya'nın başına bela olacaklar. Buraya nasıl gelmişler. Allah bunların be-

lasını verecek inşallah. Güzelim Müslüman memleketinde bu gavur komonistlerin ne işi var. Demek ki bunlar kahraman Türk askerini tanımıyorlar. Gavur memleketlerinden bizim devletimizi, memleketimizi karıştırmak için gelmişler. Evvel Allah bizim askerimiz bunların hakkında gelecektir. Askerler sürekli, "Yaklaşmayın, tehlikeli iki kaçak mahkûm, silahlı olabilirler" diyorlarmış. Tabi köylüler yorum üstüne yorum yapıyorlar. Şurada görmüşler, şuraya girmişler. Görüp haber veren muhtara çok para verecekmişler. Adam zengin oldu. Kaçanlar kocaman, dev gibi yiğit adamlarmış. Hele birini götürmüşler ki, adamın iki metreden uzun boyu varmış. Askerler yanında çocuk gibi kalıyorlarmış. Şimdiye kadar hiç öyle uzun mu uzun boylu ve iriyarı adam görmemişlermiş. Üç tane adamın üstüne ordu bile gitmeye korkuyormuş. Bunlar Türkiye'nin çok ünlü komonostlarıymışlar. Ve daha neler neler. Bu minvalden bazen bir kişi, bazen birkaç kişi ve bazen de hep bir ağızdan sohbet ediyorlarmış. Bizimkiler de meğer biz neymişiz de kendimizden haberimiz yokmuş diye düşünüyorlar.

Bizim köylü jön, heyecanlı heyecanlı ve kendine güvenen havasıyla askerlerle köylülerin olduğu alana geliyor. Askerler amcayı itekliyorlar ve "yaklaşma" diyorlar. Amca ısrarla, ben komutanla konuşacağım diyor. "Yok amca, git tehlikelidir" diyorlar. Köylü inatçı ya, herifçioğlu diretiyor.

-Sizin aradıklarınızın yerini ben biliyorum.

Bir hareketlenme oluyor. Köylüler bir taraftan, asker bir taraftan bir dalgalanma alıp gidiyor. Bulmuşlar, yakalamışlar, buraya getiriyorlarmış. Her kafadan bir ses çıkıyor. Kimsenin kimseyi dinlediği yoktu.

-Neredeler amca, sen ne diyorsun?

-Dur bekle, ben hemen komutana haber vereyim.

Amca, sevinçli ve heyecanlı bir havada yerinde duramıyor. Bir an önce komutana gitmek istiyor. Beklemek hiç hoşuna gitmiyor. Kendi kendine askerlere kızıyor. Çünkü büyük sır ve düğümü çözecek anahtar kendisinde. Bu iş için belki kendisine para verileceği de kafasından geçiyor. Bu arada köylü amcanın yanına doğru yönelen köylüler de vardır.

Yoldaşların saklı oldukları harmanla askerlerin arasında köylüler toplanmışlar. Esas operasyon saklı oldukları harmana yönelik olmuyor. Biraz içten olduğu için ilk anda o harmana yönelmiyorlar. Belki de yönelmeyeceklerdi. Çünkü operasyonu yapanlar orada olabileceklerini düşünmediklerinden için oraya arama tarama yapmıyorlar. Büyük dere ve dağa doğru çıkan derenin kesiştiği yerde kaybettikleri için o istikamette doğru yapıyorlar aramalarını.

-Komutanım, şurada bir köylü var. Ben kaçakların yerini biliyorum diyor. Buraya getireyim mi? Sizinle konuşmak istiyormuş.

-Ne duruyorsun oğlum? Hemen koş getir köylüyü. Çabuk ol! Çabuk ol! Çabuk! Çabuk!

-Amca, amca, çabuk gel. Komutan seni çağırıyor.

Asker köylüyü sürüklemeye başlıyor. Ayaklarını yerden kesiyorlar. Köylü neye uğradığını şaşırıyor. Ben ne yaptım böyle. Aldım mı başıma belayı diye düşünmeye başlarken kendini yaka paça komutanın önüne fırlatılmış buluyor.

-Dur oğlum, beni düşüreceksin. Sürükleyip durma. Geliyorum.

Köylü komutanın karşısında esas duruşta durmaya çalışarak, zangır zangır titreyerek ve dişlerinin takırtısı arasında başlar hikayesini yani filmin senaryosunu ve filme nerede dahil olduğunu anlatmaya. Saatinden, oturduğu yere, ne iş yaptığından, hangi köylü ve isminin ne olduğuna kadar. Komutansa burnundan solumaktadır. Bu arada telsizden bilgi almak için konuşma sesleri gelir. Komutan, henüz kaçakların bulunamadığını karşı tarafa bilgi verir. Ancak yerini bildiğini söyleyen bir vatandaşın olduğunu bildirir.

Yoldaşlar geri dönüp harmana girdiklerinde çevrede hiç kimseyi görmediklerine emin olduklarından ilk başta bunun da blöf olduğunu düşünüyorlar.

-Oğlum bırak bunları. Baba sen bana kaçakların nerede olduğunu söyle.

-Komutan Beg, kaçağın biri aha şu bayıra tırmandı ve sonra geri döndü. Şu yanan ve dağıttığınız harmanı geçti. Bu veya şu harmana girmiş olabilir. Diğer kaçak şu derenin şurasından aşağıya doğru inmeye başladı. Sonra kaybettim. Ancak birisi bu harmanlara girdi. Taa o tepeden (Döndü baktı. Dediği tepe görünmüyordu. Biraz bozulur gibi oldu) buraya kadar bu yaşlı halimle yürüyüp geldim. İşte ben diyorum ki, bu harmanların içindedir.

-Sağol babalık. Hadi sen işine git.

-Komutan Beg oğlum, sen benim adımı almayacak mısın?

-Haydi amca! Haydi, haydi! Hemen uzaklaş buradan. Oğlum, şu köylüleri oraya kadar uzaklaştırın.

Kızarıp bozaran amca diğer köylülere doğru yürümeye başlar. Bozulduğunu köylülere belli etmez. Köylülerin yanına gelir. Köylüler başına toplanırlar amcanın. Amca, köylülere de heyecanlı heyecanlı anlatmaya başlar. Köylüler operasyondan kopmuş, amcanın anlattıklarına odaklanırlar. Gözlerini dört açmış bir vaziyette dinlerler. Anlatılanları herkes kafasından keşke onun yerinden ben olsaydım diye geçirir. Bulana büyük paralar verileceği düşünülür. Nitekim amca da böyle bir imada bulunur köylülere. Kendi aralarında konuşmaya dalıp giderler.

Askerler köylülere buradan uzaklaşmalarını söyler ve başlarlar köylüleri dipçiklerle uzaklaştırmaya. Köylüleri toplandıkları yerin 200 metre ilerisine kadar uzaklaştırırlar. Askerlerin olduğu gibi köylülerin de heyecanı doruklardadır. Askerler hem yorgundurlar hem de sabırları taşmaktadır. Herkes olacakları kaçırmamak için birbiriyle itişip, kakışır. Kimi ayaklarının ucundan yükselir. Kimisi öne geçmek için uğraşır. Bu itiş kakıştan dolayı askerlerden sık sık azar işitmeye başlarlar. Yine de bu ana tanık olmak için her şeye razıdırlar.

Yoldaşlar postal sesleri, silah şakırtılarından anlaşılmaz seslerden ve askerlerin bağırtılarından yeni bir şeylerin olduğunu anlarlar. Bir yoldaşın diğerinden haberi olmadığı için, her ikisi de ayrı ayrı kendisinin yakalanacaklarını, dolayısıyla diğer yoldaşınsa izini kaybettirmiş olabileceğini düşünür. Ama yine de askerler kendilerini bulup çıkarmadan kendileri çıkmayacaklardır yerlerinden.

Bu arada ikisinin kafasını kurcalayan bir başka soru da Dergo'ya ne olduğudur. Eğer sağ olsaydı oldukları yere getireceklerini düşünürler. Yakalandı deseler de blöf diye inanmayacaklardır. Kesinlikle sağ değil, ölü olarak yakalandığını da kafalarından geçirirler. Sonun bir an öncesinde olduklarını düşünürler.

Benim durumuma dönecek olursak, Yarbay beni Ulaştırma Bölüğü'nün olduğu yere getirdi. Kapıdaki nöbetçi koşarak geldi. Kapıyı açmadı.

-Oğlum, ben aradım geldiğimi söyledim. Daha kimse gelmedi mi? Bir telsiz teması ve görüşmesi yaşandı. Sonra bir tane rütbeli uykulu gözlerle ve telaş içinde koşarak geldi. El ve topuk selamı çaktı. Bana sevecen ve yumuşak ve insancıl davranan yarbay, rütbeliye adeta bir köpek muamelesi yaparak saldırdı. Ağzından salyalar akıtıyordu konuşurken. Karşıdaki rütbeliden ses bile çıkmıyordu. Esas duruşunu bozmadan bekliyordu.

Burasını biliyordum. Hapishanedeki isyanlardan dolayı bir-iki kez gelip hücre cezası çektiğim yerdi. 12 Eylül askeri faşist darbesinden sonra Konya'nın sorgu merkeziydi burası. Aynı zamanda asker mahkum ve tutukluların kaldığı hapishane de buradaydı. Normalde sorguculann gelip beni almasını bekliyordum. Onlar da ortalıkta gözükmüyorlardı.

Firardan sonra, beş hücrenin olduğu yer boşaltılmış ve bizim için hazırlanmıştı. Gözaltına alınan görevli askerlerin bir kısmı ikişerli olmak üzere bu hücrelere konulmuşlar. Onlar asker oldukları için yatak ve battaniye vermişler. Ben yakalanınca askerleri hücreden çıkarıyorlar. Verilen yatak ve battaniyeler de burada kalıyor. Hücreler, 70 cm ve 2 metre ebadında tahta barakalardı. Aynen kümesleri andırıyordu. Bahçenin içindeki bu ahşap bina, daha önceleri at ahırı olarak kullanılıyormuş. İçerisi küçük barakalara bölünmüş ve bir de tuvalet konularak hücre yerine çevrilmiş.

Beni büyük kapısı olan bir yerden içeri alarak ellerimi çözdüler ve üstümü aradılar. Paramı, gözlüğümü, saatimi ve kemerimi aldılar. Teslim tutanağı tutulup imzalandıktan sonra yarbay;

"Geçmiş olsun. Şansın bol olsun. Allah kolaylık versin evladım" deyip ayrıldı. Biraz sonra ve ondan sonraki zamanlarda yaşayacağım sorgu ve işkenceleri bilerek konuşuyor diye düşündüm.

Beni bir sandalyeye oturttular. Ellerimde kelepçe yoktu. Başıma bir silahsız nöbetçi diktiler. Bu arada tuvalete gitmek istediğimi söyledim. Askerin ve buradaki uygulamanın tepkisini ölçmek istedim. Eğer askere farklı bir talimat verilmiş olsaydı asker, yok diyecek ve bana sert çıkışacaktı. Hiç öyle olmadı. Asker gayet doğal davrandı. Taleplerimi kabul ettiler. Asker kolumdan tutarak tuvaletin kapısına kadar götürdü. Tuvalet ihtiyacımı giderdikten sonra aynada kendime baktım. Oldukça perişan bir haldeydim. Simsiyah olmuştum. Kafamı suya tuttum. Oradaki sabunla hemen yıkadım. Kollarımı ve ayaklarımı da yıkadım. Kazağımın önüyle saçımı kuruladım. Zaten fazla uzun değildi saçlarım. Ondan sonra çıktım. Asker kolumdan tutup getirip beni masaya oturttu. Bir bardak su içtim. Yeniden dünyaya gelmiş gibi hissettim. Korkunç rahatladım.

Yakalandığım andan itibaren kendimi koyvermiştim. Burada kendimi toparladım. Olacakları biliyordum. Bunları önceden yoldaşlarımızla konuşmuştuk. Önemli oranda da işkence deneyimim vardı. Bu konuda diğer iki yoldaşıma ve kendime de güveniyordum. Kendimi olacaklara hazırladım. Neler anlatacağımı ve konuşacağını düşündüm. Daha önce yoldaşlarla konuştuğumuz ifade biçimini yeni baştan kafamda canlandırdım. Sorguya ve ifadeye hazırlıklı girmek her zaman bir artı puandır bizim cephemizden. Soruları tahmin ederek cevapları kafamdan hazırlamaya başladım.

Bu arada dışarıdan bir hareketlilik ve koşuşturma başladı. Sorgu anının geldiğini düşünerek bir ürperti sardı beni. Ne kadar hazırlıklı ve deneyimli olursan ol, sorgunun soğuk ve ürkütücü yanı her zaman insanı irkilmeye sevk edebilir. Sonra nöbetçinin davranışlarından sorgucuların olmadığını anladım. Ancak dışarıda bir tedbir alınıyordu. Çavuşlar, subaylar ve astsubaylar habire emirler yağdırıyorlardı. Kimin nerede ve nasıl duracağını anlatıyorlardı. Nöbetçi dışarıdakilere "Ne var? Ne oldu?" diye sordu. Onlar da bilmediklerini söylediler. Ben zaman zaman nöbetçiye soru soruyor, konuşmak istiyordum ancak konuşmamakta ısrarlıydı. Kapı açıldı. İçeriye beni teslim alan nöbetçi subay girdi.

-Haydi gözün aydın. Diğer arkadaşların da sağ olarak yakalanmışlar. İyiymişler. Onları da helikopterle buraya getiriyorlar. Birazdan burada olurlar.

Yoldaşlarının yakalanması ve başaramamamız beni üzdü. Ama hiç olmazsa sağ yakalanmamız beni içten içe sevindiriyor ve teselli ediyordu. Ayrıca yoldaşlarının da iyi olması da ayrıca sevindiriciydi. Sorgu konusunda hiç bir endişe yaşamıyordum. Üçümüzün de iyi ve olumlu bir sorgu deneyimi vardı. Ayrıca nasıl ifade vereceğimiz konusunda da anlaşmıştık. Aramızda ciddi bir çelişkinin doğacağını sanmıyordum. Sürecin başından sonuna kadar olacaklar, yapılacaklar ve takınılacak tavırlar konusunda ayrıntılı olarak konuşmuştuk. Ayrıca deneyimlerimizle de nerede, ne zaman ve nasıl tutum takınacağımız ve davranacağımızın bilincindeydik; o iradeye sahiptik.

Yoldaşların yakalanma anlarına dönecek olursak... Köylünün anlatımıyla askerler iki harmanın üzerinde aramayı yoğunlaştırıyorlar. Bu arada baştan itibaren megafonlarla sık sık anonslar yapılıyor. "Teslim olun. Etrafınız sarıldı. Kaçamazsınız. Teslim olursanız, karşılık vermezseniz ateş edilmeyecek ve size bir zarar verilmeyecektir. Türk Ordusu'na güvenin".

Birinci harman tamamen dağıtılarak dümdüz edilmiş. Sadece tarlaya serpilmiş saplar kalır geriye. İkinci harmana yönelinir. Bir daha anonslar edilir. Her iki yoldaş birbirlerinden habersiz nefeslerini tutmuş bekliyorlar. Ancak olacakları kesin olarak biliyor, yakalanacaklarını anlıyorlar. Konuşmaları, dozer, traktör seslerini, koşuşturmaları bir solukluk kalp atışı mesafede yanıbaşlarında hissediyorlar.

Traktör kültivatörle harmanı kenarından açmaya başlar. Harmanın etrafında yaptığı birinci turdan bir şey bulamazlar. İkinci turda Korek açığa çıkar. Hemen üzerine çullanırlar. Bir kenara alırlar. Köylülerden bir alkış tufanı kopar. Bir heyecan, hareketlilik ve meraklı bakışların yoğunluğu başlar. Korek'i bir kenara alıp sakinleşmesini beklerler. Su verip iyi olup olmadığını sorarlar.

Komutan, Korek'in adını öğrenir ve Gege'nin nerede olduğunu sorar. Korek nerede olduğunu bilmediğini söyler.

-Birbirimizden ayrıldık. O dağa çıktı. Ben aşağıya dereye indim. Bir daha da onu görmedim. Vallahi! Nereden olduğunu bilmiyorum. Korek, Gege ile aynı harmanın içinde olduğunu gerçekten de bilmiyor. İlk anda Gege'nin kaçıp kurtulduğunu veya izini kaybettirdiğini düşünür.

-Doğru söyle. Eğer harmanın içindeyse traktörün altından ezilebilir veya kültivatöre takılabilir. İstenmeden ölmesine ve yaralanmasına sebep olunabilir.

-Vallahi bilmiyorum. Taa orada birbirimizden ayrıldık.

Ayrıldıkları yer ve konusu köylünün anlatımıyla uyum sağlıyor. Bu kez harmana giren hangisidir düşüncesi sarıyor komutanı. Bu arada bir anons daha yapılıyor. Harmandaysan çık. İki arkadaşın da sağ olarak yakalandılar.

Köylüler birbirlerini iteleyerek askerlerin arsındaki Korek'in nasıl bir insan olduğunu görmek istiyorlar. Askerler sürekli uyararak ikaz ediyor köylüleri. Dağıtacakları uyarısında bulunuyorlar. Bunun üzerine köylülerdeki dalgalanma yerini hareketsizliğe ve sessiz bekleyişe bırakıyor. Korek'i bir cipe bindirip askerlerin konuşlandığı köye götürüyorlar.

Belki üstünden geçince bağırır diye traktörün ön tekeri harmanın üstüne gelecek şekilde şoför traktörü sürüyor. Bu arada kültivatör sapın birazını daha harmandan ayırıyor. Gege tekerin bacaklarının üzerinden geçişini hisseder. İkinci sefer tekerler karnının üzerinden geçer. Durumun tehlikeli bir noktaya geldiğini anlar. Daha öncesinden Korek'in sesini ve konuşmasını duymuştur. Herhangi bir bağrışma, slogan, gürültü, işkence, silah sesi ise işitmemiştir. Yaşamını riske atmamak için çıkmaya karar verir. Zaten o kadar derin harmanın içine girmiş ki, neredeyse boğulacakmış. Hızla sapları aralayarak boşluktan meydana çıkar. Askerler hemen üstüne atılırlar. Kollarından tutup etkisiz hale getirirler. Getirip boş alana oturturlar. Sağına soluna bakınıp, herhangi bir yara beresi olup olmadığını soruyorlar. Yüzünü yıkatıp ve su içiriyorlar. Köylüler yine büyük bir zafer kazanmış edalarıyla alkış tufanını başlatırlar.

Komutan, askerlere hemen toparlanmalarını söyler. Gege'yi de alarak köye gelirler. Köyde toplanan halka ve askerlere yö-

nelik bir teşhir konuşması yaparlar. Gege ve Korek'ten suçluluk duygusu beklerler. Ama bekledikleri gibi olmaz. Gege ve Korek, karşı propaganda yapmaya başlarlar. Kim olduklarını, niçin savaştıklarını ve köylülerin gerçek dostlarının devrimciler olduklarını ifade ederler. Köylüler kışkırtılarak zafer sarhoşluğu naraları atılır. Dini gericiliğin etkisindeki köylüler iki yoldaşı linç etmeye kalkışırlar. 'Yaşasın kahraman Türk köylüsü'.

"Bakın, sizin uğruna savaştığınızı iddia ettiğiniz, halk dediğiniz köylüler sizi linç edip öldürmek istiyorlar. Onlara karşı sizi yine biz koruyoruz" şeklinde demagoji yapıyor askerler. Korek ve Gege, sloganları ve ajitasyonlarıyla askerleri teşhir ediyorlar.

İki yoldaşı apar-topar helikoptere koyup Konya'ya getiriyorlar. Helikopter sesini, hareketliliği ve koşuşturmaları duydum. Ancak benim yanıma getirilen kimse olmadı. Birbirimizle görüşüp ortak ifade belirlemememiz için bizleri ayrı ayrı mekânlara koyacaklarını düşünüyordum. En azından kimin sağ olup olmadığını kuşkuda bırakacaklar düşüncesindeydim. Gelen helikopterin yoldaşları getirdiğini biliyordum. Anlaşılan buradan çıkana kadar -ki sağ çıkabilirsek eğer- birbirimizi göremeyecektik.

Korek ile Gege hemen hücrelere konuluyorlar. Hücrede gözlerini bağlayıp ellerini arkadan kelepçelemişler. Birinci hücreye Gege ve beşinci hücreye de Korek'i koymuşlar.

Yarbay benim olduğum yere doğru gelirken nöbetçi, "Uyuma, komutan geliyor, ayağa kalkıp esas duruşa geç" dedi. Komutan geldi. Yatmıyordum ama ayağa kalkmadım ve esas duruşa da geçmedim. Ardından nöbetçi subay girdi içeri. Nöbetçiye;

"Oğlum tutuklunun gözlerini bağla, kalacağı yere götüreceğiz" dedi. Asker avazı çıktığı kadar bağırarak tekmil verdi.

Nöbetçi, "Sırtını dön dedi" bana. Sırtımı döndüm. Siyah bir bezle gözlerimi bağlayıp dışarı çıkardılar. Nefes alışverişlerinden birçok insanın ve askerin etrafta olduğunu anlıyorum. Her an bir taraftan dipçik, yumruk, tekme, çelme ve cop darbesi alacağım beklentisi içinde ürpererek askerin kolunda yürüyordum. Ayaklarımın beni taşımaya niyeti yoktu. Nöbetçi kolumdan tutmuş, biraz da iteleyerek götürüyordu beni. Çakıl taşı döşeli bir alanda yürüdük. Beton ve düz bir yerde durdurdular. Üstümü

aradılar. Kapıya geldiğimizi tahmin ediyordum. Çünkü menteşe gıcırtısı duymuştum. Bir basamaktan aşağı ineceğimi söylediler. Aşağı indiğimde biraz durduk. Anahtarların ve zincirlerin şakırtısından bir kapının açıldığını anladım. Kapı açıldıktan sonra üçüncü hücreye konulmam söylendi. Hücreye gözlerimin bağı açılmadan konuldum. Hücrenin kapısı kilitlendi ve diğer hücrelerin kapıları kontrol edildi.

Nöbetçiye, "Kapıyı kapatacaksın ve kimse konuşmayacak. Hiçbir şey içeriye alınıp verilmeyecek. Herhangi bir durumda görevliye haber vereceksin" talimatı verildikten sonra gittiler.

Hücrenin içindeyken gözlerimi açtım. Boğazımı temizler gibi ses çıkardım. Diğer iki yoldaş da ayni şekilde yaptılar. Böylece, üçümüzün aynı yerde olduğumuzu anlamış olduk.

Galiba saat 01.00'de nöbet değişimi oldu. Nöbetçi, "Bir, üç, beş numara ses ver dedi. Her birimiz ayrı ayrı ses verdik. Nöbetçi bir numara senin adın ne? Nerelisin?" Bu soruları üçümüze ayrı ayrı sordu. Her birimiz ayrı ayrı cevapladık. Bu vesileyle konuşmaya başladık nöbetçiyle. Nerede olduğumuzu, yerin koşullarını vb. gibi sorular sorduk. Karşılıklı soru cevap şeklinde muhabbetimiz devam etti.

Bu arada Gege ile Korek ellerinin arkadan kelepçeli ve gözlerinin bağlı olduğunu söylediler. Kim bakıyorsa ellerinin ve gözlerinin açılmasını belirttiler. Nöbetçi, "Bu gece kimse yok. Hepsi gittiler. Bende de anahtar yok. Hiçbir şey yapamam. Sabah gelen nöbetçilere söyleyin, ilgilenirler" dedi.

Ben ellerimin kelepçesiz olduğunu ve gözlerimi de açtığımı söyledim. Diğer yoldaşlar da dizleriyle, kapı ve duvardaki tahtaların yardımıyla bir süre uğraşarak gözbağlarını çıkardılar.

Saat 03.00 sularında yine nöbet değişimi oldu. Yine ses vermemiz istendi. Değişen nöbetçi bizim ellerimizin arkadan ve gözlerimizin bağlı olduğunu çavuşa söyledi. Çavuş, "Bunlar bizim değil, biz karışamayız. Yarın gelenlere sorunlarını iletsinler" diye cevap verdi. Yeni gelen nöbetçi de adımızı, nereli olduğumuzu, sağlığımızı, nasıl kaçtığımızı ve nasıl yakalandığımızı sormaya başladı. Biz bu vesileyle gelişmeleri birbirimize dolaylı yoldan aktarma fırsatı elde etmiş olduk. Ayaklarımızdaki

patlama, şiş ve Gege'nin göğsündeki sıkışma dışında ciddi bir problemimiz yoktu.

Ben uyuyabiliyordum. Ancak diğer yoldaşlar ellerinin arkadan kelepçeli olmasından dolayı rahat uyuyamıyorlardı. Uğraşa uğraşa, kelepçe yerlerinin ellerini morartmasına rağmen kollarını arkadan, yani kalçalarından geçirerek öne almayı başardılar. Bunun üzerine biraz rahatladılar. Her nöbet değişiminde bizi uyandırıyorlardı. Gece, gündüz ve ikinci gece boyunca nöbetçilerin dışında gelen giden olmadı. Kapılarımız ve yoldaşların kelepçeleri açılmadı. Yemek yok, su yok ve tuvalete çıkmak yok.

İkinci gün saat 10.00 civarında anahtar ve zincir sesinden birilerinin geldiğini anladık. Kapı gıcırtısından kapının açıldığı belli oldu. Ses yoktu. Konuşmuyorlardı. Biraz sonra kundura ayakkabının topuk sesi ile asker postallarının sesini duyduk. Birisi "Bakın gözleri kapalı mı?" diye sordu. Biz bu arada gözlerimizi kapattık. Gege'nin, benim ve Korek'in hücrelerinin kapılarını sırasıyla açıp adlarımızı sordular.

Nöbetçi askerlerle yaptığımız sohbetlerde sorunlarımıza ilişkin olarak sorumlularla birinci hücrede bulunan Gege'nin muhatap olmasını kararlaştırmıştık. İçinde bulunduğumuz koşullar ve tutuluş biçimimiz kabullenilecek bir durum değildi ve ilk olarak bu olağanüstü uygulamayı ortadan kaldırmayı sağlamaya çalışacaktık.

Gelenlerin kim olduklarını bilmiyorduk. Ancak buna rağmen Gege bir yetkiliyle görüşmek istediğimizi söyledi.

-Ne yapacaksınız? Ne var?

-Sorunlarımız var.

-Neymiş bakalım bu sorunlarınız?

-Gözlerimizin açılmasını, ellerimizdeki kelepçelerin çıkarılmasını istiyoruz. Yemek, su verilmiyor. Tuvalete çıkarılmıyoruz. Elimizi, yüzümüzü yıkayamıyoruz.

-Gözlerinizi içeride açıyorsunuz zaten, diğerlerine de bakarız, tamam. Ayakkabılarından bir kısmının sivil olduğu belliydi. Bunlardan birisi halen hücrelerin önünde ağır ağır ve bazen de dura dura dolaşıyordu. Bu sivil;

-Bu battaniyeleri ve yatakları kim koydu. Bunların ellerinin arkadan kelepçeli olması gerekiyordu. Üstelik birisinin ellerinde kelepçe yok. Niçin böyle? diye diğerlerine soruyordu.

-Bilmiyoruz, buraya koyanlar öyle koymuşlar. Kapıları daha ilk kez açılıyor. Belki de kendileri öne almışlardır" dedi cevaben bir başkası.

Hücrelerde ne varsa alın diye emretti ilk konuşan sivil. Sonra çıkıp gittiler. Battaniye ve yatakları kapı önüne koymamızı söylediler. Yapamadık bunu. Askerler gelip kendileri aldılar. O gün başka gelip-giden olmadı. Değişen bir şey olmadığı gibi durumumuz iyileşeceğine yatak ve battaniyelerimiz de alınarak daha da kötüleşti. Artık betonun üzerindeydik.

Üçüncü gün yine kapı açıldı. Benim adım seslenildi. Cevap verdim. "Gözlerini kapat!" dediler. Dolayısıyla bizim hücrede gözlerimizi açmamız resmileşmiş oluyordu. Öyle olmasa bile biz her halükarda açacaktık. Bunu da biliyorlardı. Hücremin kapısını açtılar. Gözbağımı kontrol ettiler. Biri önde, diğeri arkada ve üçüncüsü de kolumu tutmuş vaziyette beni alıp götürdüler. Arkadan gelenin asker olduğu postal seslerinden belliydi. Diğerleri sorguculardı. Sorgu ve işkence süreci başlıyordu artık. İlk başlarda sorguya ilişkin biraz heyecanlanmama rağmen o esnada çok olağan bir şeymiş gibi sakin ve rahattım. Tedirginlik tamamen yok olmuştu. Bir taraftan da sorgunun başlamasını istiyorduk. Böylece olağanüstü uygulama kalkar ve biz de sorgu stresini atlatmış olurduk. Tahminimize göre bizi en az bir ay kadar burada tutacaklardı. En azından biz öyle düşünüyorduk.

Beni bir odaya koydular, "Kıpırdamadan burada bekle" dediler. Yanımda bir de asker vardı. Bunun sorgu postası olduğunu tahmin ediyordum. Sonra iki kişi konuşa konuşa yanımıza geldiler. Askere beni kastederek "Şuraya al" dediler. Asker kolumdan tutarak 4-5 adım kadar yürüttü. Daktiloya kâğıt taktılar. Adımı; soyadımı, anne baba, doğum yeri-yılı, medeni hal ve sabıka kaydı sorularak kimlik tespiti yaptılar. Soruları soran etrafımdan bir-iki dolaştı. Pantolonumun paçalarını kaldırdı. Çoraplarım yoktu. Ayaklarımın altına, ellerime, kollarıma baktı. "Götür! Korek'i getir" dedi.

Asker kolumdan tutup çakıl taşlarının üzerinden hızlı hızlı götürmeye başladı beni. Biraz yavaş olmasını söyledim. Ses çıkarmadı ama yavaşladı. Kapıdaki nöbetçi "Ne oldu?" diye sordu. Kimlik tespiti dedim. Birazda bilinçli olarak yüksek sesle söyledim ki, yoldaşlarım ne olduğunu öğrensinler ve kaygıları endişeleri varsa giderilsin istedim. Korek'in ismini çağırıp hücresinin kapısını açtılar ve alıp götürdüler. Sonra Korek'i getirip Gege'yi götürdüler. Geri geldiklerinde kelepçeler takılı değildi ve gözbağlarını da çıkarmışlardı.

Olağanüstü koşullar sorgunun başlamasıyla gevşemeye başladı. Kelepçe ve gözbağları yoktu artık. Tuvalete çıkışımız serbestleşti. Sonra su vermeye başladılar. Yemek saatleri geçtiğinden, bize, sadece kuru ekmek verdiler. Bu aslında bir uygulamaydı. Katıksız hücre uygulaması. Bu uygulamada sadece ekmek ve su verirlerdi. İlk anda bütün bunları katıksız hücre uygulamasına yoruyordum. O gece ekmekten başka bir şey yemedik. Yoldaşlarımın yakalandıklarından beri yedikleri ilk şeydi bu ekmek. Sabahleyin kahvaltı zamanı uyandırıldık. Üçümüzün kapıları birden açıldı. Hücrelerimizin önündeki boşluğun duvar dibinde bir varil dolusu su vardı. Tahtayla üstü kapatılmıştı. Orada bulunan sürahiyle su alıp birbirimizin eline döktük. Elimizi yüzümüzü ilk kez yıkıyor, birbirimizi ilk kez görüyorduk. Hücrelerin içinden çıkıp kapı önlerinde bağdaş kurup oturduk. Bize verilen çorbayı içtik. Normalde içeriye bir şey almak yasaktı. Ama biz kaşla göz arasında, kalan ekmeği alıp içeriye koyduk.

Birbirimize takılmaya başladık. Ben daha önce kafamı ve vücudumun önemli bir kısmını yıkadığımdan "Sana banyo mu yaptırdılar? Yine yakışıklı görünüyorsun. Bu ne torpil" vb. şakalar dolaştı aramızda.

Karnımız doyunca, çenemiz de çalışmaya başladı. Altıncı gün akşamına kadar hiçbir gelişme olmadı. Bu arada bize ilişkin bilgi topladıklarını düşünüyorduk. Çünkü sorgucular her gün gelip gidiyorlarmış. Bu arada hapishanede görevli askerlerin sorguları da tamamlanmış ve geri gönderilmişler.

Altıncı günün akşamı, 2. Ordu Komutanlığı'ndan omuzu ve göğsü demirlerle kalabalıklaşmış bir "yüksek" rütbeli teftişe geldi. Hücrelerin kapıları açılmadı. Aralardan içeriye bakıyordu.

Sadece boş hücrelere bakıyordu. Bütün hücrelerin içi aynıydı. Dolayısıyla adam bizi de hiçe saymış oluyordu. İçinde bulunduğumuz hücrelerle boş hücreleri eşit statüde tutuyordu.

Gege, hapishaneden bize çamaşır, havlu, sabun getirmelerini, banyo yapmak istediğimizi söyledi. Battaniye vermelerini, soğuk ve çıplak betonun üzerinde üşüdüğümüzü dile getirdi. Kesmeden konuşmayı dinlediler.

-Başka bir isteğiniz var mı? Tamam, sorunlarınızı biliyoruz. İlgilenecekler. Bunların çamaşırlarını ve banyo malzemelerini hapishaneden getirtin. Banyo yaptırın. Bu hücrelere de birer döşek atın diyerek bir başkasına emretti. Zaten yatak ve battaniyeler boş hücrelere konulmuşlardı. Askerler yatakları vermek istediler. Biz ikişer de battaniye aldık. Koşullarımız biraz da olsa iyileşmişti.

-Komutanım, hapishane karmakarışık. Bunların elbiselerini ve eşyalarını bulmamız olanaksız.

-Arkadaşlarına söyleyin, bir şeyler tedarik edip göndersinler. En geç yarına kadar halledin.

Yedinci gün eşyalarımız geldi. Sabahleyin gidip banyo yaptık. Öğleden sonra sorgu başladı. Yakalanma sıramıza göre sorguya çağırdılar bizi. İlkin ben gittim. Önce bir genel tehdit. Astılar, kestiler, her şeyi biliyorlarmış ve ellerinden kurtuluşumuz yokmuş. Diğer yardımcı olanlar suçlarını itiraf etmişlermiş. İki kişiler. Sözü birisi alıyor ve sonra diğerine devrediyor. Sanki kim çok konuşacak yarışına girmiş gibiydiler. Durmadan alttan alıp bana nutuk çekiyorlardı. Bunların konuşmalarından ne kadar aciz ve çaresiz olduklarını anladım. Adeta yalvaran bir ses tonuyla nutuk çekiyorlardı.

-Dinlendiniz ve rahatladınız. Şimdi bu rahatınız bozulsun mu, yoksa böyle mi devam etsin? Her şeyi açık açık konuşalım. Burası Kayseri, Gaziantep ve Maraş'a benzemez. Burası Konya'dır. Biz burada sizin için "direndiler, konuşturamadılar" dedirtmeyiz. Sizin kahraman olmanıza müsaade etmeyeceğiz. Ya konuşursunuz efendi efendi çıkar gider, cezanız neyse çekersiniz, ya da sakat bir halde veya ölünüz buradan çıkar. İkincisi bizi de üzer, üstelik biz de tercih etmeyiz. Sonuçta bize bir şey

olmaz. Bir şey çıkmaz. Sadece bir süre mahkeme, basın, şu bu derken biraz başımız ağırır o kadar. Bizim için de sizin için de buna değmez. Bakın, saygı duyuyorum. Kayseri'de direnmişsiniz. Ama sakın ha burada bu kahramanlığa yeltenmeyin. Zararlı çıkarsınız.

-Gelelim şu firar etmenize. Bu öyle basit, sıradan ve kolay bir iş değildir. Biz bütün hepsini ve her şeyi biliyoruz. Ama bir de bu belli olan ve bilinen şeyleri senin anlatmanı ve söylemeni bekliyoruz. Hapishane eski hapishane değil. Hapishanedeki arkadaşlarınız bülbül kesilip her şeyi anlattılar ve kendilerine eziyet ettirmeden kurtuldular. Onlar da gözaltındalar. Bütün hapishane personeli, müdürü, koruma bölüğü komutanı ve ordunun çok değerli bir komutanı gözaltındalar. Yani, her şey apaçık ortada. Senin yerinde olsam bunca şeyin içinde akıllı davranır, kendime eziyet ettirmem ve inkâra kalkışmam.

-Hem niye kaçtın? Ben bir anlam veremiyorum. Dışarıdakiler hapishanenin rahat ortamına kavuşmak için can atıyorlar. Biz içeriye almıyoruz. Üstelik 2. Ordu Komutanı değerli, şerefli, anlayışlı ve bilinçli bir insandır. Siz böyle bir komutanın bölgesinde yatmakla şanslısınız. Ancak bu komutan bazen işin ucunu ve tadını kaçırıyor. Zaten bundan dolayı emekliye ayıracaklar. Vatan hainleriyle uyuşan davranışları var. Ben olsaydım sizi gördüğüm yerde kurşuna dizerdim. Hiç bir Allah'ın kulu bize bir şey demezdi. Bizi madalyalarla donatır, paraya boğarlardı. Üstelik kimseden çıt çıkmaz ve bizi desteklerlerdi. Bu komutan size çok tolerans tanımış ve size toleranslı davranmış. Bu yaptığı başını belaya sokmaktan başka bir şey değil.

-Sizin sağ yakalanmanız biraz da bizim işimize yaradı. Farkında olmadan bize bir yararınız dokunacak. Zaten işimiz kalmamıştı. Bize eğlencelik iş çıkardınız. Buradaki başarımızla kıdemimiz artacak. Bakın bütün bu sıkıntıları belaları sizin de bizim de başımıza 12 Eylül muhtırası getirdi. 12 Eylül'de yönetime el koyma işini kim yaptı? Askerler. Aslında polis değil askerler sizi yaktı. Size işkence etti. Arkadaşlarınızı onlar öldürdü ve öldürüyorlar. Sizi bu hale koyanlara yardımcı olmak istemezsiniz herhalde. Yakalandığınızdan beri size az bir iyiliğimiz olmadı. Bu kadar yaptığımız iyiliğe karşılık siz de bize küçük bir

iyilikte bulunmayı esirgemezsiniz sanırım. Siz akıllı, bilinçli, kültürlü, okumuş ve örgüt yönetmiş insanlarsınız.

-Burada bize karşı takındığınız samimi davranış sonucu, bir fezleke hazırlayacağız. Mahkemede, savcılıkta ve hapishane bu raporun önemi çok büyük. Az bir cezayla infazınız da yanmadan bu işten ucuz sıyrılmanız mümkün. Konuşmak için telaşlandığını ve sabırsızlandığını görüyorum. Çok konuştuğumun farkındayım. Ama şurada arkadaş arkadaş sohbet ediyoruz. Üstelik söylediklerimin hepsi gerçektir. Sustuğuna göre demek ki sen de bana hak veriyorsun ve söylediklerimi onaylıyorsun. Bu kadar konuşmaya herhalde sen iki katı bir konuşmayla cevap verirsin. Çünkü sen bizden daha çok şey biliyorsun, okumuşsun, okuyorsun ve bilinçlisin. Bu kadar konuşmaya karşılık bu senin hakkın.

Adam zehri tam damardan zerk ediyor konuşmalarıyla. Biraz pohpohlayarak duygularımı okşayıp, konuşturmak istiyor. Dediği doğru. Sabırsızlanıyordum. Yaptığı uzun propagandadan dolayı sabırsızlanıyordum. Ama yanlış zamanda yanlış insana bu propagandayı yapıyor. Daha yeni devrimci olmuş ve ilk kez gözaltına alınmış devrimciler değildik. Arkamızda ses getiren bir sorgu deneyimi bırakmıştık. Adamın, bunun altında ve bizim karşımızda ezildiği her konuşmasından belli oluyor. Ayrıca polemiğe çekmek istiyordu bizi. Sorguda polemik, sorgulananın aleyhinedir. Çünkü eşit olmayan koşullarda sürüyor çarpışmalar. Taktik savaşların verildiği en güçlü anlardan biridir bu anlar. Kendilerini o kadar övdüklerine bakmayın. Adam her konuştuğunda benim nazarımda basitleşiyordu, güçsüzdü. Konuştukça adamı daha iyi tanımaya başladım.

-Ancak önce yakalandığından buraya geldiğin ana kadarki durumu bize anlatacaksın. Ondan sonra diğer konuya geçeceğiz. Zamanımız çok ve bizim acelemiz de yok. Niye size o battaniyeler verildi? Ellerinizdeki kelepçeleri kim öne aldı? Üstelik senin ellerin neden kelepçeli değildi. Seni getiren komutan ya seni tanıyordu ya da mutlaka ilişkiniz vardı ve daha başka şeyler de vardır, zırlamaları devam etti.

Burada iki noktaya dikkat çekmek gerekiyor. İlki, eylemimizin büyüklüğü ve yarattığı etki karşısındaki ezilmişlikleriydi. Ayrıca Kayseri'deki sorgu tavrımızdan bizden çekindikleri açık

olarak ortaya çıkıyordu. Onun için özellikle önce bu noktalarda önümüzü kesmeye çalışıyorlardı. Dolayısıyla zayıflıklarını da ortaya koymuş oluyorlardı. Her şeyi bildikleri ise büyük bir yalandan ibaretti. O kadar yalancı ve ikiyüzlüydüler ki, bizim bildiğimiz, yaptığımız ve yaşadığımız şeyleri bile çarpıtarak ve yalan söyleyerek bize anlatıyorlardı. İşkenceci sorgucuların karakterinin kaçınılmaz sonucu gerçekleri bu kadar ters yüz ediyordu. 20-30'a yakın personel, asker ve komutan getirip iki gece tuttuklarını, kimlik tespitlerinin dışında hiçbir şey yapmadıklarını nöbetçi askerler bize anlatmışlardı. Daha önce hapishanenin asker gardiyanları bizim yiğit, delikanlı insanlar olduğumuzu ve kendilerine bir zarar vermeyeceğimizi söylüyorlarmış. Ancak buna rağmen korkuyorlarmış da. Bizim kendilerinin üzerine ifade vermemiz halinde tamamen biteceklerini düşünüyormuşlar. Böyle bir durumda hem ceza alacak hem de askerlikleri yanacaktı. Özellikle Cesarettin Topçu (çavuş), Çavuş Abdullah ve onbaşı Tatü Hasan çok korkuyorlarmış. Her iki çavuş da hapishanede faşistlerin tarafını tuttuklarından kendilerine zarar verebileceğimizi düşünmüşler. Diyarbakırlı Onbaşı Hasan (Tatü derdik) ise son gece bizi yakalamasını ve bunu idareye söylememesini bizim sorgu esnasında anlatacağımızı düşünerek korkuyor olmalıydı. Düşmanımızın bir kesimiyle olan hesabımızı diğer düşmanımıza tahsil ettirmeyiz. Kendi sorunumuzu kendimiz çözeriz. Ayrıca komünistler ve devrimciler, duygularıyla değil akıllarıyla düşünmek ve hareket etmek zorundadır. Bunun için ve her şeyden önce adil olmak zorundayız. Burjuva hileler, sahtekârlıklar ve ikiyüzlülükler bizim işimiz olamaz. Elimize fırsat geçti diye o bilinçsiz halk çocuklarının etkisinde bulundukları dini gericilik ve sağ düşünceden dolayı yaptıklarını, bu koşullarda intikam duygusuyla ele almak bizim devrimci adaletimize sığmaz. Ayrıca devrimci adalet, kısasa kısas uygulanan bir adalet değildir.

İkinci nokta ise 2. Ordu Komutanlığı Karargâhı'ndaki klik ve mevki çatışmalarıdır. 2. Ordu, genelde CHP eğilimlilerin ağırlıkta olduğu bir yerdi. Son şûra kararlarında Bedreddin Demirel ve beşli cunta arasındaki çatışma su yüzüne çıkmıştı. CHP, önemli ölçüde ordudan tasfiye ediliyordu. Normalde MGK'ya atanma sırası Bedreddin Demirel'de olduğu halde bir dönem

daha 2. Ordu Komutanlığı'nda kalması ve ondan sonra da emekliye ayrılması kararlaştırılmıştı.

Konya Dutlukırı Askeri Ceza ve Tutukevi'ndeki isyanlar, hatta Dutlukırı'nın Mamak ve Diyarbakır konumuna getirilmesi gibi başlıca nedenler ve istemlerinin yerine getirilmemesi, şimşekleri buraya çekmekteydi. Konya'da ordunun yönetim kademesinde aşırı şiddet yanlıları ve ılımlı kesim arasında açıktan süren bir çatışma vardı.

İşkenceci polisler, hapishanedeki tutukluları istedikleri gibi alıp tekrar sorgulayamamaktan şikayetçidirler. Şiddet yanlıları karşıtlarının hapishaneyi bu hale getirdiğini bildiriyorlar üst makamlarına. Hapishaneden sorumlu olan albay ve general hemen açığa alınıyor. Firarın esasında bunların suistimalinden kaynaklandığını ima ediyorlar. 2. Ordu Komutanı Bedreddin Demirel ve operasyonun başına atanan yarbay, bu firar eyleminin vesile edilerek CHP kökenlilerin tasfiyesini önlemek ve olayın gerçeğinin açığa çıkmasını sağlamak için bizim mutlaka sağ yakalanmamız gerektiğini düşünüyorlar. Bizim sağ yakalanmamız emri bunun için veriliyor. Ordunun çeşitli kesimleri arasındaki çatışmalarından dolayı bize biraz yumuşak davranılmış gibi gözüküyor. Oysa ordunun gerçek yapısını, militarist ve faşist özünü bunlar belirlemiyordu.

Burada polis ile askerlerin arasında da bir sürtüşmenin olduğunu hissediyorduk. Nöbetçiler ve kaldığımız yerin subayları sorgucuları hiç sevmiyorlardı. Polisler hücrelere yaklaştıklarında hemen bizi uyarıyorlardı. Polisler özellikle hapishanedeki rütbeliler hakkında bizden bilgi almak istiyordu.

Sorgucuların ifade verme meselesine tekrar dönersek, sorulara karşılık ifademi şu içerikte verdim:

-Ben yakalandım. Bir jandarma, bizi ihbar eden muhtarın traktörüyle beni askerlerin konuşlandırıldığı köydeki karakola getirdi. Oradan rütbesinin ne olduğunu bilmediğim bir subay beni bir ciple burada bir yere getirdi. Devir-teslimden sonra burada kaldım, subay geri gitti. Yemek salonu gibi bir yerdi. Elimi, yüzümü yıkadım ve diğer arkadaşlarım yakalanana kadar burada oturdum.

-Hepsi bu kadar mı? Bir şey unutmadın mı?

-Evet. Hepsi bu kadar.

-Ulan o... çocuğu! diye küfür savurarak sağdan, soldan yumruk ve tekmeler savurmaya başladılar. Tam düşmek üzereyken biri tuttu beni.

-Yok öyle kolay düşmek. Hani kahramandın, kartaldın. Bir yumrukla düşüyorsun. Böyle mi direndin ulan yalancı köpek. Ulan faşist orduya karşı hem savaşıyorsunuz, hem de koruyorsunuz. Ne biçim komünistlersiniz? Biz de seni bir şey sandıydık. O kadar dil döktük, nasihat ettik. Komüniste bakın hele. İşte sizin düşüncenizin sakatlığı ve yanlışlığı burada yatıyor.

-Benim komünistliğimi ve komünizmi sizinle tartışma gereği duymuyorum. Anlatmam gerekeni anlattım. Orduyla kendi aranızdaki çelişki ve sürtüşme beni memnun etti. Ancak aranızdaki çatışmaya beni alet etmenize müsaade etmeyeceğim. Orduya karşı nasıl savaştığım ve savaşacağımı da ben kararlaştırırım ve sizinle tartışacak değilim. Evet, orduyu kurum olarak faşist gördüğüm doğrudur. Aynı şekilde polisi de egemen sınıfların militarist ve resmi faşist gücü olarak görüyorum.

-Oğlum burası Sovyetlerin okulu değil. Bizim senin vereceğin derse ve eğitime ihtiyacımız yok. Burası Türk yurdu, unuttun galiba. Şimdi sana bir şey yapmayacağız. Yoksa bize küfrettiğin ve eleştirdiğin için dövdüğümüzü ve sana işkence yaptığımızı düşünürsün. Ama şerefli Türk polisi hakkında çok yanılıyorsun. Daha sen bize yalvaracaksın ve önümüzde diz çökeceksin. Yine sana yapılacak bir yardım varsa faşist dediğin polisten gelecek. Burada her şey biziz. Allah da, kral da ve kanun da biziz. Bizim borumuz öter burada. Bak, biz sana zarf atmıyoruz. Seni getiren yarbayın seni koruduğunu, görevi olmadığı halde Çumra'dan seni buraya getirdiğini, yolda sana süt, bisküvi ve içecek aldığını biliyoruz. Onun emriyle karakolda sana çay ve yemek verildiğini biliyoruz. İster anlat, ister anlatma biz bütün bunları biliyoruz. Biz senin samimiyetini denemek için yaptık. Biraz düşün, yine geliyoruz.

-Yemeğe götürelim mi?

-Bırak kalsın, yediği yemeği inkar ediyor. Yarın bizim verdiğimizi de inkâr eder. Hem faşist polisin verdiği yemeği yemez. Yaptığımız iyiliği de görmüyor. Bunlar böyle nankör ve inkârcıdırlar. Biraz kendi kendine kalsın ve düşünsün. Belki aklını başına toplar ve doğru bir karara varır.

Karakoldaki yemek hariç diğer şeyler doğruydu. Dedikleri gibi galiba beni denemek istiyordu. Olanları anlatıp anlatmayacağımı öğrenme isteğiydi. Burada ustaca gizlenmiş bir uyanıklık vardı. Düşüncemizden ve düşman gördüğümüz bir kurumdan yola çıkarak konuya giriyorlardı. Soruna böyle yaklaşarak üstü kapalı bir taktik savaşı veriyorlardı. Benim kendileri karşısında böyle davranmamı beklemiyorlardı. Orduyu karalayacağımı düşünmüş olmalılar. Suçluluk psikolojisi ve ezikliği içinde davranacağım sanılıyordu. Gerçek böyle olmadı. Lehime çevirdiğim durum ve aldığım tavırdan dolayı durumu tekrar kendilerine dönük avantaja çevirmek için olanları anlatarak inisiyatifi ele geçirme tutumuna girdiler.

Sorgunun ikinci seansı başladı. Çok fazla sertlik yanlısı gözükmüyorlardı. Bir sandalyeye rahat ve istediğim gibi oturmamı söylediler. İstediğim halde sigara ve çay da içebilecektim. Sigara kullanmadığımı ve çay da içmeyeceğimi söyledim. İlaç, uyuşturucu ve sorguda bizi zaafa sokabilecek herhangi bir kimyasal madde verilebilinir diye prensip olarak almıyorduk.

-Umarım düşünmüş ve aklını başına toplamışsındır. İyiliğimizi suistimal etme. Şimdiye kadar sana dokunmadık. Başını yukarı kaldırma. Gözbağını iyi sıkın.

Gözbağımı iyice sıktılar. Ardından görüp görmediğimi kontrol ettiler.

-Bu kör zaten görmez. Hiç iyi başlamadık. İnan ki bu sana acı verdiği gibi bizi de üzüyor. Şimdi gelelim şu hapishaneden firar hadisesine. Bu bir firar mıdır yoksa bir kaçırılma mıdır? Biraz önceki gibi bu konuda da her şeyi biliyoruz. Ona göre bizi zora sokmadan, yormadan ve kendini de ezdirmeden anlatmanı istiyoruz.

-Ben bu hapishaneye geldiğimden beri böyle bir eylem gerçekleştirmeyi düşünüyordum. Çünkü hakkımda 4-5 idam

cezası isteniyor. Mutlaka bir-iki dosyadan idam vereceklerini bekliyorum.

-Peki sen gerçekten idam cezası alır mısın? Oğlum, senin bu dosyandaki iddia ve delillerle idam cezası alamazsın. 146/3 maddesinden en fazla 15 yıl ceza alırsın.

Bütün dosyamızın ve bilgilerin ellerinde olduğunu anladım. Bu sorgucular çok farklı bir uygulama kullanıyorlardı. Sorgudaki gizemliliği ve bilinmezliği pek kullanmıyorlardı. Her şeyi bildikleri imajını karşıya yansıtmak için hep açık ve kesin olan şeylerden yola çıkma yöntemine başvuruyorlardı.

-Evet, benim mevcut yasalara göre idam alacak bir durumum yok. Ancak bir gerçek var ki, 12 Eylül Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri delillere göre ceza vermiyor. Bu mahkemeler hukuka aykırı olarak siyasi kararlarla cezalar yağdırıyor. Bundan dolayı da yargılanmamın sonucunda idam 'cezası' çıkacaktır.

-Neyse bunları geçelim. Bizim şimdiki sorunumuz bu değil. Biz konumuza gelelim.

-Ben pencereden çıkarak firar edeceğime kanaat getirdim. Günlerce ölçtüm, biçtim, düşündüm ve kendi kendime tartıştım. 6 Eylül gecesi firar etmeye karar verdim. Deponun önüne saklandım. Orada kırık bir masanın demir ayağını alıp pencerenin demirine takıp demiri kanırttım. Ancak tek başıma gitmeye cesaret edemedim. Bir-iki arkadaşla birlikte gitmeyi düşündüm. Onun için o gece gitmedim. Tekrar yerime girip saklandım. Sabahleyin hiçbir şey olmamış gibi insanların arasına karıştım. Kimse görmesin diye gün boyu hep pencerenin yanında ve çevresinde durdum ve dolaştım.

-Akşam olmuştu yemeğimizi yemiştik. Temizlik, bulaşık bittikten sonra televizyonda film seyrediyordu tutuklular.

-Kimin filmiydi? Filmin adı neydi?

-Omar Sherif'in filmiydi. (Bugün itibariyle filmin ismini hatırlamıyorum. O zaman filmin ismini söylemiştim.) Gege ile Korek de filmi seyrediyorlardı. İkisini, kimse görmeden ve fark ettirmeden çağırdım. İkisi de geldiler. Firar planımın olduğunu açıkladım. Yerin hazır olduğunu, ancak tek başıma gitmeğe cesaret edemediğimi, istiyorlarsa kendilerinin de gelebileceklerini

söyledim. Planının ayrıntılarını kendilerine anlattım. Yere, güvenliğe ve kamufle için aldığım tedbirlere baktılar. Biraz sonra gelip düşüncelerini söyleyeceklerini belirtip ayrıldılar. Bu arada kimseye söylememelerini tembihledim. Saat 21.00'di galiba, geri geldiler ve kabul ettiklerini söylediler. Üçümüz de deponun önündeki düşündüğüm yere girip saklandık. Sabaha karşı saat 05.00'te çıktık. Kömür deposuna girdik. Öğleyin kömür deposundan çıkıp yürüyerek hapishane alanından çıkarak firarı gerçekleştirdik. Sonra da yakalandık.

-Peki niye Gege ile Korek'e söyledin de başkalarına söylemedin?

-Bu iki arkadaşı dışarıdan ve hapishaneden tanıyordum. En fazla güvenebileceğim ve güvendiğim bu iki arkadaştı. Onun için bir tek bunlara söyledim. Ayrıca onların da cezaları benim gibi ağırdı. İkisine de idam cezası isteniyor.

-Bak Dergo, seninle yine bozuşacağız. Ulan oğlum, sen yine bize maval anlatıyorsun. Kafandan bir senaryo çizmişsin onun dışına çıkmıyorsun. Şunu bil ki artık sabrımızı taşırıyorsun. Belki bütün işkence tekniklerini gördüğünü ve tanıdığını sanıyorsun. Ama biz de senin bilmediğin çook işkence yöntemi vardır. İşkence sonucu bülbül gibi öteceğine, şimdiden paşa paşa oturduğun yerden her şeyi güzellikle anlatsan olmuyor mu? Kalk ulan eşşek oğlu eşşek.

Ben kalkmadım. Tekme tokat giriştiler bana ve kendimi yerde buldum. Bu arada küfürlerin haddi hesabı yoktu. Birisi sandalyeye bir tekme salladı. Sandalyeyi götürdüler.

-Bu ibne uyuyormuş galiba, bütün anlattıklarımız boşunaymış. Sen adam olmayacaksın. Biz de senin anladığın dilden konuşacağız artık. Onun için en iyisi mi seni biraz adama benzetelim. Anlaşılan sen Konya'nın namını duymamışsın. Hapishaneki arkadaşlarınız ne çabuk unutmuşlar gördüklerini ve yaşadıklarını. Hiç anlatmadılar mı bizim ünümüzü? Bizi öyle hafife alma. Senin karşındakiler çocuk değiller. Sen kimi kandırdığını sanıyorsun, olsa olsa kendini kandırırsın. O küçücük aklınla bizimle oyun oynayacaksın. Yoook öyle avanta. Biz sana öyle ucuz pabuç bırakmayız. Bu sana çok pahalıya mal olacak. Firarı tek başına üstleneceksin ve böylece kahraman olacaksın.

Biz senin gibi çoook kahraman gördük. Oğlum, diğerlerini kurtarman için ne kadar para teklifi aldın? Biz onların vereceğinin on katını veririz. Götüne cop sokarsam, ciğerlerini parçalarsam ve içini çürütürsem o zaman görürsün gününü ve kahramanlığı.

-Kim inanır o koca demiri tek başına bükeceğini. Üçünüzün gücü bile yetmez o demiri bükmeğe, sökmeğe, kırmağa. Üstelik sizin oradan çıkmanız ve aşağı inmeniz de mümkün değil. Orası kamufledir. Asıl gittiğiniz yeri söyleyin. Sizi kim çıkardı ve ne kadar para verdiniz. Sen bunları bize anlat.

-25-30 santimetrelik onluk bir inşaat demiri, içi boş bir demir boruya ucu takıldığı zaman rahatlıkla bükebilirsin. Elle yapmıyorsun ki mümkün olmasın. İnsanın kafasının geçtiği yerden normal olan bir insanın vücudu geçebilir. Önce başımızı, sonra kollarımızı çıkardık. Kollarımızla demirlerden tutup bedenimizin kalan diğer kısmını dışarı çektik. Önceden hazırladığımız çarşaflarla da aşağı indik.

-Senin anlattıkların, oradan gidecek biri için belki doğru olabilir veyahut mümkündür. Ama bu firar oradan olmadı. Kapıyı açıp sizi götüren kim? Sen onu bize anlat. Adamların her şeyi anlatıp itiraf ettiler. Sen halen inkarın ve kahramanlığın peşindesin.

-Ben gerçeği anlatıyorum. İnanıp inanmamak sizin sorununuz. Eğer başka iddialarda bulunanlar varsa getirip yüzleştirebilirsiniz.

-Oğlum, gündüzün gözüyle çıkıp gidiyorsunuz. Nasıl sizi kimse fark etmedi ve görmedi? Sen bizi ne sanıyorsun? Hapishanede sayım olmuyor mu? Arkadaşlarınız kapı kapandığında bu arkadaşlar yok demediler mi? Kapılar kapanmadan yataklarınızda sayılmıyor musunuz? Bir değil, üç tane adam yok. Geri zekâlı mı bu gardiyanlar? Bunlar sayı saymasını bilmiyorlar mı? Bu kadar adam yok, bu adamlar nerede diye düşünemiyorlar mı?

-Yemekhaneler boşaltılıyordu. Herkes koridorlara doluyordu. Teker teker gardiyanların önünden geçilerek sayım yapılırdı. Yatma saatine kadar ferdi temizlikler, televizyon seyretmeler olurdu. Herkes bir şeylerle meşgul olurdu. Yatma saatinde ise her yer boşaltılır, herkes kendi koğuşuna giderdi. Koğuşlarda yeni baştan bir sayım yapılmazdı. Kapılar kapatılır ve giderlerdi.

Sayım sonrasında diğer tutuklular kendi rutin işlerine dalarken biz lavaboların orada kaldık. Kimse görmeden yarım duvarın üstündeki boşluktan sıçrayarak deponun önündeki boşlukta bulunan fazla, kırık ve eski sandalye, masa ve dolapların arasında gizlendik. Sonra gardiyanların yattığına emin olunca saklandığımız yerden çıkıp zaten önceden açıp hazırladığım yerden aşağıya inip kaçtık. Gündüz bizi gören askerler vardı. Sabahleyin mıntıka temizliği yapıyorlardı. Gidip kalorifer dairesine girdik. Belki bizi tamirci sanmışlardır. Hapishanenin görevlileri olmadıkları için tanıma olanakları da yoktu. Öğlen kalorifer dairesinden çıktık. Üstümüz başımız kömür, toz ve yağdı. Sivil giyimli insanlar ve askerlerle karşılaştık. Selamlaşıp geçip gittik. Biz şüphe uyandıracak bir şey yapmadık. Onlar da bizi teknik eleman veya kaloriferci sanmış olabilirler. Nizamiyenin kapısından elimizi kolumuzu sallayarak çıkıp gittik. Bizi hapishanen çıkaran olsaydı emniyette olacağımız bir yere kadar da bizi götürürdü. En azından bize bir araba sağlamasını isterdik. Birisinin vasıtasıyla gidilecekse kurtuluş garantisi, gidilecek yer ve gidilecek araba sorunu konuşulmadan firara kalkışılmaz.

-Örgütünüzden veya dışarıdan size yardım eden oldu mu? Herhangi bir yere uğradınız mı? Nereye gidecektiniz? Niye dağılmadınız?

-Dışarıda örgüt varsa da bizim bağlantımız yok. Konya'dan da tanıdığımız yoktur. Dışarı çıktıktan sonra hiçbir yere uğramadık. Kimseyle temasımız da olmadı. Eğer yakalanmasaydık, Adana-Mersin istikametine gidecektik. Dağdan gideceğimiz için tek kişinin gidişi problem olabilirdi. Birbirimize destek olmak ve yardımcı olmak için beraber gitmek zorundaydık. İlk varacağımız şehirden sonra dağılacaktık. O zaman herkes istediği yere gidebilirdi.

-Peki bugünlük yeter. Aklını başına toplaman için sana biraz zaman tanıyacağız. Bunlara inandığımızı sanma. Artık seninle başka türlü hesaplaşacağız. Daha zamanımız çok. Seninle bu gidişle daha çok karşılaşacağız.

Her zaman aynı taktik. Bütün sorgucular sorguladıkları insanı şüphede bırakırlar. Ne olacağını bilememek düşüncesi insanın beynini kemirsin diye böyle davranırlar. Oysa benim

sorgumun bittiğini ben tahmin ediyordum. İşkenceli sorgu yapmayacakları her hallerinden de belli oluyordu. Ancak bol bol hakaret ve küfür ediyorlar.

Aralarında gizlice bir şeyler konuşuyorlardı. Ama ben konuşulanları anlamıyordum. Üçüncü bir kişi "Buna yemek ayırmışlar mıdır acaba?" Diğeri, "Bu gece de yemesin ipne. Saat 12.00, bu saatte yemek mi olur? Alıp götürün" şeklinde bir diyalog geçti aralarında. Bu vesileyle sorguma katılanların üç kişi olduğunu anlamış oldum. Bu gecenin zifiri karanlığı ve sessizliğinde sorguyu yapanların sivil polis oldukları ayakkabı ve pantolonlarından belliydi. Aralarında hiç asker yoktu.

Polisin biri benim kolumdan tutup binadan çıkardı. Temiz ve açık hava beni sarmaladı adeta ve ciğerlerim oksijenle doldu. Çakılların üzerinden geçerek hücrelerin olduğu barakaya geldik. Beklememi söyledi. Galiba içeri girip içeride ses var mı veya konuşuyorlar mı diye kontrol etti. Sonra hafif bir sesle nöbetçiye sordu, "Bunlar ne zaman yattılar, konuşuyorlar mı?" Nöbetçi de "Ben geldiğimde yatıyorlardı. "Konuştuklarını duymadım" dedi.

O zaman bunu yerine al. Sessiz ol. Gürültü yapıp diğerlerini uyandırma. Sakın birbirleriyle konuşmasınlar. Neler konuştuklarını bize anlatacaksınız. Nöbeti devredeceğin arkadaşına da tembih et. Herkes dikkatli olacak. Bunlar tehlikeli adamlar. Sizin arkadaşlarınızın da başı yanacak. Terhisleri gecikecek, askerlikleri yanacak. Ben gittikten sonra gözlerini aç. Polis gittikten sonra asker beni içeri aldı. Gözbağını çözdü. Giriş kapısını açtı. Zaten benim kaldığım hücrenin kapısı açıktı. Hücreye girdim. İçeride yemek vardı. Sabah kahvaltısından beri ne bir şey yemiş ne de içmiştim. Yemek dağıtılırken yoldaşlarım yemeğimi alıp hücreme indirmişler. Tekrar karavana ve tabakları toplamaya gelenlerin almamaları için de dip tarafa, görülmeyecek şekilde indirilmiş. Yemek aşure, İzmir Köfte, pilav ve ekmekti. Yemeğimi yerken bir taraftan da askerle sohbet ediyordum. Asker hemşerimdi. Göksun'un içinde oturuyordu. Göksun'dan tanıdıklarımı sordum. Devrim şehidi Av. Elif Tuncer'in babası hızarcı Mehmet Tuncer'i sordum. Zengin ve gerici biriydi. Asker tanıdığını söyledi. Üstelik, "Kendisi iyi biri değildi ama bir oğlu ve bir kızı, onlar iyidirler" deyince askerin en azından demokrat biri oldu-

ğunu anladım. Tanıdığım restorant çalıştıranlarını, bakkallık yapanları ve kamyon sürücülerini de tanıyordu. Alevi, ilerici ve Kürtlerden oluşan köy ve mahalleleri sordum. Hepsini biliyordu. Belki adam biliyor gibi gözüküp bilgi toplamak için polisin yerleştirdiği birisi olabilir düşüncesiyle bir kaç ayrıntı sordum. Asker, ayrıntıları da bana anlattı. Hangi köylü olduğunu sordum. Afşin ilçesinin Yeşilyurt Köyü'nden ailece göçüp Göksun'a yerleşmişler.

Askerlerle oturduğu ilçeye ilişkin bir iki olayı hatırlattım. Olay söyle gelişmişti: Yıl 1980. Kayseri'de faşistler ilerici bir belediye işçisini evine giderken öldürmüşlerdi. Cenaze törenini biz yapmıştık. Otobüs tutup cenazeyi köye kadar götürmüştük. O zaman Kayseri'de oturan, Göksunlular cenazeyle beraber geldiler. Afşin, Elbistan ve Göksun'un içinden ve köylerinden gelenlerle birlikte bin kişiye yakın bir kitle gelmişti cenaze törenine. Cenazenin defini sırasında toplanan kitleye hitaben bir konuşma yapmıştım.

Asker de cenaze töreni sırasında köydeymiş ve olanları hatırlıyor. Kaldığımız hücre bölümüne bakan nöbetçilerden sadece bir tanesi dini gericiymiş. Diğer nöbetçiler ve subayların iyi olduklarını asker bize anlattı. Kimse sorgucu polisleri sevmiyor, hem korkuyor hem de çekiniyorlarmış.

Sonra asker ve yoldaşlarım ne olduğunu sordular. Ben sorguda yaşadığım gelişmelerin hepsini anlattım. Verdiğim ifadenin hepsini aktardım. Hatta eğilimlerimi bile söyledim. Asker, Gege ve Korek'e; sabah erkenden ikinizi de gelip alırlar. Birbirinizle konuşmamanız için.

Sabahın erken saatinde uyandık. Elimizi, yüzümüzü yıkamak ve tuvalet ihtiyacımızı gidermek için hücrelerimizin kapıları açıldı. Ancak bugün yine bir farklılık vardı. Hücrelerimizin kapıları yine teker teker açıldı. Kahvaltı yaparken kapıları aynı anda açtılar ama bu sefer de her zamankinden farklı olarak nöbetçi içeride bekliyordu. Bir asker de bizim bölümümüzde başımızda dikilmişti. İşin sıkı tutulduğu belliydi. Zaten gece konuşurken temkinli davranmıştık.

Kahvaltı bitince hemen hücrelerimize konulduk ve kapılarımız kapatıldı. Eskiden yarım veya bir saat boyunca açık bırakılıyordu. Bunu, sorgu başladığı için bizi hem sıkacaklar hem de koşullarımızı zorlaştıracaklar diye yorumladık. Askerlerin davranışlarından ve diğer tedbirlerden de bu rahatlıkla anlaşılıyordu. İçeride yemek türü şeyler bulundurmamamız konusunda askerler sürekli bizi uyarıyorlardı. Subayların ve sorgucuların kendilerine kızabileceklerini ima ediyorlardı.

Kapıdaki nöbetçi sorgucuların geldiğini söyledi. Üç erkek bir de kadın gelmişler. Biz de gayrı ihtiyarı bir heyecan başladı. Bir süre sonra bir görevli gelip nöbetçiye;

-Tutukluları uyandırın, hazır olsunlar. Biraz sonra gelip alacaklar.

-Emret Komutanım! dedi ve bir topuk çaktı nöbetçi.

Söylenenleri duyuyorduk. Yine de görev yerine getirildi. Biz zaten her zaman her türlü gelişmeye karşılık hazırlıklıydık. Kısa bir süre sonra ayak seslerinden geldiklerini anladık. Ancak bu kez kalabalıktılar. Hücre bölümünün kapısı açıldı. Bir asker içeri girdi. Bize gözbağlarını verdi. Gözlerimizi bağlamamız söylendi. Zaten alır almaz bağlamıştık. Ayak sesinin fazlalığından bir sürü insanın içeriye girdiği belli oluyordu. Hücrelerimizin karşısındaki duvarın dibine kadar götürüp ayakta durdurdular. Sağımızda, solumuzda birer askerle yarım saat böyle bekledik.

Bu arada birisi gelip önümde durdu. Neredeyse kalbim duracaktı. Titrememek için kendimi zor tutuyordum. Her an bir darbe ve yumruk yiyeceğimi bekliyorum. Galiba bir süre beni süzdü. Sonunda sessizliği bozdu.

-Anlattıkların hikaye çıktı Dergo. Biz bütün gerçeği öğrendik. Size yardım eden her şeyi açıkladı, itiraf etti. Umarım bu gece iyi düşünmüşsündür. Biraz sonra seninle adam akıllı görüşeceğiz. Bu sefer bizim yöntemlerimizle konuşacağız.

İşaretle Korek ile Gege'yi almalarını söylemişler. Ayak seslerinden kalabalık bir grubun gittiğini anladım. Ancak kimlerin gittiğini gözlerim kapalı olduğundan dolayı bilmiyordum. Beni tekrar hücreye koydular. Boş olan hücreleri de açmışlardı. Bütün hücrelerin kapılarını kapattılar. Sonra hepsi birden çekip

gittiler. Göz bağlarımı açtım. Boğazımı temizler gibi yaptım. Ses yoktu. Karşı ses veren olmadı. Biraz dinleyerek bekledim. Nöbetçinin volta atan ayak sesinden başka ses yoktu. Nöbetçiye saati sordum. Saati söyledi. Diğer arkadaşlarımın nerede olduklarını sordum. Bilmediğini, nöbete daha yeni geldiğini söyledi. Onlara seslendim, cevap vermediler. Bunun üzerine ikisinin de sorguya götürüldüklerini anladım.

Bizi koridorda beklettikleri süre içinde hücrelerimizi aramışlar. Eşyalarımızın boşaltılmasından, dağıtılmasından ve döşeklerin kaldırılmasından belli oluyordu. Belki alıcı koymuşlardır diye hücremin her tarafını en ince ayrıntılarına kadar inceledim. Herhangi bir şeye rastlamadım. Birden bire aklıma gelmişti bu düşünce. Şimdiye kadar alıcı koyabileceklerini hiç düşünmemiştim. Boş hücrelere, kapının girişine veya koridorun herhangi bir yerine koyabilirlerdi. Daha sonra yemek saatlerinde buraları araştırmaya başladık. Sonuçta bir şey bulamadık. Burada kaldığımız süre içinde buna ilişkin bir belirti olmadı. Bize yansıyan herhangi bir şeyle de karşılaşmadık.

Akşama kadar gelen nöbetçilerle sohbet ederek günümü geçirdim. Bu arada askerlerden bizim burada bir ay kalacağımızı öğrendim. Sadece bir aylığına buranın nöbet çizelgesi hazırlanmış. 9 Ekim sabahına kadar nöbet çizelgesi varmış ve ondan sonrası için yokmuş. Askerler de ondan sonra normal kıta görevlerine dönüyormuşlar.

Akşam yemeğinden önce yine bir hareketlilik başladı. Önce beni götüreceklerine yorumladım. Sonra bizimkiler hücrelerinin numaralarını söyleyince sorgularının bitip geri getirildiklerini anladım. Hücre numaralarını söylerken ses tonlarından halsiz ve kötü durumda olmadıkları anlaşılıyordu. İlk anda en azından işkence gördüklerine dair bir hava yansımadı bana. Hücreleri açıldı ve içeri konuldular. Ardından hücre kapıları kapatıldı. Aynı şekilde koridorun kapısı da kapatıldı. Bizim için kısmen olağanüstü durumun geçtiğinin işareti, koridorun kapısının kapatılmış olmasıydı. Gelenler, “İyi akşamlar ve geçmiş olsun” diyerek çekip gittiler.

Nöbetçi hemşerimdi. Konuşmalarımıza müdahale etti. Daha polislerin yerlerinde olduklarını ve çalıştıklarını söyledi. Bunun

için beklememizin iyi olacağını belirtti. Sonra yemek geldi. Yemek sırasında olağanüstü işleyişte bir yumuşama görülmeye başlandı. Yemeği getirenlerden sorgucuların gittiğini öğrendik. Kapılar açıldı. Hem yemek yiyor hem de konuşuyorduk. Her olasılığa karşın bazı gelişmeleri işaretle birbirimize aktarıyorduk. En net bilgileri yemek öncesi ve sonrası yaptığımız temizlikler sırasında birbirimize aktarıyorduk. Askerlerin bilgi aktarabileceklerini de düşünerek bazı farklılıkları ve gizlilik yanı olan şeyleri tuvaletin önünde yoldaşlarla paylaşıyorduk.

Polisler birkaç yumruk, tekme ve tokat atmışlar yoldaşlara. Falaka, elektrik ve Filistin askısı tehdidinde bulunmuşlar. Konya'nın sorgusundan geçenlerin hapishanede bize anlattıklarına göre en tehlikeli işkence yöntemi olarak erkeklerin hayalarının sıkılması biçimini uyguluyorlarmış. Bu işkence yöntemini bize karşı hiç kullanmadılar. Yoldaşlarım da daha önce anlaştığımız çerçevede ifadelerini vermişler. Onlara da pencereden değil de, kapıdan birilerinin bizi götürdüğü zarfını atmışlar.

Henüz bir yazılı ifade yoktu. Ancak birkaç noktada anlatımlarımız birbiriyle çelişki arz etmekteydi. Bunların üzerinde durduk. Benim yoldaşlarla konuştuğum saat ve oynayan filmin ismi daha önce anlaştığımız bir şey değildi. İfademden sonra söylememe rağmen yoldaşların dikkatinden kaçmış. İkisi de farklı farklı saatler ve şeyler söylemişler.

Özellikle firarı beraber kararlaştırdığımız konusunda bir şey söylemeyecektik. Korek, "Gideceğimiz gece üçümüz beraber konuştuk" demiş. Gege, "Bana tek söyledi. Korek'e söylediğini bilmiyordum. Saklandığımız yerde gördüm" demiş. Ben ikisini çağırıp konuştuğumu söylemiştim. Bunlar bir çelişki oluşturuyor. Dolayısıyla benimki ile Gege'ninki aynı nitelikteydi. Benim, ikisiyle konuştum dememem yoruma açık bir şeydi. Bu, beraber konuştuğum anlamına da gelebilir, ayrı ayrı konuşmama da yorumlanabilirdi. Dolayısıyla ifade yazılacağı zaman bu durumu Gege'nin söylediği biçimde anlatacaktık. Kaçış anının dışında kaç kişinin katıldığını önceden bilmediklerini söyleyecekti yoldaşlar. Diğer şeyler daha önce konuştuğumuz, anlaştığımız ve yaşadığımız şeyler oldukları için üzerinde durmadık.

Bir gün sonra üçümüzü birlikte alıp sorgu yerine götürdüler. Bir başka odada ayakta bekletiliyorduk. Tereddüt içinde gözlerimiz kapalı ve neler olduğunu bilmeden bekliyorduk. Ayak seslerinden gelenlerin olduğunu anladık. Kendi aralarında kısa bir süre bir şeyler konuştular.

Şimdiye kadar sorgu süresince duymadığım bir ses bana,

"Karakoldan nasıl kaçtın? Komiserle bekçi mi sana yardım etti?" dedi.

Ben kısaca kimsenin bana yardım etmediğini, kendi başıma kapıyı açıp gittiğimi söyledim. Sorguculardan biri;

"Bu, başkalarını koruma ve hedef şaşırtmada usta galiba. Karakol ve hapishanedeki her iki kaçışında da aynı yöntemi izliyor. Hep tek tabanca. Suçu kendi üstüne alıyor. Esas suçluları koruyor. Aslında suçu kendi üstüne almak en kolay yöntem. Dolayısıyla, her şey kendisiyle başlar ve kendisiyle biter. İstediği gibi anlatır. Başkaları olunca arada çelişki doğar. Bu işini biliyor" dedi.

Sonra götürülmemizi söylediler. Getirip hücrelerimize koydular. O gün başka bir gelişme olmadı. Ancak nöbetçilerin bize olan yaklaşım ve davranışlarından olumlu yönde bir şeylerin değiştiğini gözlemliyorduk. Yemekleri fazla getiriyorlardı. Her öğün her birimizin bir tayın ekmek (asker ekmeği) hakkımız varken artık iki tane veriyorlardı. Özellikle tatlı ve meyve türü şeyleri fazladan getiriyorlardı. Bahçeden meyve topluyorlardı. Bunun niçin böyle olduğunu bir türlü anlamlandıramıyorduk, çözemiyorduk. Nöbetçinin birine sorduk, bu değişikliğin sebebini. Bunun altında yatan tipik bir asker dayanışmasıydı aslında. Askerleri koruyanların askerlerin koruması gibi bir şeydi. Bizim komutanların ve askerlerin üzerine ifade vermememiz, onlara olmadık şeyler yüklemememiz askerler arasında sempatiyle karşılanmış. Bundan dolayı bize karşı dayanışmacı bir tutum sergiliyorlar.

Askerler, hapishanedeki yaşanan gelişmeleri uygulanan baskıları bize anlatıyorlardı. Çok sert bir binbaşının geldiğini, daha önce Mamak'ta görev yaptığını, Kenan Evren'i bile takmadığını

bunun için rütbesinin düşürüldüğünü söylüyorlardı. Hapishanede hiçbir şey eskisi gibi değilmiş. Sağcılarla devrimcilerin yemekhane ve koğuşları ayrılmış. Havalandırma, banyo ve görüş günleri ile saatleri birbirinden ayrılmış. Birkaç kişi hariç eski gardiyanlar duruyorlarmış. Bu vesileyle daha hapishaneye gitmeden neler olduğunu, neyle karşılaşacağımızı ve nelerin değiştiğini öğrenmiş olduk.

Saat 09.00 sularıydı. Benim ismim söylendi. Hazırlanmamı istediler. Bu sefer gözbağı vermediler. Askerlere nereye gidiyorum diye sordum, "Galiba hapishaneye gidiyorsun" dediler. Benim daha ifadem bile alınmamıştı. Buna bir anlam veremedim. Benim ellerime kapının önünde kelepçe vurdular. Bir askeri araca bindirildim. Bu sırada dışarıda birisi;

"Oğlum hapishanenin haberi var mıdır? Görülecek yerler boşaltılmış ve gerekli tedbir alınmış mıdır? Gidip orada bir saat beklemeyelim" sözlerine erin cevabı,

"Gerekli emir verildi komutanım. Okyar binbaşımın haberi var" oldu.

Konuşulanlardan kaçtığımız yerin keşfi için götürüldüğümü anladım. Yola çıktık. Önümüzde bir askeri jip vardı.

Hapishanenin giriş kapısına gelince askeri araçtan indirildim. Hapishanede bulunan herkes, o gün keşfin yapılacağını biliyormuş. Bütün tutsaklar yemekhanelere toplamışlar. Pencerelerden kimsenin bakmaması söylenmesine rağmen buna riayet eden yoktu. Herkes pencerelerin önüne doluşmuştu. Yemekhane pencerelerine baktığımda bizim yoldaşların aşağı yukarı çoğunu gördüm. Gülümsüyorlardı. Moral verme anlamında işaretler yapıyorlardı.

Yanlarından ayrıldığım zamana göre biraz şişmanlamış olarak görünüyordum. Psikolojik olsa gerek. Normal yaşantımda bu kadar yemek yediğim olmamıştır. Hücre yaşantısında her üç öğün yemeği de normalin iki katı yiyor ona göre de ekmek bitiriyorduk. Oysa normal yaşantımda kahvaltı dışında ekmek yemiyordum. Bu yetmiyormuş gibi askerlerin getirdikleri, aldığımız fazla ekmekler, yemekler, sebze ve meyveleri de hüc-

relerde yemeyi sürdürüyorduk. Yaşamımın hiçbir döneminde o kadar kilo almamış, şişmanlamamıştım. Hareketsiz kaldığımız için aldığımız kaloriyi tüketemiyorduk. Bir de fazla yemek yememiz zorunlu olarak şişmanlatıyordu bizleri. Stresten olmalı, sık sık acıkıyorduk. Hücrede yemekten başka bir şey düşünemez olmuştuk adeta.

Bomboş koridorlardan, askerler ve polislerle birlikte kaçtığımız pencerenin önüne geldik. Saklandığımız yeri gösterdim. Hapishanenin savcısı keşif yaptırıyordu. Birkaç tane soru sordu. Boruyu nereden aldığımı, demiri içeriden mi yoksa dışarıdan mı kanırttığımı sordular. Demirleri tekrardan kaynak yapmışlardı. Savcı, "Keşif yapılmadan buralar niye değiştirilmiş, neden malzemeler ortadan kaldırılmış. Eğer şüpheli ben buradan kaçmadım dese bizim yapacağımız bir şey yok" diye konuştu. Bir subay, "Okyar Binbaşı gelir gelmez buraların düzeltilmesini emretti sayın savcım" diyerek araya girdi. Temsili olarak borunun yerini ve neler yaptığımızı gösterdim. Firar tarihinde o tür şeylerin gösterdiğim yerde bulunduğunu onayladılar. Yer gösterme ve keşif tutanağı tutulduktan sonra tekrar aşağı indirilip arabaya bindirildim. Hücrelerin olduğu yere getirilip tekrar hücreye konuldum.

Ertesi gün tek tek çağrıldık. İfadelerimiz alındı. Okuduktan sonra imzaladık. Bizi götürüp sağlık kontrolünden geçirdiler. Saatlerimizi, kemerlerimizi ve paralarımızı geri verdiler. Bir ay bu hücrelerde kaldık.

Gege'nin ifadesi alındığı sırada, polis bizim üçümüzü beraber alıp götürdükleri zaman gelenin ünlü Baba Ekibi'nin şefi Ahmet Uzunoğlu olduğunu söylemiş. Konya Havaalanı'nda güvenlikten sorumlu başkomiser olarak görev yapıyormuş. Faşist katil Kenan Evren'den ödül aldıktan sonra ikinci bir ödül olarak buraya atanmış.

Sorgu timi, ünlü işkenceciyi hem deneyimlerinden dolayı, hem de Kayseri'den gelmiş olmasından ötürü bizim zayıf yanlarımızı söylemesi için çağırmış. Adam gelince süklüm püklüm ezilen, el pençe duran ve yalvaran insanlar göreceğini sanmış. Mağrur, gururlu, kendinden emin, yaptıklarını savunan ve bunlarla onur duyan, pişman olmayan, 12 Eylül'ün ilk günlerindeki

azgın saldırı ve ağır işkencelerinde çözülmeyen, işkence deneyi olan insanların başını dimdik yukarıda görünce hayal kırıklığına uğruyor doğal olarak. Ve, “Siz tam adamlarına denk gelmişsiniz. Bunların üçü de ünlüdür. Hiç boşuna uğraşmayın. Yerinizde olsam ifadelerini alır, gönderirim. Bunlardan bir şey çıkarabileceğinizi sanmıyorum” demiş.

Eski şeflerinin nasihatlerine uymuş olmalılar ki, ondan sonra hızlıca ifademizi alıp bitirdiler sorgu sürecini.

9 Ekim 1982 günü derlenmiş, toparlanmış, saç ve sakalı uzamış bir halde hapishanenin yolunu tuttuk. Hapishanede firarla birlikte yeni bir yolun, yeni bir başlangıcın sayfasını açıyorduk. Bu elbette önceki yaşadıklarımızdan çok ciddi bir biçimde farklı olmayacaktı. Bize yönelik özel tedbirler, özel uygulamalar ve gözlerin üzerimizde olacağını biliyorduk. Bize dayatılmak istenen onursuzca bir yaşamı kabullenmeyecek, her şeye rağmen direnecektik. Fakat normal hapishanede günlük herkese uygulanan koşulları ve uygulamaları ilk başta durumu daha da gerginleştirmemek ve diğer tutukluların haklarını riske sokmamak için, buna yol açacak davranış ve tutumlardan uzak duracaktık.

Hapishaneye geldik. Subay kadrosu değişmişti. Gardiyanların çoğunluğu aynıydı. Bir asteğmen hapishanenin girişinde bizi teslim aldı. Firarımız verilmediği için yeni baştan hapishaneye kaydımız yapılmadı. Yeniden herhangi bir mahkeme, hastane işlemi gibi hapishaneye giriş yaptık. Üstümüz başımız arandı. Gardiyanların odasına alındık.

Hapishane Müdürü’nün geleceğini söylediler. Bizimle tanışacak ve konuşma yapacakmış. Ondan sonra içeri alınacakmışız. Biraz sonra iri yarı çam yarması, elleri arkasında, başı arkaya yaslı, yukarı bakan, baston yutmuş robot gibi duran ve yürüyen bir insan müsveddesi içeri girdi. Herifte ruh yok. Robot ve beton gibi birisi.

-Benim adım Binbaşı Okyar Ünlü. Bu adı iyi öğrenin. Burada ben ne dersem o olacak. Eski hapishaneyi unutun. Her şey değişti. Zaten girince kendiniz de göreceksiniz böyle olduğunu. Her şeye bütün arkadaşlarınız uydu, siz de harfiyen uyacaksınız. Firar

etmenizden dolayı size farklı bir uygulama yapılmayacak. Ama bu hapishanenin sizin yüzünüzden bu hale geldiğini de sakın ola unutmayın. Görevlilerin emir ve talimatları, benim emir ve talimatlarım olarak kabul edilecek, uyulacak ve gereği yapılacaktır. Alın bunları, saçlarını kesin. Jilet verin tıraş olsunlar ve banyo yapsınlar. Sonra alıp benim yanıma getirin. Görmek istiyorum.

İçeri girdik. Saçımız kesildi. Benim raporum olduğundan dolayı saçımı 5 numarayla kestiler. Diğer yoldaşlarımınkini sıfır numaraya vurdular. Ardından sakal tıraşı olduk. Alt kattaki tuvaletlere gidip soğuk suyla duş yaptık. Bu arada hapishanedeki yoldaşlarımız da yardımcı oldular. Hapishanenin durumunu ayrıntılı olarak anlattılar bize. İlk başlardaki gibi bir baskı yokmuş. Her şey yeni baştan kendi rayına oturmuş ve yumuşamaya başlamış. Bizim gelişimizden dolayı bir-iki hafta yine bir sıkı uygulamanın olabileceğini düşünüyorlardı.

Çağırdılar bizi. Gidip fotoğraf çektik. Asteğmenin eşliğinde Binbaşı'nın odasına götürüldük. Karşısında yan yana durduk. Bizi şöyle göz ucuyla süzdü.

-Hah, şimdi adama benzemişsiniz. Geldiğinizde insanlıktan çıkmıştınız. İnsana benzer bir yanınız yoktu. Peki, bunun saçı niye böyle kesilmiş.

Asteğmen,

-Komutanım, raporu olduğunu söyledi. Dosyasına baktık raporu olduğu doğru. Bunun için böyle kestik.

-Kim vermiş raporu? Tek bir doktor vermişse gönderin heyet raporu versinler. Yoksa geçerli değildir.

-Komutanım, heyet raporu.

-Tamam. Çok uzun olmamak şartıyla, kurallara göre saçını kesmelerini söyleyin hapishane berberine. Götürün, kalacakları koğuş ve yemekhanelerini gösterin.

-Emredersiniz komutanım.

Çıktık. Kapı altında bizi gardiyanlara teslim ettiler. Yatacağımız yerleri, yemekhane ve hangi masalarda yemek yiyeceğimizi söylediler. Bir araya gelmeyeceğimizi tembih etmeyi

ihmal etmediler. Hatta yanında yattığımız arkadaşlar ve beraber yemek yediğimiz arkadaşların dışında kimseyle konuşmayacak, yan yana gelmeyecek, birlikte yürümeyecektik. Bunu yemekhanede bulunan herkesin içinde söylüyorlardı ki, diğerlerine de gözdağı vermiş olsunlardı. Sonra çekip gittiler. İçeride adeta buza kesmiş bir hava ve ölü sessizliği vardı. Yoldaşlarımızın bir kısmı ve birçok devrimci taraftar geçmiş olsuna gelmediler. Hapishaneye sindirilen korku halen etkisini geri insanlar üzerinde koruyordu. Göz edenler, kafayla selamlayanlar da oluyordu. Ancak her şeyi göze alarak tüm tehditlere rağmen bizi sahiplenenler çoğunluktaydı. Gelip halimizi hatırımızı sordular. İhtiyaçlarımızı karşılamak istediler. Bir iki gün bir sıkılığın olacağını ve ondan sonra her şeyin normalleşeceğini söylediler.

Akşam yemeğinden sonra gardiyanlar bizi çağırdı. Gittik, depoya girdik. Her birimiz birer alt ranzaya yan yana oturduk. Niye kaçtığımızı, bizim yüzümüzden az kalsın kendilerinin başının yanacağını söylediler. Halen mahkeme sonuçlanmadığından ceza alacaklarından da korkuyorlarmış. İçerinin Allah'ı kendileriymiş. Her gece bizi çağırıp burada dayak atacakmışlar gibi tehdit ve psikolojik baskıyı içeren bir konuşma yaptılar.

Biz ifademizi verdiğimizi ve kendilerine söyleyecek bir şeyimizin olmadığını söyledik. Bundan dolayı başka ancak mahkemede ifade vereceğimizi ve savunma yapacağımızı belirttik.

Bizi çağırdıklarında emret komutanım diye avazımızın çıktığı kadar yüksek sesle bağırmamızı, esas duruşa geçmemizi, kendilerinin yataklarını bizim düzeltmemizi, yemek masalarını bizim temizlememizi, bulaşıkları yıkamamızı, koğuşlarını ve yemekhanelerini bizim paspaslamamızı ve bize verecekleri her türlü görevi itirazsız yerine getirmemizi söylediler. Bunların hiçbirisini biz yapmayacağımızı söyledik. Bunun özel bir uygulama olduğunu, koğuşlarımızda, yemekhanelerimizde bu işler nasıl oluyorsa biz de öyle davranacağımızı, ama siyasi yaptırımları, devrimci kişiliğimizi ve siyasi kimliğimizi rencide edici ve küçük düşürücü hiç bir uygulamayı ne pahasına olursa olsun asla kabul etmeyeceğimizi söyledik.

-Bu hapishaneyi siz bu hale getirdiniz. Sizin yüzünüzden bu insanlar hak etmedikleri uygulamaları çekiyorlar. Yaptıklarınızın sonucuna katlanacaksınız.

Bir iki tekme ve tokat salladılar. Kimisinden korunduk ve karşı koyduk. İt sürüsü gibi kalabalıktılar. Leş kargaları gibi üstümüze çullandılar. Üçümüzü de falakaya yatırdılar. Bağırmamızı ve dediklerini yapacağımızı kabul ettiğimizi söylememizi istediler. Bağırmadık.

Sorgularda, işkencelerde kabul etmediklerimizi kendilerinin hiç bir biçimde kabul ettiremeyeceklerini söyledik. Bağırarak konuşuyorduk. Sesimizi koğuşlara ve yemekhanelerde bulunanlara duyurmak istiyorduk. Özellikle yavaş konuşmamızı istiyorlardı. Ya belirttikleri bu yaptırımlardan vazgeçmelerini ya da bu hapishaneyi kendilerine zindan edeceğimizi anlattık. Bu davranışlarıyla çok büyük bir yanlış yaptıklarını, bunun altından kalkamayacaklarını ve bunun hesabını soracağımızı unutmamalarını belirttik. Şimdiye kadar size zarar verecek bir şey yapmadık. Ama mahkeme aşamasında kendileriyle hesaplaşacağımızı söyleyince korkmaya başladılar. Yaptığımız blöf işe yaramıştı. Slogan atmaya başlamıştık ki, üstümüze çullanıp ağzımızı kapatmaya kalkıştılar.

-Tamam, yemekhanelere gideceksiniz, diyerek bizi oradan çıkardılar.

Bir iki gün söylediklerini yaptırma konusunda bir çaba içinde oldular. Ancak bizim uymadığımız ve uymayacağımız kanaati oluşturduk kendilerinde. Bu arada çıktığımız mahkemelerde hapishanedeki baskıları da anlattık. Bir kaç dilekçe yazdık. Hapishane müdürü bizi çağırıp tehdit etti.

Kendilerine zarar vereceğimiz korkusu, bugüne kadar zarar vermediğimizden dolayı duydukları gizli bir saygı, kimliğimiz ve kişiliğimizden ödün vermeme, mahkemelerde yaptığımız teşhir konuşmaları, suç duyurularında bulunmamız ve en önemlisi de bize yaptırımları uygulatamayacaklarını anlamaları, diğer tutukluların da artık yavaş yavaş tepkide bulunmaları, mahkemelerinde, avukat ve ziyaretçi görüşmelerinde anlatmaları, suç

duyurularında bulunmaları ve hapishanenin zaman zaman basına konu olması, yaptırmak istedikleriyle ordu kurumunun küçük düşürücü propagandaya maruz kalması, geri adım atınalarına yol açtı. Ancak geri adım atmayı kabullenmediler.

-Sanmayın, size yaptıramadık. Aslında biz vazgeçtik. Siz askerlere zarar vermediğiniz için biz de size eziyet etmedik. Hem biz de emir kuluyuz. Biz keyfimizden yapmıyorduk. Hapishane müdürü ve subaylar yapın diyordu, biz onun için yapıyorduk.

Eğer diş geçirebilselerdi her türlü zulmü, onur kırıcı davranışı, devrimci kimliğimiz ve kişiliğimizi rencide edici saldırılarla üzerimize gelecekleri çıplak bir gerçekti. Bizim bu karşı duruşumuz ve çıkışımız diğer tutuklulara karşı bizden dolayı uğradıkları zararı telafi etmeyi de beraberinde getirdi. Biz adeta tutuklular adına mahkemelerde, görüşlerde, avukatlarla buluşmalarda hapishane idaresi karşısında her şeyi göze alan taraf olduk.

1982 yılının Aralık ayının sonunda, 2. Ordu Komutanlığı Malatya'ya taşındı. Konya Dutlukırı Sıkıyönetim Askeri Ceza ve Tutukevi'nde bulunan ve Konya dışından gelen tutuklu ve hükümlüler, geldikleri bölgelere geri gönderildiler. Biz de yeniden Kayseri Zincidere Sıkıyönetim Askeri Hapishanesi'ne götürüldük. Konya Merkez ve ilçelerinden gelen tutuklu ve hükümlüler ise Malatya Yeşilyurt E Tipi Hapishanesi'ne götürüldüler. Konya Dutlukırı Hapishanesi ise kapatıldı.

Dört Duvar Bedel İstiyordu,
Her Birine Üç Karanfil Düştü

Henüz alışamadık ayrılığa.

Onlarsız bir güne henüz inandıramadık kendimizi.

Sanki birazdan şu kapıdan havalandırmaya süzülecek ve bizimle birlikte voltaya çıkacaklar.

Sanki hayatın kum saatinden ömrümüzün on iki damlası akmamış

ve sanki biz o saatin incecik boğazına tıkanan bir çakıl taşı olup

zamanı durdurmak istememişiz.

Anılar da avutamıyor yüreğimizi.

Duvarlarda bir manifestoyu yazmanın mutlu gülüşleriyle bakan alnı bantlı fotoğraflara da

inanmak istemiyoruz bir türlü.

Ayrılığa alışamadık.

Onlarsız bir güne gönlümüzü ikna edemedik henüz.

Oysa artık yoklar.

Oysa "Bir avuç gökyüzü"ne onların gözleriyle olsa da onlarsız bakıyoruz artık.

Kim bilir kaç kez çiğnedikleri koridoru onların ayaklarıyla, ama onlarsız adımlıyoruz.

Görüş kabinlerinde en çok onları konuşuyoruz; oysa kendi sesleri yankılanmıyor.

Üstelik yatakları da boş duruyor.

Bütün boşluklar, ayrılığın sancıyan yarasını açıyor.

Sancıyan yaramız ise "miraslarını büyütün" diyor.

***

Sürekli başlarındaydık.

Rahat ve mutluydular.

Öylesine özel bir mutluluk ki, betimlenemez; ancak hissedilir.

Çektikleri büyük acılara karşın, kararlılık ve coşkuları hiç eksilmedi.

Büyük bir savaşımın öncü müfrezeleri olduklarını bir saniye bile unutmadılar.

Mütevazıydiler.

En zor anlarında dahi, kendilerini iyi göstermeye çalıştılar, inatla.

Günlük hayattan da kopmadılar hiç.

Hangisinin yanına gittiysek, aynı duyarlığın sorularıyla karşılaştık: "Diğer direnişçiler nasıl?

Dışarıda ne var, ne yok? Sizler nasılsınız? Çok yoruluyorsunuz yoldaşlar, biraz uyusanız ya?"

Uyuyamadık ki!

Sanki ölüm bizim uyumamızı bekliyordu ve sanki biz uyursak,

yoldaşlarımızı aramızdan çekip alacaktı.

Bilincimiz uykuyu hasım, ilan etmişti.

Neredeyse "kan davası" girecekti aralarına.

Belki çocukçaydı, ama öyleydi.

***

Çoğu gençti.

Yalnızca on iki zindan gülümüz değil, şimdi kimisi aramızda olan

ve kimisi ise hala hastanelerde ölümle pençeleşen kahramanlarımızın da çoğu...

Tümü de hırçın dalgalı denizlere yelken açan korkusuz kaptanlara benziyordu.

İnanın, ölümsüzlüğün sularına açılmak isteyenlerin sayısı, çok, çok daha fazlaydı.

Ve inanın, onların da çoğu gençti.

Açlığa doymuş bir zamanın miladı olmak için kıyasıya yarıştılar.

Ancak on ikisi değdirdi alnına güneşi.

Yüzlercesi kırmıştı gecenin penceresini, ama şafak ancak on ikisini alabildi koynuna.

On ikisini, ama hepimiz adına...

***

Sanılıyor ki, yalnızca yaşayanlar gülümseyebilir.

Gülmek ve ağlamak, ancak sağ olan insanların tepkisi olarak bilinir.

Oysa karanfiller ve bayraklar arasında öylece uzanan Yemliha'nın güzel yüzünü

gördükten sonra, bu inanışta ısrar edebilecek tek kişi olamazdı.

Dudaklarına belirgin bir tebessüm konmuştu.

Gözleri kapalıydı, ama parlıyor gibiydi.

Sanki her bir kirpiğinin altından bir ay taşıyordu

ve onların şavkı gözkapaklarına vuruyordu.

Diğerleri gibi onda da en belirgin çizgi, mutluluğun çizgisiydi.

O mutluluk, yalnızca böyle bir kahramanlığı gösterenlere has olmalı.

Zaten bu kahramanlık da,

yalnızca kendini milyonların mutluluğuna armağan edenlere has değil midir?

***

Hepsi de aydınlıkta yendi ölümü.

Ya şafak sökerken ya da güneş gülümserken...

Hiçbiri, ama hiçbiri karanlıkta yummadı gözlerini.

Onları uğurlamadan önce yeniden ve özenle giydirdik.

Öpülesi bedenlerini karanfil ve bayraklarla süsledik.

Alınlarından öptük ve zafer sözü verdik.
Yüreğimizi dolduran, o önünde durulmaz öfkeyi
yumruk yumruk sıkıp sertleştirmeyi de ihmal etmedik.
Dışarıda ise devrim sloganlarıyla gömdük onları.
Hayır, gömmedik...
Ektik!
"Yarın hasat zamanıdır" diyerek...

Zindanda Ölmektir Şimdi Yaşamak

O an geldi
Ölerek yaşatmanın kıyısındayız şimdi
Bahara aç toprak gibi kokuyor nefesimiz
Ve kirpiğini düşürüp tarihin kalbine
Ferini firara hazırlıyor gözlerimiz

O an geldi
Dönülmez bir yolun başındayız şimdi
İsyan dili alevler emiyor tenimizi
Güneşle sevişen kar gibi eriyor bedenimiz
Ve direncin yorganını çekerek üstüne
Aydınlık rüyalara dalıyor bilincimiz

O an geldi yoldaşlar
Zindanları kuşatmanın mevsimindeyiz şimdi
Kafesteki şahin gibi çırpınıyor yürek
Sabırsız bir yangın geziniyor içimizde
Tahrip gücü yüksek bombadır her hücremiz
Ve ateşlenmek üzere dört duvarın ötesine
Molotoflanmayı bekliyor bedenlerimiz

O an geldi sevgilim
Suskun bir vedanın alfabesiyiz şimdi

Mutlu aşkların destanıdır artık konuşan
Al, rüzgâr yap onu koynundaki tere
Serin esintilere okşat hasretini
Ki sevincin gülleri açılsın saçlarında
Ve yarım kalmış öpüşlerin izini silip
Dövüşken sloganlar patlasın dudaklarında

O an geldi duyuyor musun ey ölüm
Hesaplaşmanın finalindeyiz şimdi
Anın akrebi soktu zamanı
Yelkovansızlığın hızıyla geçiyor saatler
Hazırlan irademizin pençesinde kıvranmaya
Ve hazırlan zaferin çengeline asılmaya

Heey ölüm
Bakma acılarımız kadar yaşlı olduğumuza
Düşlerimiz kadar dirençtir ömrümüz
Ve sanma ki bu ömrün üstü sende kalacak
Unutma ki ZİNDANDA ÖLMEKTİR ŞİMDİ YAŞAMAK

Sağmalcılar Zindanı MLKP Ölüm Orucu Müfrezesi
8-10 Temmuz '96

İçerde Yatacak Olana Bazı Öğütler

Dünyadan, memleketinden, insandan
umudun kesik değil diye
ipe çekilmeyip de atılırsan içeriye,
yatarsan on yıl, on beş yıl
daha da yatacağından başka
"Sallansaydım ipin ucunda
bir bayrak gibi keşke" demiyeceksin.
Yaşamakta ayak direyeceksin.
Belki bahtiyarlık değildir artık,
boynunun borcudur fakat,
düşmana inat
bir gün fazla yaşamak.
İçerde bir tarafınla yapayalnız kalabilirsin,
kuyunun dibindeki taş gibi.
Fakat öbür tarafın
dünyanın kalabalığına
öylesine karışmalı ki,
sen ürpermelisin içerde,
dışarda kırk günlük yerde yaprak kıpırdasa.
İçerde mektup beklemek,
yanık türküler söylemek bir de,
bir de gözünü tavana dikip sabahlamak
tatlıdır ama tehlikelidir.

Tıraştan tıraşa yüzüne bak,
unut yaşını
koru kendini bitten,
bir de bahar akşamlarından
bir de ekmeği
son lokmasına dek yemeği,
bir de ağız dolusu gülmeyi unutma hiçbir zaman.
Bir de kim bilir,
sevdiğin kadın seni sevmez olur,
ufak bir iş deme,
yemyeşil bir dal kırılmış gibi gelir, içerdeki adama.
İçerde gülü bahçeyi düşünmek fena,
dağları, deryaları düşünmek iyi.
Durup dinlenmeden okumayı, yazmayı
bir de dokumacılığı tavsiye ederim sana
bir de ayna dökmeyi.
Yani içerde on yıl, on beş yıl
daha da fazla hatta geçirilmez değil, geçirilir
Kararmasın yeter ki
sol memenin altındaki cevahir.

Nazım Hikmet RAN

HUKUK MÜCADELESİ

Bu özgürlüğe kaçış eylemimizden dolayı 'yargılanmamız' uzunca bir süre devam etti. Avukatlarımız, ailelerimiz ve hatta bazen de hukuk adına savcıların uyarıları ve itirazları sonucunda adeta bir hukuk mücadelesi verdik.

11 yıllık zindan yaşantımda komünist şairimiz Nazım Usta'nın dediği gibi "Memleketimin şehirlerini zindanlar da tanıdım". Bu süre içinde onu aşkın hapishaneye sürgün olarak gittim. Her sürgün, zindanda bir yeniyi getirdiği gibi beraberinde birçok şeyi de alıp götürmektedir. Yani anlayacağınız, her sürgün aynı zamanda yeni bir yaşam olduğu gibi bazı şeylerin de kaybıdır.

Her sürgün yeni başlangıçlara atılan adımdır aynı zamanda. Kurulu düzenin, oluşmuş statükoların ve alışkanlıkların yıkılması, sıcak dostluk ve arkadaşlıkların kopması, yenilerinin kurulması ve yeni dünyalara merdiven dayamaktır. Zindanda her arama, her saldırı ve her sürgün bizde bir talan ve yağmayı beraberinde getirmiştir. Bundan dolayı birçok mektubumuz, 'yargılama' dokümanlarımız, savunmalarımız ve sair eşyalarımız kayboldu. Bunun için burada aktaracağım çok fazla belge ve doküman bulunmamaktadır. Ülkede yaptığım araştırmalar da çok fazla sonuç vermedi.

Bunun için bu konu da anlatımlarımızla sınırlı kalacaktır.

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
2'NCİ ORDU VE SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERİ SAVCILIĞI
KONYA

7 / 12 / 1982
SAYI :1982 ..../ 2504
ESAS : 19t82 ..../ 694
KARAR: 1982 ..../ 307

İ D D İ A N A M E
VE
KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI

SUÇ: Kaçmaya mani olacak vasıtaları bozarak hapishaneden firar,

SANIKLAR: 1) Hayri ARGAV: Abdülbaki oğlu, 1956 doğumlu, Tunceli İli Pertek İlçesi Burmageçit Köyü nüfusuna kayıtlı, Elazığ İli Fevziçakmak Mah. Türk Sokak No: 25'te oturur. Halen başka suçtan Sıkıyönetim Askeri Hapishanesinde TUTUKLU.

2) Hasan SEVİM: Hıdır oğlu, 1954 doğumlu, Tunceli Ovacık İlçesi Havuzlu Köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde 6 No'da mukim. Halen başka suçtan Sıkıyönetim Askeri Hapishanesinde TUTUKLU.

3) Hüseyin TORUN: Asaf oğlu, 1959 doğumlu Kahramanmaraş İli, Pazarcık İlçesi, Çınarlı Köyü nüfusuna kayıtlı aynı Köyde bilâ sayılı yerde oturur. Halen başka suçtan Konya Sıkıyönetim Askeri Hapishanesinde TUTUKLU

SUÇ TARİHİ: 7 Eylül 1982

TATBİKİ İSTENEN

KANUN MADDESİ: T.C.K.'nın 298/2-3 maddesinin her sanık için ayrı ayrı tatbiki.

SUÇ: Kayıtsızlık ve tedbirsizlik sonucu tutukluların kaçmasına sebebiyet.

SANIKLAR: 1) Abdullah ÇAMLI: Yusuf oğlu 1961 doğumlu, Bolu nüfusuna kayıtlı Bolu Bahçelievler Mahallesi Sümbül Sok. No: 4'te mukim.

2) Ramazan KOPUZ: Osman oğlu 1961 doğumlu, Rize Merkez Dağınıksu Mah. Nüfusuna kayıtlı, İstanbul Fıstıkağacı İçadiye Mahallesi Selvilik Köşk Sokak, Kent Apt. A/Blok, No: 13'te oturur.

3) Bekir YILMAZ: Mustafa oğlu 1962 doğumlu, Bolu Akçakoca İlçesi Kurukavak Köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur.

4) Mahmut ERSÖZ: Mehmet oğlu 1962 doğumlu, Hatay İli Reyhanlı İlçesi Kurtuluş Köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde bilâ sayılı yerde oturur.

5) Ziya ASLAN: Dursun oğlu 1961 doğumlu, Gümüşhane Karaca Mah. nüfusuna kayıtlı, Siran İlçesi Karaca mah. 36 no'da oturur.

GÖZETİM TARİHİ: 8.9.1982 Her 5 sanık için.

SERBEST BIRAKILMA TARİHİ: 8.10.1882 Her 5 sanık için.

TATBİKİ İSTENEN

KANUN MADDESİ: T.C.K.nın 303 ve 40'ncı maddelerinin her sanık için ayrı ayrı tatbiki.

SUÇ: Memuriyet görevini ihmal.

SANIKLAR: 1) Kemal YALÇIN: Mustafa oğlu 1952 doğumlu, Sivas İli Gemerek İlçesi Çepni Köyü nüfusuna kayıtlı, Konya Uçaksavar Topçu Taburu Komutanlığı'nda görevli Tob. Asb. Kd. Üsçvş. Sicili: 1972/42

2-Kamil YILMAZ: İsmail oğlu 1940 doğumlu, Konya İli Merkez Esenler nüfusuna kayıtlı, 2. Ordu 2 Nolu Dağıtım Depo Komutanlığı'nda görevli, Tek. Kd. Bşçvş. Sicil: 1960/33

3) Muzaffer ŞAHİN: Mustafa oğlu 1955 doğumlu, halen Sıkıyönetim As. Hapishane görevli, Hava Üsçvş. Sicil: 1975/199.

4) Ali SAKAKLI: Aziz oğlu 1951 doğumlu, Tokat Gazipaşa nüfusuna kayıtlı, Konya Uçaksavar Topçu Taburu Komutanlığı'nda görevli Top. Asb. Bşçvş. Sicil: 1970/8

5) Hüseyin İLERİ: Süleyman oğlu 1942 doğumlu, Balıkkesir-Sındırgı İlçesi nüfusuna kayıtlı, halen 3.ncü Ana Jet Üssünde görevli Hava Asb. Kd. Bşçvş. Sicil: 1962/46

6) Hasan AYDEMİR: Mecit oğlu 1942 doğumlu, Konya-Sarayönü Merkez nüfusuna kayıtlı, halen 3.ncü Ana Jet Üssünde görevli Hava Asb. Kd. Bşçvş. Sicil: 1961/39

7) Ramazan ÖNDER: Abdurrahman oğlu 1955 doğumlu, Niğde İli Aksaray Merkez nüfusuna kayıtlı, halen 3.ncü Ana Jet Üssünde görevli, Hava Asb. Üsçvş. Sicil: 1976/221.

TATBİKİ İSTENEN

KANUN MADDESİ: T.C.K.nın 230/1.nci maddesinin her sanık için ayrı ayrı tatbiki.

SUÇ: Kayıtsızlık ve tedbirsizlik sonucu tutukluların kaçmasına sebebiyet(KYOK); Memuriyet görevini suistimal (KYOK-Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı); Memuriyet nüfuzunu suistimal (KYOK).

SANIKLAR:1) Kemal YALÇIN: Mustafa oğlu, 1952 doğumlu, Sivas İli Gemerek İlçesi Çepni Köyü nüfusuna kayıtlı, Konya Uçaksavar Topçu Taburu Komutanlığı'nda görevli, Top. Asb. Kd. Üsçvş. Sicil: 1972/42.

2) Kamil YILMAZ: İsmail oğlu 1940 doğumlu, Konya Merkez Esenler Mahallesi nüfusuna kayıtlı 2. Ordu 2 nolu Dağıtım Depo Komutanlığı'nda görevli Tek. Kd. Bşçvş. Sicil: 1960/33

3) Kalender YILDIZ: Hasan oğlu 1960 doğumlu Tunceli İli Ovacık İlçesi nüfusuna kayıtlı, İstanbul Örnektepe Zafer Cad. Beyoğlu, Halıcıoğlu 18 no'da oturur.

4) Orhan ŞAHİNER: Ali Rıza oğlu 1961 doğumlu Yozgat-Yerköy Yukarı Elmahacılı Köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur.

Yukarıda isnat edilen suçları ve açık kimlikleri yazılı sanıklar hakkında yapılan hazırlık soruşturması evraklarının tetkiki sonucu;

1) Konya Sıkıyönetim Hapishane tutuklu bulunan sanıklar Hayri ARGAV, Hüseyin TORUN ve Hasan SEVİM'in 7.9.1982 günü sabahı 05.00 ile 06.00 saatlerinde hapishanenin birinci katındaki tuvaletlerin ön boşluğundaki penceredeki demirleri alttan yukarı bükerek firar ettikleri ve bilahare yakalandıkları sabit olunmakla, sanıkların eylemlerine uyan, TCK.'nın 298/2-3. ncü maddesinin ayrı ayrı tatbiki suretiyle tecziyelerine karar verilmesi,

2) Sıkıyönetim Hapishane gardiyan olarak görevli bulunan Abdullah ÇAMLI, Ramazan KOPUZ, Bekir YILMAZ'ın yine firar saatlerinde hapishane çevresinde tutukluların kaçtığı bölgedeki 3 ve 4 nolu nöbetçi kulubelerinde nöbette bulunan Ziya ASLAN ve Mahmut ERSÖZ isimli sanıkların görevlerinde kayıtsız kalıp, tedbirsizlikleri neticesi söz konusu firarın neşrettiği anlaşılmakla, sanıkların eylemine uyan TCK.'nın 303.ncü maddesinin ayrı ayrı tatbiki suretiyle tecziyesine,

3) Yine hapishanedeki firar tarihinde ve firardan önceki günlerde görevli bulunan yukarıda açık kimlikleri belirtilen astsubaylar Kemal Yalçın, Kamil Yılmaz, Muzaffer Şahin, Ali Sakaklı, Hüseyin İleri, Hasan Aydemir ve Ramazan Önder'in memuriyet görevlerini ihmal ettikleri, zira nöbetlerinde talimatlara uygun yat yoklaması ve sabah yoklaması yapmadıkları, sabah yoklaması konusunda sayım tutanağı yapmadıkları veya firar tarihinde olduğu gibi sabah sayım tutanağının gece yat yoklaması anında tanzim edildiği, tutukluların koğuşlarda yat planına göre yatırılmadığı, gardiyanların ifadeleriyle ve dosya münderacatıyla sabit olmakla, sanıkların eylemlerine uyan TCK nunun 230/1.nci maddesinin ayrı ayrı tatbiki suretiyle tecziyelerine,

Tecziyeleri talep edilen tüm sanıkların müsnet suçlardan Konya 2. Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde yargılanmaları, gözetim altında kalan sanıkların gözaltında geçen günlerinin TCK. nın 40.ncı maddesi uyarınca cezalarından tenziline karar verilmesi TALEP ve İDDİA olunur.

4) Sanıklardan Top. Asb. Kd. Üsçvş. Kemal Yalçın ve Is. Asb. Kd. Bsçvş Kamil Yılmaz'ın memuriyet görevini suistimal ve memuriyet nüfuzunu suistimal ettikleri konusunda askeri savcılığımıza soruşturma emri verilmiş ise de;

Yine firar tarihinde hapishanede görevli santralcılar Orhan Şahiner ve Kalender Yıldız isimli erler hakkında da kayıtsızlık ve tedbirsizlik sonucu tutukluların kaçmasına sebebiyetten Askeri savcılığımıza soruşturma emri verilmişse de, gerek assubaylar Kemal Yalçın ve Kamil Yılmaz'ın gerekse santralciler Orhan Şahiner ve Kalender Yıldız'ın isnat edilen suçları işlediklerine dair kesin delil elde edilmediğinden dolayı, bu suçlardan dolayı sanıklar hakkında 353 sayılı kanunun 105.nci maddesi uyarınca itirazı kabil olmak üzere kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi. 7.12.1982.

İmza

Recep SELÇUK

Hâkim Üstğm. Sıkıyönetim As. Sav. Yrd.

***

8 Aralık 1982 tarihinde hakkımızda dava açıldığına dair iddianame geldi. İddianameyi, "T.C. Genelkurmay Başkanlığı 2. Ordu ve SIKIYÖNETİM Komutanlığı Askeri Savcılığı (Konya)"ndan SIKIYÖNETİM As. Sav. Yard. Hâkim Üsteğmen Recep SELÇUK hazırlamıştı.

Kaçmaya mani olacak vasıtaları bozarak hapishanen firar etmekten dolayı her birimize TCK nın 298/2-3. Maddesi uyarınca 7,5 yıl ağır hapis cezası isteniyordu. Ayrıca infazımızın yakılması, belli bir süre hücrede kalmamız isteniyordu.

12 Aralık 1982 tarihinde sanık sıfatıyla toplam 15 kişi mahkemeye çağrıldılar. 7 subay ve iki gardiyan gelmemişti mahkemeye, 3 kişi biz ve 3'de gardiyan olmak üzere 6 kişi mahkemede yerimizi almıştık. 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi davaya bakıyordu. Bizim yargılandığımız ana dosya ve diğer mahkemelerimize de bu mahkeme bakıyordu.

Kimlik tespiti yapıldı. Bize ilişkin belge ve dokümanların ana dava dosyamızdan alınıp buraya eklenmesi istendi. Diğerlerinin kimlik bilgisi ve sabıka kayıtları için adreslerine yazı gönderilmesi kararlaştırıldı. Ayrıca mahkemeye gelmeyenlerin talimatla veya mahkemeye gelmek üzere ifade vermeleri için 2. Ordu Komutanlığı'na fezleke gönderilmesine karar verildi.

Savcı, hazırladığı iddianameyi kamu adına okudu. Ardından savunma için söz hakkı verildi ve biz de ifadelerimizi verdik. Sorguda verdiğimiz ifadelerimizden değişik bir şey yoktu. Zaten, poliste verdiğin ifadeyi kabul ediyor musun diye soruyorlardı. Biz de ifadenin okunmasını istiyorduk. İmzaladığımız ifade ve mahkemede verdiğimiz ifadenin aynısı olduğu için kabul ediyorduk. Baştan beri verdiğimiz ifadelerimiz aynıydı. Değişiklik yoktu. Eksik ifade, belge ve delillerin toparlanması için... Ocak 1983 tarihine Mahkeme ertelendi.

... Ocak 1983 tarihinde yapılan mahkemede itiraz yolu açık olmak üzere Dergo'ya 7,5 yıl, Gege ve Korek 7'şer yıl 'hapis cezası' verildi. Bu 'cezaya' itiraz ettiğimizi ve daha sonra gerekçeli karar elimize ulaştığı zaman mahkeme kanalıyla itiraz hakkımızı Askeri Yargıtay'a göndereceğimizi bildirdik. Diğer sanıkların hepsi beraat ettiler.

Bizim bulunduğumuz Sıkıyönetim Askeri Hapishaneydi. Mahkemedeki yargılanmalarımız TCK ya göre oluyordu. Ancak hapishane Askeri Ceza Kanunu, askeri kurallara, yasalara, tüzüklere ve uygulamalara göre kalıyorduk. Hapishane isyanlarından dolayı T.S.K. Askeri Ceza Usul Kanunu'na göre "yargılandık" ve hücre cezası aldık. Bundan dolayı hapishanede asker kimlikli tutuklular olarak kalıyorduk. Hapishanenin yönetiminden tutun da bütün personeline kadar hepsi askerdi. Yapacağımız itirazda TSK CUK'un uygulanması ve davamızın sıkıyönetim değil askeri mahkemede görülmesi üzerinde duracaktık.

TCK 'ya göre firar eden kişiler tutuklu iseler, eylemine ilişkin 'ceza' alabilirler. Ayrıca firar yasalarda suç olarak görülmemektedir. Firarı önleyici tedbirlere verilen zarardan dolayı suç oluşur. Mahkemenin bizim infazımıza yönelik aldığı karar yasal bir zemine dayanmıyordu. Ana davamıza baktıklarından bizim mahkemelerdeki tutumumuzu göz önüne alarak önyargılı bir tutumla

tavır alıyorlar. Bu mahkemenin firardan dolayı infaz hakkımıza yönelik bir karar vermesi yargılama usulü çerçevesinde yetkilerini aşıyordu. Çünkü bu 'cezaların' infazı hazırlanan kanun ve yönetmeliklerle belirleniyor. Tutuklu veya hükümlünün infazdan yararlanıp veya yararlanmaması; cezanın infazı sırasında hükümlünün durumu, hapishane idaresi ve hapishane savcısının vereceği karar, mahkemeye yapılacak başvuru ile mahkemenin vereceği karar neticesinde infaz hakkı ortadan kaldırılabilir. Ayrıca hapishane veya hapishane savcısının vereceği her türlü karar ve infaza ilişkin 'cezalar' da mahkemece onaylanmak zorundadır. İnfaz savcılığı ve infaz hâkimliğinin yetki alanındaki uygulamalardır bunlar. Bütün bunların dışında tutuklu iken yapılan firarlarda infaz yanması da söz konusu değildir. Bir tek firardan dolayı aldığımız cezanın bir kısmını ağırlaştırılmış hücre cezası olarak çekmemiz şeklinde mahkemece karara bağlanabilir. Ama 'burası Türkiye'. Ben bu kuralı ve yasayı koyarım ama keyfim isterse uygularım deyip hukuk dışı davranabilir. Çünkü ceza maddeleri o kadar elastiki ki çubuğu hangi yana büksen o yana gider. Bu konularda Türk yargısının sicili zaten hayli kabarıktır uluslararası hukuk nezdinde. Hukuksuzlukta şampiyonluğu kimseye kaptırmamakta ısrarlıdır. Kendi uymadıkları kanun ve uygulamalarına bizim ise neden uyma zorunluluğumuz olsun ki? Kendi sistemine saygısı olmayanın saygı beklemesi abesle iştigaldir.

Normal yargılamamızı yapan bir mahkemenin firar dosyamıza da bakması objektiflik taşımamaktadır. Mahkeme, firar dosyamızdaki delil durumundan ziyade bizim yargılandığımız maddeler, istenen cezalar çerçevesinde taraflı davranarak vereceği karar objektif olmaktan uzak, yanlı bir karar olacağı noktasında mahkemenin değiştirilmesini isteyecektik.

Mahkemenin gerekçeli kararında ileri sürdüğü bir diğer iddia ise firar eylemini "örgütlü suç" kapsamında ele almasıdır. Yukarıda da belirttiğim gibi firar etmek suç değildir. Bir tutsak için özgürlük eylemi bir haktır. Esaret ve özgürlük birbirini koşullayan gerçeklerdir. Demiri kırmak ve engeli ortadan kaldırmak suçtur. Dosya müfredatına göre bu suçu bir tek ben işlemişim. Diğer iki yoldaşımın bundan hiçbir 'suçu' yoktur. Dolayısıyla "örgütlü suç" iddiası ayakları havada ve gerçeği olduğu, yaşan-

dığı gibi yansıtmayan bir iddiaydı. Mahkeme üçümüzün aynı dosyada yargılanması, aynı bölgeden gelmemiz ve aynı örgütten olmamızdan yola çıkarak yaptığı keyfi ve hukuk dışı yorumla bu sonuca, yani örgütlü suç sonucuna varıyor.

Eğer firar iki veya daha fazla kişi tarafından örgütlenir, kararlaştırılır, engeller ortadan kaldırılır ve gerçekleştirilirse, bu örgütlü bir suç olur ve cezası da ağırdır. Buna göre TCK 'ya göre en az 7,5 yıl ağır hapis cezası verilebilir. Mahkeme buna göre hareket etti. Ancak dosyanın içeriği buna denk düşmüyordu. Bizim özgürlük eylemimiz dosya kapsamında bakılıp ele alındığında örgütlü bir suç değildir. Benim konumum hariç diğer yoldaşlar açık bir yer bulmuşlar ve çekip gitmişlerdi. Bu kapının açık bırakılıp isteyenin girip çıkabileceği gibi bir durumdur. Bu anlamda diğer yoldaşların ortadan kaldırdıkları, yıkıp kırdıkları bir engel yoktu. Görülen açıklık ve boşluktan tutuklu ve mahkûmların çıkıp gitmesi gibi bir şeydi bu. Diğer iki yoldaş için olan bir tedbirsizlik ve güvenlik zafiyetidir.

Askeri Yargıtay itirazlarımızı haklı buldu. Dosyanın esastan bozulmasını ve yargılamanın yeniden yapılmasını istedi.

Mahkemeye çıktık. Bizim huzurumuzda Askeri Yargıtay'ın kararı okundu. Ne dediğimiz soruldu. Karara katıldığımızı söyledik. Ancak Sıkıyönetim Mahkemesi eski kararından diretti. Dosyayı olduğu gibi geri Askeri Yargıtay'a gönderdi.

Bu tür durumlarda dosya, direk Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından ele alınıyor. Daireler Kurulu, bizim askeri mahkemede yargılanmamız ve yeni baştan yargılanmanın yapılması için dosyanın 2. Ordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi'ne gönderilmesini kararlaştırıyor.

Bu gelişmeler yaşanırken, biz Kayseri'de Erciyes Dağı'nın zirvesi ve Ali Dağının eteklerine konuşlandırılmış Komando Hava İndirme Tugayı'nın içinde bulunan Zincidere Sıkıyönetim Askeri Hapishane'nde bulunuyorduk. Her birimiz değişik koğuşlarda kalıyorduk. Ancak havalandırma ve spora çıkıldığında pencereden bakınca görebiliyorduk birbirimizi. Tabii konuşmak, iletişim kurmak ve işaretleşmek yasaktı.

Bir gün akşam sayımında sayımı alan nöbetçi subay hazırlanmamı ve sabahleyin erkenden Malatya'ya mahkemeye gideceğimi söyledi. Aynısı Korek ve Gege'ye de söylenmiş. Herşeyimi alıp almayacağımı sordum. Burayla ilişkim kesilecekmiş gibi her şeyimi almamı söyledi. Biraz sonra emanetteki eşyamı almam için çağrıldım. Korek ve Gege'yi orada gördüm. Birbirimize sarıldık. Sonra mutemetteki paramızı da aldık. Tekrar koğuşlarımıza döndük.

Zincidere'nin altında sorgu devam ettiği için hapishane çok sıkıydı. Pencereden dışarı bakmak bile yasaktı. Çok sıkı bir denetim ve uygulama vardı. Buradan kurtulacağımızdan dolayı biz, yoldaşlarımız ve devrimci dostlarımız sevindiler. Çünkü biz hapishanedeki baskı ve sıkılıktan daha çok nasibimizi alıyorduk.

Sabahleyin yoldaşlarımızla vedalaştık, valizlerimizi aldık. Yeni bir yolculuğa, yeni bir mekana, yeni yüzlere, yeni uygulamalara ve yeni bir maceraya doğru uzanmaya başladık. Yolda bir iki yerde ihtiyaç molası verdik. Bunlar, yol üstü kasaba, nahiye ve mıntıkalardaki karakollardı. Gürün'de nehrin kıyısında bulunan bir balıklı lokantada yemek yedik. Tabii kendi yemek paramızı kendimiz verdik. Bu durumu bize danıştılar. Sevkte sadece kumanya verebiliyorlardı. Sair şeyler ve masraflar için harcırah ayrılmamış. Komutan yeme içme zevkine sahip biri olduğu için biz de nasiplenmiş olduk. Lokantanın içinde eğer kaçmayacağımız ve bir rahatsızlık vermeyeceğimiz konusunda söz verirsek ellerimizdeki kelepçeleri çözeceğine dair söz verdi. Söz verdik ve bunun verdiği rahatlık ve yumuşamadan dolayı subaydan bir ricamız oldu. İnce cam bardaktan çay içmek istiyorduk. 2-3 yıldır adli tutsakların deyimiyle ince belli, ince dudaklı ve tatlı dilli cam bardaktan çay içemiyorduk. Bu vesileyle özlemimizi ve bu arzumuzu gidermek istiyorduk. Subay, bize bir demlik çay vermelerini istedi garsonlardan. Çayımız geldi. Damak tadı ala ala çaylarımızı yudumladık. Tabii çaylar şirketten oldu.

Tekrar askeri minibüse bindik. Bu sefer üçümüz yan yana oturduk. Ben ve Korek beraber kelepçelendik. Gege tek başına kelepçelendi. Öncekine göre kelepçeler gevşekti. Bileklerimizi

sıkıştırıp ağırtmıyordu. Sıkıcı bir yolculuk değildi. Komutan, konuşmayı ve sohbet etmeyi seven biriydi. Ancak bizim neden Malatya'ya mahkemeye getirildiğimizi bilmiyordu. Rutin bir mahkemeye geliş-gidiş uygulaması olarak biliyordu. Bizim siyasi kimliğimizi biliyordu.

Akşam Malatya'ya vardık. Birkaç kapı dolaştık. İşlemlerimizi yapacak kimse bulunamadı. Komutan, çaresiz bizi Yeşilyurt Askeri Hapishane'ye götürmeye karar verdi. Hapishanenin yerini bulmak da kolay olmadı. Dolayısıyla Malatya'nın içini, yani önemli bir kesimini dolaştık. Eski anılarımı tazeledim biraz. Baktım subay Yeşilyurt'u bulamayacak, ben yardımcı oldum. Yeşilyurt'a geldik.

Görevli kimse yoktu. Nöbetçiler ve nöbetçi subay bizi içeri almıyor. Hapishaneye giriş ve kalış yazısı yok. Sağa sola telefon edildikten ve sabahleyin işlemler yapılmak üzere içeri alındık. Bu arada bizi biraz beklettiler. Bir gözaltı koğuşu varmış, orayı boşaltmışlar. Bizi o koğuşa aldılar.

Bizi getiren subay yemek yemediğimizi, bir şeyler vermelerini söyledi. Şimdi yemek yok dediler. İçeride arkadaşları varsa söyleyin onlar göndersinler. Çoğunluğu Konya'dan gelen tanıdıklarımızdı. Bizi yanlarına aldırmak için epey uğraştılar ama başaramadılar. Yemek için yemekhaneye geçtik. Elimizi, yüzümüzü yıkadık. Bizi tanıyan arkadaşların yemekhanede yanımıza gelmelerine birşey demediler. Sanırım saat 24.00'e kadar oturduk. Sonra herkes kendi koğuşuna yatmaya gitti.

Sabahleyin mahkeme kalemine gittik. Yarın mahkemeye gidecektik. Hapishaneye alınma işlemlerimiz için kapı kapı dolaştırıldık. Sonuçta hapishanede yer olmadığı gerekçesiyle bu hapishanede kalmamız kabul edilmedi. Bir geceliğine geçici olarak kalacaktık. Mahkemeden sonra tekrar Kayseri'ye dönecektik. Gerekçe yer olmamasının yanı sıra yargılandığımız ana dava dosyasının Elazığ Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne gönderilmiş olmasıdır. Bunun için burada bizi tutmalarının gereği yokmuş.

Mahkemeye çıktık. Karar yüzümüze okundu. Eski verdiğimiz ifadelerimize ekleyecek bir şeyimizin olmadığını söyledik. Yargılama sonucu Askeri Mahkeme'de TCK'nın 298/2-3. Maddeleri üzerinde yargılama yaptı. Bu kez mahkeme örgütlü suç iddiasını kaldırdı. Buna göre bana 7,5 ay ve Gege ile Korek'e ise 7'şer ay ceza verdi. Savcı da biz de verilen cezaya itiraz ettik.

Biz mahkemenin kapısının önündeyken askeri savcı yanımızdan geçti. Döndü bize,

-Size verilen ceza ağırdır. Normal olarak Askeri mahkeme TCK'ya göre size ceza veremez. Yargılamayı Askeri Ceza Yasası'na göre yapıp cezayı da bu yasanın ilgili maddesine göre vermesi gerekiyor. Avukatlarınızla görüşün. İyi bir savunmayla cezanız düşer. Ben de verilen ceza, yargılama usulüne itiraz edeceğim dedi.

Evet, doğrudur. Bir askeri mahkeme ancak askeri ceza yasasına göre yargılama yapar. Kuruluşu ve yetkileri bu yasanın yargılama kurallarıyla sınırlıdır. Oysa yapılan yanlışlık kendi yetki alanlarına girmeyen TCK'nın ilgili maddelerine göre yargılama yapmalarıdır.

2. Ordu Komutanlığı'nın Garnizon Komutanlığı'na gidip yolluk ve iaşe aldıktan sonra tekrar yola koyulduk. Subay bize, tuvalet ihtiyacı haricinde bir yerde durmayacağımızı söyledi. Tuvalet ihtiyacımızı da yine yola yakın olan karakollarda giderecektik.

Yolda arabanın içinde konuşuyor ve tartışıyorduk subayla. Astsubay siyasi gelişmelere duyarlı birine benziyordu. Ceza hukuku mezunuydu. Bizimle Kürt sorununu tartıştı. Önce bizim Kürt olup olmadığımızı sordu. Biz, Kürt olduğumuzu söyledik. Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti'nin kurulmak istendiğini, bunun işaret ve emarelerinin bulunduğunu belirtti. Tarih 1983 yılının ortalarıdır. Halen devam etmekte olan İran-Irak Savaşı'nın bölgede yarattığı boşluğun buna olanak sağladığı doğruydu. Bu doğrultuda Türk Ordusu'nun her türlü hazırlığı yaptığını ve böyle bir gelişmeye ve böyle bir oluşuma asla müsade edilmeyeceğini ifade ediyordu. Üstelik ilk müdahaleyi de Kayseri Hava İndirme Tugayı yapacakmış. Buna ilişkin hazırlık yazısı da gelmiş.

Mahkememize güvenlik tedbiri için bizi getiren subay ve askerler girmişti. Savcının dediğini astsubay yineledi; "Bu mahkemenin hukuktan hiç mi hiç haberi yok. Yargılamayı yapan askeri mahkeme, ancak TCK'ya göre ceza veriyor. Oysa askeri mahkeme sadece Türk Silahlı Kuvvetleri Kanununa göre yargılama yapar ve bu kanuna göre kurulmuş bir mahkemedir" dedi.

Hapishaneye gittik. Hazırladığımız itiraz gerekçesini bunun üzerine oturttuk. Sağdan ve soldan biraz bilgi toplayarak ayrıntılı bir itiraz yazdık.

1984 yılı ortalarında bu sefer de Adana Kürkçüler Kapalı Hapishanesi'nde idim. Beni hapishane savcısına çıkardılar. Firarımızdan dolayı Askeri Yargıtay'a yaptığımız itiraz kabul olmuş. Gıyabımızda görülen mahkemede bana 3,5 ay, Korek ve Gege'ye ise 3'er ay ceza vermişler. Savcının istemi üzerine bu ceza da para cezasına çevrilmiş. Bana 35 bin TL. Gege ve Korek'e de 30'ar bin TL sı ceza verilmiş. Bu paranın 10 eşit taksitle bizden alınması kararlaştırılmış.

Dosya, bu son durumuyla Askeri Yargıtay'a geri gönderilmiş. Sonuç nasıl oldu bilmiyorum. Bize herhangi bir karar tebliğ edilmedi. Ayrıca bu parayı ödemem için de herhangi bir tebliğ gelmedi. 1 Ağustos 1991 tarihine kadar hapishanede tutsaktım. Bu süre boyunca bana bu konuda bir bildirim olmadığı gibi aileme de herhangi bir şey tebliğ edilmedi.

Firar etmeye görsün insan. Firar, tutsaklıktan özgürlüğe kaçıştır. Tutsaklık ve zindanlar oldukça firarlar da kaçınılmaz olacaktır. Bir savaşımın iki kutbunu oluştururlar. Bu iki kutbun arasında bir zindan gerçeği ve yaşamı vardır. Ama bu yaşam uzun mu uzundur? Bunun. tutsağın zindanda yaşadığı ve yattığı süreyle bir bağlantısı yoktur. Bir anın bile uzunluğu tartışılmazdır.

Acının ve zulmün en katmerlisinin yaşandığı alanlardan birisi de zindandır. Tabi düşlerin de büyütüldüğü yerdir... Tutsaklık süresi, hayata, kavgaya, sevdaya, tüm güzelliklere ve özgürlüğe bağlılık duygusunun ve özlemin en yoğun olarak yaşandığı, filizlendiği anlardır. Bu bakımdan birçok değerin önemini, anlamını ve yaşama ilişkin ayrıntıları tutsaklık açığa çıkarır.

İnsanlık tarihinde zindanlar, çoğu zaman eğitici, öğretici ve geliştirici bir rol oynamışlardır. Kan davasıyla zindana düşen birisi; aydın, saygın, barış ve kardeşlik duygularıyla toplumun arasında yerini alabilmektedir. Sıradan bir eylem veya alakasız yere zulmün çarkları arasında öğütülmeye alınan insan, kendini eğitmiş ve yönetici kapasiteye sahip bir devrimci olarak dört duvar arasından çıkabilmektedir. Kendinden olan ve kendini bilenler için zindanlar bir "hayat okulu" işlevini görür. Buralardan süzülüp gelen ve kaybettiğimiz birçok değerimiz vardır.

Sınıfların ve halkların savaşım tarihi hapishanelerle aynı tarihsel sürece sahiptir. Buralardan geçmek zorunda bırakılan insanlar, özellikle de devrimciler ve komünistler mutlaka tutsaklığa inat, özgürlüğü önlerine hedef olarak koymuşlardır.

ISBN: 978-605-9038-30-0

Ceylan Yayınları